

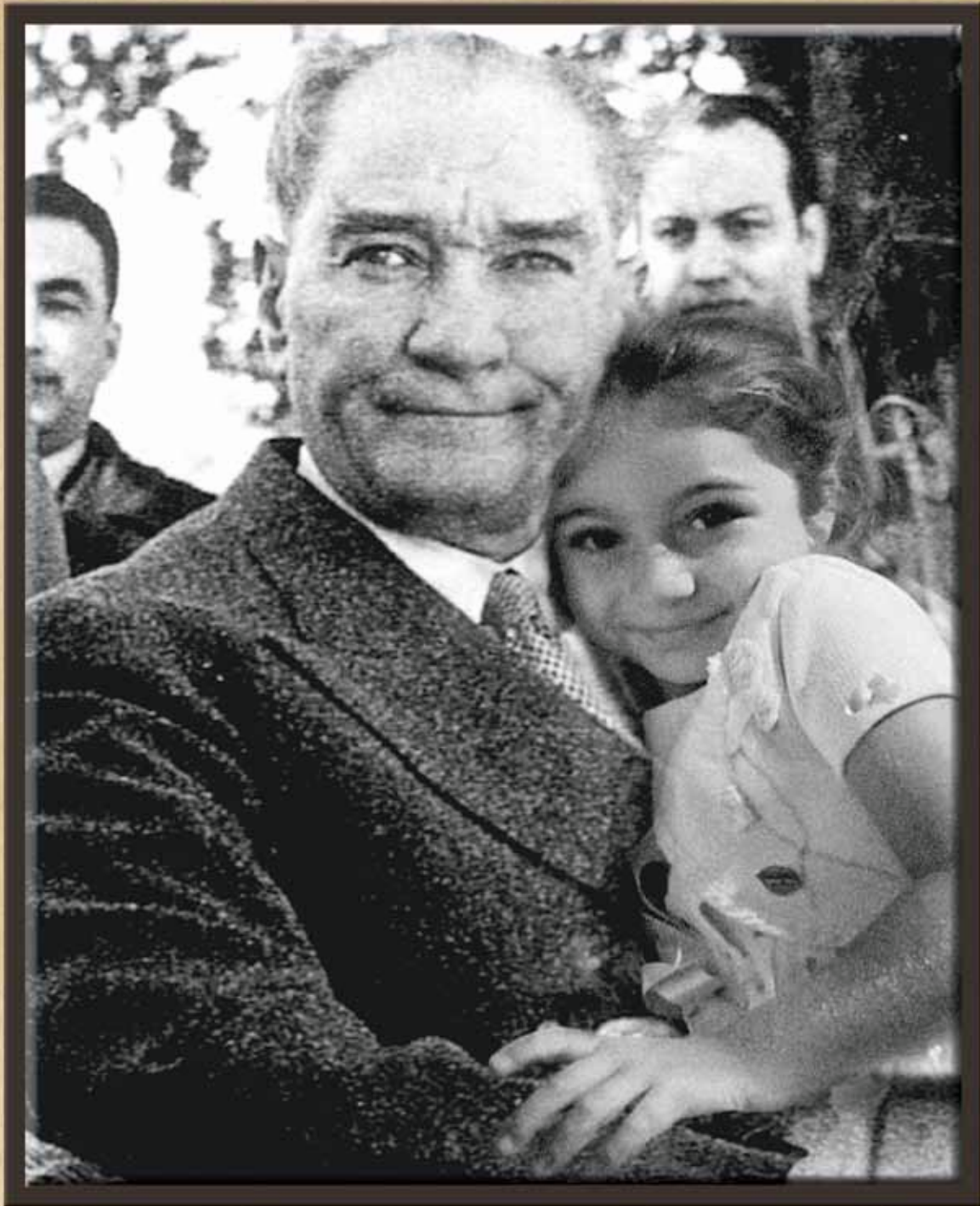
T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEMEL EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN
EĞİTİM PROGRAMI**

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEMEL EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN
EĞİTİM PROGRAMI

ANKARA 2013

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	6
0-36 AYDA GELİŞİM	6
0-36 AYDA EĞİTİMİN ÖNEMİ	7
Ailenin Önemi	7
Eğitimcinin Önemi	8
0-36 AYLIK ÇOCUKLARDA SAĞLIK, BAKIM VE BESLENMENİN ÖNEMİ	9
0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ	10
0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI	13
Planlama	13
Uygulama	15
Değerlendirme	17
0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU	20
0-36 AY GELİŞİM ALANLARI VE GÖSTERGELERİ	30
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ	30
GÖSTERGELER	31
DİL GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ	52
GÖSTERGELER	53
SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ	74
MOTOR GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ	96
GÖSTERGELER-KABA MOTOR	97
GÖSTERGELER-İNCE MOTOR	119

EKLER	141
EK-1 GELİŞİM GÖZLEM FORMU (0-36 Ay)	142
EK-2 EĞİTİMCİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	162
EK-3 0-24 AY GÜNLÜK AKIŞ	166
EK-4 24-36 AY GÜNLÜK AKIŞ	168
EK-5 ETKİNLİK PLANI	170
EK-6 KAVRAMLARA ETKİNLİK PLANLARINDA YER VERME DURUMU ÇİZELGESİ	171
EK-7 EĞİTİMCİ GÖZLEM FORMU (ÖZEL KREŞLER İÇİN).....	172
Ek 8 EĞİTİMCİ GÖZLEM FORMU (ASPB KURUMLARI İÇİN)	174
EK-9 ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR	176
KAYNAKÇA	198

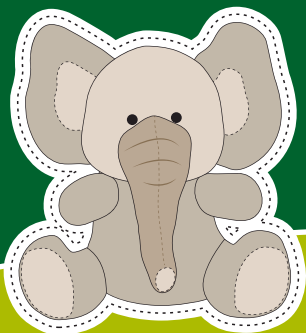
0-36 aylık çocuklar için güncellenen eğitim programı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan Türk Millî Eğitimin Genel Amaçları, Okul Öncesi Eğitimin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

0-36 AYDA GELİŞİM

Yaşamın ilk üç yılında bebek, bir taraftan içinde bulunduğu ortama ve çevresindeki kişilere uyum sağlarken diğer taraftan hızlı bir şekilde gerçekleşen büyüme ve gelişmenin gerektirdiği değişimlere ayak uydurmaya çalışır. Bu süreç içerisinde yuvarlanır, emekler, sıralar, yürür, ses çıkarır, konuşur, şarkı söyler, dans eder ve aşama aşama çeşitli beceriler geliştirir; ancak bireysel farklılıklar nedeniyle her bebeğin gelişimi aynı hızda gerçekleşmeyebilir.

Doğumdan sonraki ilk aylarda refleksif hareketler yoğun biçimde görülür. Sinir sisteminin ve duyu organlarının gelişmesi ile birlikte çevreden gelen uyaranlar giderek işlevsel hâle gelir. Zamanla refleksler yerini amaçlı hareketlere bırakır. Bebeğin dokunarak, hissederek ve deneyerek nesnelere algılama, tanıma, nesnelere ilgili neden-sonuç ilişkileri kurma gibi becerileri gelişir ve bebek yaşama hazırlanır. Yaptığı davranışların sonuçlarını görüp haz aldıkça keşfetmek için daha çok güdülenir, deneme yanılma yoluyla ve uygun eğitimsel fırsatlarla deneyimlerini artırır.

Erken dönemlerden itibaren destekleyici ortamlar hazırlamak ve bebeklerin gelişimlerini takip etmek önemlidir. 0-3 yaş arasında yürüme, konuşma, iletişim kurma, düşünme, akıl yürütme ve sorun çözme gibi birçok beceri kazanılır. Bu beceriler, döneminde kazandırılmaz ise bu becerilerin sonraki dönemlerde kazandırılması zor olabilir. Bu dönemdeki eğitimler sadece dil, matematik ve problem çözme gibi akademik başarıları değil aynı zamanda toplumsal yaşam için gerekli olan iletişim kurma, empati, sorumluluk alma, iş birliği gibi sosyal becerileri geliştirmesi ve öğrenmeyi güçlendirmesi açısından da önemlidir. Bu nedenle doğumdan itibaren 0-36 aylık çocukların Erken Çocukluk Eğitim Programlarına katılmaları eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

0-36 AYDA EĞİTİMİN ÖNEMİ

Çocuklar doğumdan itibaren öğrenmeye hazırdırlar ve bunu sağlamak için onlara yeterli olanakları sunmak gerekir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar özellikle doğumdan sonraki ilk birkaç yıl, çocuğun yaşadığı çevrenin ve uyaranların tüm yaşamında etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle nitelikli çevre ve çocuğun bu çevrede edindiği deneyimler büyük önem taşımakta ve çocuğun sonraki yıllarda gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

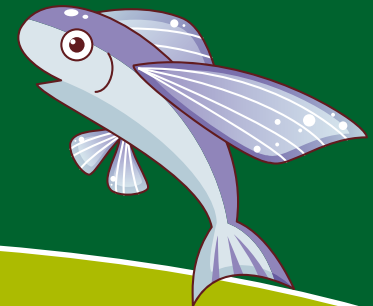
Çocuğun eğitimi ailede başlar. Aileden sonra eğitim kurumları çocuğu toplumsal yaşama hazırlar. Erken çocukluk eğitimi kurumları, sadece çalışan ebeveynlere çocuğun bakımı için destek olunan bir yer değil, çocuğun tüm gelişim alanlarını destekleyen, onları gelecek eğitim basamaklarına hazırlayan ve aileyi erken çocukluk eğitimi konusunda bilgilendirmeyi amaçlayan kurumlardır.

Erken çocukluk eğitimi sayesinde çocukların sosyal alanda hoşgörü ve empati becerileri, bilişsel alanda matematiksel ve konumsal algıları ile sorun çözebilme becerileri, dil alanında sesleri ayırt etme, konuşurken sesini doğru kullanabilme ve kendini sözel olarak ifade edebilme becerileri gelişir. Çocuklar motor alanda ise fiziksel gelişimin temelini oluşturan küçük ve büyük kaslarını doğru kullanabilmeyi öğrenirler ve böylece el-göz koordinasyonu gerektiren işler kadar denge gerektiren hareketleri de yapabilirler. Çocuklar aynı zamanda temizlik kurallarına uymayı, giysilerini tek başına giymeyi ve çıkarmayı, doğru beslenmeyi, kazalar ve tehlikelerden korunabilmeyi de öğrenirler. Bu nedenle erken çocukluk eğitim kurumlarında verilen nitelikli eğitim, “yaşama en iyi başlangıç” yeri olarak önem taşımaktadır.

Ailenin Önemi

Çocuklar zamanlarının büyük bir bölümünü aile bireyleriyle geçirirler. Dolayısıyla her aile bireyi çocuğun başarısını artırma ve desteklemede potansiyel bir güce sahiptir; ancak bu potansiyel, çocuğun sağlıklı gelişimi ve eğitimi için yeterli değildir. Aile bireylerinin özellikle anne babaların çocuk yetiştirme becerilerinin, aile eğitim programları aracılığı ile geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekir. Aile eğitimi; çocukların fiziksel, ruhsal, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerinin her aşamasında gerekli olan yetenek ve anlayışı ebeveynlerinin kazanmalarına yardımcı olan bir eğitimidir. Günümüzde yaşanan hızlı değişimler, anne babaların eğitim ihtiyaçlarını da farklılaştırmaktadır.

0-36 ay eğitim kurumlarında ne kadar nitelikli eğitim verilirse verilsin, kreşlerde verilen eğitim aile ortamında desteklenmedikçe eğitim kurumları, hedeflerine tam olarak ulaşamazlar. Ebeveynler, bebeklerinin/çocuklarının yaşantılarına ne kadar erken katılırlarsa bebeklerinin/çocuklarının kazanımları da o oranda artmaktadır. Ebeveynlerin eğitime katılımı, eğitim kurumu ile ev arasındaki bağlantıyı da sağlayarak kazanılan bilgi ve becerilerin pekiştirilmesi, eğitimde sürekliliğin sağlanması sonucunda başarının artmasında etkilidir.

0-36 AYDA EĞİTİMİN ÖNEMİ

Eğitiminin Önemi

Eğitimci, erken çocukluk eğitiminin niteliğini ve çocuğun gelişimini etkileyen en temel belirleyicilerden biridir. Çocuklar sadece değer gördükleri, sevildiklerinden emin oldukları ve kendilerini güvende hissettikleri destekleyici ortamlarda çevrelerini keşfederler ve sunulan öğrenme fırsatlarını değerlendirirler. Bu destekleyici ortamın en önemli bileşeni ise eğitimci ile çocuk arasında kurulan tutarlı ve güvenli ilişkidir.

Eğitimci, her çocuğun farklı gelişimsel ve bireysel özellikler ile farklı yeteneklere sahip olduğunu ve farklı yeterliliklere sahip olduğunu daima aklında tutmalıdır. Ayrıca çocuk ile tutarlı ve güvenli bir ilişki geliştirdiğinde, çocuğun sahip olduğu yeterliliklerin farkında olduğunda ve bu yeterlilikleri dikkate alarak çocuğa yeni öğrenme deneyimleri sunduğunda çocuğun gelişimini desteklemiş, toplumsal yeterliliğini artırmış ve gelecekteki başarısını olumlu yönde etkilemiş olur.

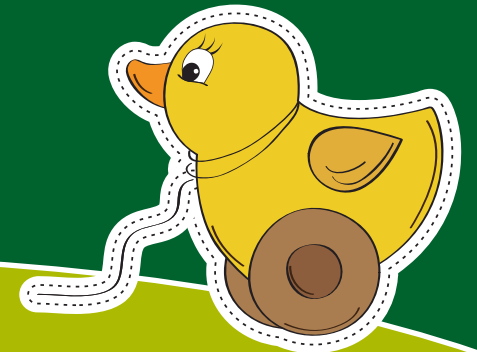

0-36 AYLIK ÇOCUKLARDA SAĞLIK, BAKIM VE BESLENMENİN ÖNEMİ

Büyümenin en hızlı olduğu 0-36 aylık dönemde bakım ve beslenme yaşama sağlıklı başlangıç için ayrı bir önem taşımaktadır. Büyüme geriliği, çeşitli vitamin veya mineral eksiklikleri ve ishaller 0-24 ay grubu bebeklerde/çocuklarda ölümlerle sonuçlanan çocukluk hastalıkları arasında yer almaktadır. Bu yaş döneminde büyüme, en hızlı dönemde olup ortaya çıkan büyüme geriliklerinin iki yaş sonrasında düzeltilmesi oldukça güç olabilmektedir. Bu nedenle 0-24 ay arasında bakım ve beslenme alışkanlıklarındaki doğru davranışların çocuklara kazandırılması ve yetişkinlerin bu konuda bilgilendirilmesi önem kazanmaktadır.

Çocuğun büyüme ve gelişmesiyle birlikte önceliği değişmeyen tek konu, sağlık hizmetlerinden yararlanma gereksinimidir. Bu dönemde bebeklerin ve çocukların, gelişimsel özellikleri nedeniyle (küçük objelerin ağızına alınması, altının bezlenmesi, ağız sularının akması, emekleme gibi) enfeksiyona yakalanma riskleri çok yüksektir. Bu durum, özellikle çok sayıda bebeğin/çocuğun bulunduğu ortamda mikropların daha kolay yayılmasına neden olur. Bebekler ve çocuklar, bakım merkezlerinde belli hastalıklara daha fazla yakalanma riskindedirler. Çünkü çocuklar ve bebekler henüz mikroplara (özellikle solunum yolu enfeksiyonlarına) karşı yeterli bağışıklık kazanmamışlardır. Bu nedenle çocuğun kuruma kabulünden önce gerekli testlerin yaptırılması ve kurumda çocuğun bakımı sırasında düzenli olarak bunların tekrarlanması önemlidir. Tüm bunların yanı sıra kurumda hastalıkların yayılmasını önlemek amacıyla hasta çocuğun/çalışanın kurumdan uzaklaştırılması ve yeniden kuruma dönüşüyle ilgili kurallar belirlenmelidir. Bakım verenler çocukların kurumda oldukları süreler içinde ilaç kullanmak zorunda olabileceklerinden dolayı ilaç uygulamalarını bilmelidir. Yanlış ilaç uygulamalarının doğurabileceği sorunlardan korunmak için kurumda yazılı kurallar oluşturulmalıdır.

Gelişmiş birçok ülkede kamu politikalarını belirleyenlerin çocuklarla ve çocukların yaşam kaliteleriyle çok daha yakından ilgilendikleri belirtilmiştir. Çocukların yaşam kaliteleri temelde onların gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmamasıyla yakından ilgilidir. 0-36 aylık çocukların temel bakım gereksinimlerinin karşılanması, ailelerin ve bakım verenlerin görevidir. Özellikle de 0-12 ay arasındaki bebeklerin bağışıklık sistemlerinin henüz tam gelişmemiş olması onların bu dönemde bakımlarına önem verilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu süreçte aşılmasının zamanında yapılmaması, hijyen uygulamalarının yetersiz olması, yetersiz ve dengesiz beslenme, geri dönüşü olmayan hastalık ve sakatlıklara neden olmaktadır. Özellikle 0-12 aylık süreçte çocuk tamamen bir başkasına bağımlı olarak yaşamını sürdürür ve bu dönemde onun gereksinimlerinin karşılanması, sağlığının korunması, yeterli ve dengeli beslenmesi geleceği açısından büyük önem taşır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu program, 0-36 aylık çocukların zengin öğrenme deneyimleri aracılığıyla sağlıklı büyümelerini; motor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel alanlarda gelişimlerinin en üst düzeyine ulaşmalarını; sağlık, bakım ve beslenmelerinin uygun şekilde desteklenmesini sağlamak amacı ile geliştirilmiştir.

Aşağıda 0-36 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programı'nın temel özellikleri verilmiştir:

Gelişimseldir

Programın başarısı için ön koşul, çocukların gelişim düzeylerine uygun olması ve onların ihtiyaçlarını karşılamasıdır. 0-3 yaş çocuklarına yönelik geliştirilen programda çocukların bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişim alanlarındaki gereksinimlerinin giderilmesi temel amaçtır. Bu nedenle, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak her yaşa uygun farklı gelişim göstergeleri hazırlanmıştır. Programın sağladığı bilgi ve beceriler çocukların yaşam boyu akademik ve sosyal gelişimlerine destek olacaktır.

Sarmaldır

Çocukların gelişim özelliklerini temel alan bu programda içerik belirlenirken birbiriyle ilişkili olma ve ardışıklık ilkesi göz önüne alınmıştır. Bu bağlamda 0-3 yaş çocuklarına yönelik geliştirilen bu programda yeni öğrenmelerin, ön öğrenmelerin üzerine inşa edilmesi esastır. Bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişim alanlarına yönelik gelişim göstergelerinin yeri ve zamanı geldikçe tekrarlanması ve kapsamının genişlemesi söz konusudur.

Dengelidir

Programda, gelişimin bir bütün olduğu göz önüne alınarak çocukların bütün gelişim alanlarını desteklemeye yönelik öneriler geliştirilmiştir. Ayrıca etkinliklerin sadece kapalı alanlarda değil açık alanlarda gerçekleştirecek şekilde planlanması programın dengelik özelliğini desteklemektedir.

Esnektir

Esneklik, eğitim programını kurumun fiziksel özelliklerine, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlemede eğitime özgürlük tanır. Farklı bölgelerdeki çocuklar için uygulanabilir olması, günlük akışın belli saat dilimleri ve etkinlik türleri ile sınırlandırılmaması, özel eğitime gereksinim duyan çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre uyarlamalar yapılabilmesi programın esnekliğine dikkat çekmektedir. Ayrıca program, çocuk merkezli olarak yapılandırıldığı için eğitimciler ya da aileler tarafından farklı öğrenme ortamlarında uygulanabilir esneklikte hazırlanmıştır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bütüncüdür

0-36 aylar arasında bilişsel, dil, motor ve sosyal-duygusal gelişimi birbirinden ayırmak imkânsızdır. Gelişim bütün alanlarda hep birlikte gerçekleşir. Bu noktadan hareketle program tüm gelişim alanlarını destekleyecek nitelikte, birbirleriyle etkileşimli ve çok yönlüdür. Ayrıca gelişimin kalitesi yaşanan çevre ile doğrudan bağlantılı olduğundan çocuklar sadece eğitim ortamı boyutunda değil aile ve çevre boyutuyla da ele alınmıştır.

Oyun Temellidir

Çocuk oyun aracılığıyla öğrenir, kendini ve içinde yaşadığı dünyayı oyunla tanır ve kendini en iyi oyun sırasında ifade edip kritik düşünme becerilerini oyun içinde kazanır. Diğer bir deyişle oyun, çocuğun işidir. Bu gerçekten hareketle, programda göstergeler ele alınırken oyunun bir yöntem ve/veya etkinlik olarak kullanılması özellikle önerilmektedir.

Güvenli ve Çocuk Dostu Ortamların Düzenlenmesi Önemlidir

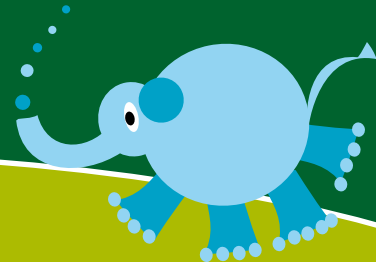
Öğrenme ortamı çocukların yaş, gelişim özellikleri, ilgileri ve gereksinimleri dikkate alınarak düzenlenmeli ve çocukların keşfetmesini, yeni beceriler edinmesini ve öğrenmesini destekleyecek nitelikte güvenli ve çocuk yararına olmalıdır. Seçilen ortamların çocuğun yaşama ve korunma hakkını güvence altına alan, kendini geliştirebilmesi ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilmesine fırsat veren, problem çözme becerilerini geliştirebilmesini, başkalarıyla beraber çalışabilmesini sağlayan ve potansiyelini açığa çıkarabilmesini destekleyen çocuk dostu ortamlar olmasına özen gösterilmelidir.

Etkileşim Temellidir

Erken çocukluk döneminde gelişimin desteklenmesi, çocuğun farklı öğrenme deneyimleri ile karşılaşmasına bağlıdır. Çocuklara sağlanacak öğrenme deneyimi onlara farklı görüntüler, sesler, dokular, nesnelere ve hareketler sunmakla ilgilidir. Çocuğa en iyi öğrenme deneyimini yaşatmak için onunla etkileşim içinde olmak gerekir. Bu nedenle program, yetişkinin çocukla etkileşimi ve iletişimini hedeflemektedir.

Keşfederek Öğrenme Önceliklidir

Program, çocuğun kendi öğrenmesini kendisinin oluşturmasını destekler. Program aracılığıyla çocuğun çevresinde olanları fark etmesi, merak ettiği konulara ilişkin sorular sorması ve araştırma yaparak keşfetmesi sağlanır. Böylece çocuk erken yaşlarda bilimsel süreç becerilerini kullanarak bilgiyi kendisi yapılandırır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bireysel ve Küçük Grup Etkinliklerine Yer Verilmesini Gerekirir

Programın 0-12 aylık döneminde, gelişimin hızı ve özellikleri nedeniyle bireyselleştirilmiş etkinlikler ön plana alınırken bir yaşından sonraki dönemde sosyalleşme ve akran gruplarıyla etkileşimi sağlamak amacıyla küçük grup etkinliklerine yer verilmiştir.

Duyuların Geliştirilmesi Ön Plandadır

Yaşamın ilk yıllarından itibaren duyuların uyarılması gerekmektedir. Yenidoğan bir bebeğin çevreyi tanımak için kullandığı en temel araç duyulardır. Çocuklar duyuları yoluyla aldıkları uyarılarla kavram gelişiminin temelini de oluştururlar. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu her ortam ve her materyal duyu eğitiminde kullanılabilir. Önemli olan uyarıların somut olması ve ortam düzenlemelerinin yapılmasıdır.

Eğitimciye Özgürlük Tanır

Program, geliştirilmeye açıktır. Eğitimci, programda yer alan göstergeleri farklı biçimlerde bir araya getirebilir. Etkinliklerini yaş grupları ya da gelişim alanlarına göre bütünleştirilmiş olarak veya ayrı ayrı hazırlayabilir, değişik konulardan etkinlik oluşturabilir, ortam ve materyallerden yararlanarak öğrenme süreçlerini zenginleştirebilir. Eğitimci farklı etkinlikler geliştirerek havuz oluşturur ve bu etkinlikler içinden uygun olanları seçerek uygular.

Değerlendirme Süreci Çok Yönlüdür

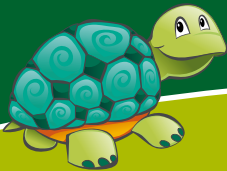
Değerlendirme süreci bebeğin/çocuğun değerlendirilmesi, programın değerlendirilmesi, eğitimcinin kendi kendini değerlendirmesi olarak üç boyutta ele alınmıştır. Değerlendirmenin çok yönlü olarak yapılması, objektif olması ve değerlendirme sonuçlarının sonraki uygulamalarda dikkate alınması programın nitelikli bir şekilde uygulanıp başarılı olması açısından önemlidir.

Ailenin Eğitime Katılımı Önemlidir

Ailenin çocuğun eğitimine erken katılımı; çocukların gelişimlerini olumlu yönde destekler, çocuğun kazandığı bilgi, beceri ve tutumları pekiştirir, bunların kalıcılığını sağlar. Bu nedenle "Okul Öncesi Eğitimle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi" hazırlanmıştır.

Uyarlanabilir

0-36 ay çocukları için hazırlanmış program, tüm çocuklara öğrenme konusunda eşit fırsatlar sunar. Programda özel gereksinimli çocukların özelliklerine ve onlar için öğrenme sürecinde uyarlamalara yer verilmiştir. Eğitimcilerin kendi gruplarındaki çocukların özel gereksinimlerini dikkate alarak eğitim süreçlerinde uyarlamalar yapmaları beklenmektedir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

Planlama

Planlama, çocukların gelişimlerini desteklemek için nelerin hangi düzeyde, nasıl öğretileceği ve değerlendirileceği konusunda eğitime kolaylık sağlar. Geliştirilen programların başarıyla uygulanmasının ön koşullarından biri de nitelikli bir planlamanın yapılmasıdır. Planlama eğitime yol gösterirken eğitiminin, süreci ve kendisini değerlendirmesine de fırsat verir.

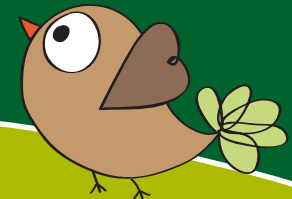
0-36 aylık çocukların öğrenme süreçleri planlanırken gelişim özelliklerine uygun şekilde geliştirilen göstergelerden yararlanılır. Programda bilişsel, dil, sosyal/duygusal ve motor alanlarına yönelik gelişim göstergelerine yer verilmiştir. Gelişim alanlarına göre gösterge sayıları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Bilişsel gelişim	Dil gelişimi	Sosyal/Duygusal gelişim	Motor gelişim-Kaba	Motor gelişim-İnce
65 gösterge	54 gösterge	46 gösterge	81 gösterge	65 gösterge

Gelişim göstergeleri seçilirken çocuğun yaş ve gelişim özelliklerinin dikkate alınması önemlidir. Eğitimsiden hedef grubun özelliklerini dikkate alarak her gün seçtiği gelişim göstergelerini etkinlik planına yazmaları beklenir. 0-36 aylık çocuklar için eğitim programının planlama aşamasında öğrenme ortamı hazırlanmalı, günlük akış oluşturulmalı ve yapılacak etkinliklerin planlanması yapılmalıdır.

Öğrenme Ortamı

0-36 aylık çocukların öğrenme sürecinin en önemli parçalarından birisi, içinde buldukları öğrenme ortamlarının niteliğidir. Bebeğin/ çocuğun bulunduğu ev ortamı veya kreş ortamı onun bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişimini pozitif yönde destekleyecek nitelikte sessiz, rahat ve kucaklayıcı olmasının yanı sıra aktif öğrenmeyi teşvik edici olmalıdır. Öğrenme ortamı, çocukların gelişim durumlarına göre düzenlemeli, henüz emekleme ve yürüme evresine geçmeyen bebekler ile emekleme ve yürümeye başlamış bebekler ayrı alanlarda tutulmalıdır. Bu alanların düzenlenmesi de uygun şekilde yapılmalı, henüz yürümeyen ve daha çok sırtüstü yatan bebekler sessiz ve sakin bir ortamda bulundurulmalı, aynı zamanda tavanda veya baktıkları yerlerde ilgi çekici ve öğrenmeyi destekleyici materyaller bulundurulmalıdır. Emekleyen ve yürüyen yani hareket hâlinde olan bebekler için ortam güvenli, temiz ve uyarıcı olmalı, ayrıca duvarlarda çocukların gözleri hizasında ilgili çekici malzemeler bulunmalıdır. Daha büyük yaş grupları (24-36 ay) için hareket ve keşfetmeye yönelik ortamlar oluşturulmalı; onların yürüme, koşma, zıplama, tırmanma gibi becerilerini geliştirecek malzeme ve mobilyalar bulundurulmalıdır. Bu yaş grubu çocuklar için öğrenme merkezleri oluşturulmalı ve çocukların bu merkezleri aktif olarak kullanımını destekleyecek etkinlikler planlanmalıdır. Öğrenme merkezleri; blok merkezleri, dramatik oyun merkezi, kitaplık ve müzik merkezi gibi çocukların hem keşfetmelerini ve öğrenmelerini destekleyici hem de birbiriyle etkileşim içinde bulunmalarını sağlayıcı yerler olmalıdır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

Günlük Akış

Günlük akış, yapılacak etkinlikler ile rutinleri gösteren çizelgedir. Günlük akışın planlanması 0-24 ay ve 24-36 ay çocukları için ayrı ayrı yapılır. Her kurumdaki işleyişin farklı olması nedeniyle günlük akışta standart etkinlik ve rutinler için saatler yer almamaktadır. Her kurumun kendi akışına uygun saatleri planlaması daha uygun olacaktır.

0-24 aylık çocuklar için bir günlük akış; kuruma geliş/serbest zaman, etkinlik zamanı, bahçe/açık alan zamanı, öğle, etkinlik zamanı, bahçe/açık alan zamanı ve kurumdan ayrılış-serbest zaman bölümlerinden oluşmaktadır. Beslenme, alt değiştirme ve uyku gibi rutinler 0-24 aylık çocukların gündelik hayatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle 0-24 aylık çocuklar için günlük akışta verilen her zaman diliminde rutin bakımlar o zaman diliminin bir parçası olarak ele alınmıştır. Örneğin; bahçe/açık alan zamanı esnasında bebekler/çocuklar bahçeye çıkarıldığında alt değiştirme veya acıkanlar için beslenme rutini atlanmamalı ve bu gereksinimler uygun bir şekilde karşılanmalıdır.

24-36 aylık çocuklar için bir günlük akış ise kuruma geliş, grup zamanı (güne başlangıç), etkinlik zamanı, öğle, etkinlik zamanı, grup zamanı (günü değerlendirme) ve kurumdan ayrılış kısımlarını içermektedir. 24-36 aylık çocuklar için günlük akışta etkinlik zaman dilimi serbest oyun, planlı oyun, sabah ve öğleden sonra ara öğün ile bahçe zamanlarını kapsamaktadır. Eğitimci günlük akışa o gün gerçekleştirdiği süreçleri sırasıyla sadece başlıklar hâlinde yazmalıdır. Bu, bir sonraki günün planlanması ve gerekli durumlarda yapılacak değişikliklerin izlenmesi açısından eğitimeciye yol gösterecektir.

Etkinlik Planı

Günlük akış hazırlanırken eğitimcinin, gelişim göstergelerini desteklemek için planladığı etkinliği etkinlik planına ayrıntılı olarak yazması gerekir. Etkinlik planında etkinliğin adı, gelişim göstergeleri, materyal, öğrenme süreci, güvenlik önlemleri, uyarılma ve değerlendirme bölümleri yer almaktadır.

Gelişim göstergeleri yazıldıktan sonra öğrenme süreci bölümünde etkinliğin hangi materyallerle nasıl gerçekleştirileceği ayrıntılı olarak açıklanmalıdır. Etkinliğe başlamadan önce ortam dikkatlice gözden geçirilmeli ve etkinlik süresince alınması gereken güvenlik önlemleri ilgili alana yazılmalıdır. Ekler kısmında eğitimcilere uygulamalarında yardımcı olacak 0-24 ay için ve 25-36 ay için örnek günlük akış çizelgesi (Ek-3, Ek-4) ve etkinlik planı (Ek-5) yer almaktadır. Eğitimci sorumlu olduğu çocuk sayısını göz önüne alarak ayrı ayrı etkinlik planları hazırlamalıdır. Örneğin; kurumda/kuruluşta 6 aylık, 12 aylık, 20 aylık, 32 aylık olmak üzere farklı ay gruplarında çocuklar bulunabilir. Eğitimciden bu çocukların ay gruplarını göz önüne alarak dört farklı etkinlik hazırlaması ya da seçtiği etkinliği bu dört ay grubundaki çocukların gelişimsel özelliğini dikkate alarak uyarlaması ve ayrı ayrı etkinlik planı şeklinde yazması beklenmektedir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

Eğitimcilerin kurumlarındaki özel gereksinimli çocukları göz önüne alarak uyarlamalar yapmaları her çocuğun bireysel ihtiyaçlarının karşılanması açısından önemlidir. Özel gereksinimli çocukların engel türüne göre her etkinlikte farklı uyarlamalar yapılabilir (Bkz. Ek-9). Etkinlik planının değerlendirme bölümünde çocuklar, gelişim takibi ve etkinlik hakkında sohbet etme, açık uçlu sorular sorma (etkinlik süresince yapılan işlemler, materyaller ve mekân hakkında), sanat çalışmaları yapma vb. çalışmalarla değerlendirilir.

0-36 aylık çocuklar için eğitim programı kapsamında eğitimcilerin sorumluluklarından biri de aile katılım çalışmaları planlamaktır. Sağlıklı aile-çocuk iletişiminin yanı sıra, süreklilik gösteren aile katılım çalışmaları çocukların bilgi, beceri ve deneyimlerini zenginleştirerek formal eğitim sürecini kolaylaştırır. Erken çocukluk dönemi okul-aile iş birliğinin en yoğun olması gereken dönemdir. Bu dönemde ailenin sadece çocuğu hakkında bilgi almak için değil, programın zenginleştirilmesi için de potansiyel eğitici olacağı unutulmamalıdır. Aile katılımı erken çocukluk eğitim programlarının önemli bir parçasını oluşturmalı ve kurumda verilen eğitimin devamlılığı, ailenin çocuğunu dahi iyi tanıması, program konusunda bilgi sahibi olması gibi nedenlerle mutlaka planlı olarak yapılmalıdır.

Program kapsamında aile katılımı ve iletişimini geliştirmek için 0-36 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programı ile Okul Öncesi ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER) hazırlanmıştır. Bu program, eğitimcilere aile katılım etkinliklerinin önemi hakkında bilgi vererek süreçte kullanabilecekleri yöntem ve etkinlik örnekleri sunmaktadır. Eğitimciler günlük eğitim akışını değerlendirme bölümünde aile katılım etkinliklerine yer verebilecekleri gibi belirledikleri herhangi bir zaman diliminde aileyi sürece katacak bu etkinlikleri kullanabilirler. Eğitimciler duyuru panoları, telefon görüşmeleri, kısa ileti hizmetleri, kitapçıklar, görsel işitsel kayıtlar, fotoğraflar, bültenler, haber mektupları, yazışmalar, gelişim dosyaları (portfolyo), toplantılar, okul ziyaretleri, geliş gidiş zamanları, internet temelli uygulamalar ve dilek kutuları yolu ile ailelerle iletişim kurabilirler. Eğitimcilerin aile destek programından uygun etkinlikleri kullanarak aileleri sürece dâhil etmeleri beklenmektedir.

0-36 aylık çocuklar için eğitim programında çocukların bakım ve korunmasında dikkat edilmesi gereken hususlar sağlık, bakım ve beslenme kılavuzunda yer almıştır. Kılavuzda yer alan bilgiler ve örnek çizelgeler çocukların bakım ve korunma ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda eğitimcilere kolaylık sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Uygulama

Programın uygulama boyutu, değişimi ortaya koyma sürecidir. Programın başarıyla uygulanmasında gelişime açık, yaratıcı eğitimciler ile nitelikli eğitim ortamlarının rolü büyüktür. 0-36 aylık çocuklar için eğitim programı kapsamında eğitimciden beklenen, planladığı öğrenme sürecini günlük akış çerçevesinde uyguladıktan sonra çocukların, kendisinin ve programın değerlendirmesini yaparak sonuçlarını sonraki uygulamalarına yansıtmasıdır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

Uygulama sırasında eğitimcilerin göz önünde bulundurması gereken noktalar şunlardır:

- 1- Günlük eğitim akışı ve etkinlik planı göz önüne alınarak gerekli materyaller ve ortam düzenlenmelidir. Etkinliklerin sadece kapalı alanlarda değil açık alanlarda da yapılmasına özen gösterilmelidir. Etkinlik planında belirtilen güvenlik önlemleri gözden geçirilmelidir.
- 2- Eğitimci çocuk için rol modeli olduğunu göz önüne alarak jest ve mimiklerine, ses tonuna, vücut diline dikkat etmelidir. Tutum ve davranışları ile çocuğa güvende olduğunu hissettirmeli, tedirgin ve kaygılı tutum ile davranışlardan kaçınmalıdır.
- 3- Çocukların birbirinden farklı özelliklerde olduğunu göz önüne alarak çocukları birbiri ile karşılaştırmaktan kaçınmalıdır.
- 4- Günlük akışta etkinlik bölümüne eğitimcinin o gün için planladığı etkinliklerinin tamamı başlık hâlinde yazılmalıdır. Eğitimci her yaş aralığı için ayrı ayrı etkinlik planları hazırlamalı ve bu etkinliklerin isimlerini günlük akışta belirtmelidir.

Gün içinde planlanan süreçleri gerçekleştirmede günlük akış eğitimeciye yol gösterecektir. Bu bağlamda;

- 0-24 aylık bebekler/çocuklar için günlük akış kuruma gelişle başlar.
- Çocukların/bebeklerin rutin bakımları yapılır ve serbest oyun oynamaları sağlanır. Etkinlik zamanında eğitimcinin çocuklar için hazırladığı bireysel ve/veya grup etkinlikleri çocuklarla birlikte uygulanır. Bu aşamada gerekli rutin bakımlar da gerçekleştirilir.
- Planlı oyun bittikten sonra çocuklar serbest bırakılır ve bu esnada bahçe zamanı için hazırlıklar yapılır. Çocuklar bahçe zamanı esnasında bahçeye veya açık alana çıkarılır ve çocukların burada güneş ışığından yararlanmaları sağlanır. Bahçe zamanında gerekli durumlarda bebeklerin/çocukların rutin bakımları gerçekleştirilir.
- Öğle zamanı yine rutin bakımlar yapılır. Öğleden sonra sabah gerçekleştirilen tüm süreçler sırasıyla tekrar edilir. Planlı oyun kısmında eğitimcinin sabah yaptığı etkinlikten farklı bir etkinlik yapması beklenmektedir. Akşama doğru bebekler/çocuklar ailelere teslim edilir.
- 24-36 aylık çocuklar için günlük akış kuruma geliş zamanı ile başlar. Kuruma geliş zamanı çocukların aileleri tarafından okula bırakıldığı ve çocukların büyük bir çoğunluğunun toplanana kadar serbest olarak oyun oynadığı bir zaman dilimidir.
- Çocukların çoğunluğu toplandıktan sonra grup zamanına geçiş yapılır. Grup zamanı (güne başlangıç) çocukların birbiriyle ve eğitimciyle etkileşimde bulunduğu ve planlanan etkinliklere hazırlandığı zaman dilimidir. Bu zaman diliminde herhangi bir konuda çocuklarla sohbet etme, şarkılar ve tekerlemeler söyleme, parmak oyunları oynama, kitap okuma gibi etkinlikler yapılabilir. Bu etkinlikler çocukların eğitimciyle ve akranlarıyla iletişimlerinde kolaylıklar sağlayacaktır. Ayrıca gün içinde çocuklarla yapılacak etkinliklere ve rutinelere ilişkin bilgilerin paylaşıldığı bir zamandır.
- Grup zamanından sonra etkinlik zamanına geçiş yapılır. Etkinlik zamanında serbest oyun, planlı oyun, ara öğün ve bahçe zamanı bulunmaktadır. Çocukların ihtiyaçları ve istekleri göz önünde bulundurularak bu süreçler gerçekleştirilir.
- Planlı oyunda eğitimci, çocukların gelişimini desteklemeye yönelik hazırladığı etkinlik veya etkinlikleri çocuklarla birlikte uygular. Planlı oyun sadece sınıfta değil bahçe zamanında da yapılabilir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

- Etkinlik zamanı içinde yer alan bölümler gerçekleştirildikten sonra öğle yemeğine geçilir. Yemekten sonra uyku saatinde çocukların ihtiyacına göre çocukların uyumaları sağlanır. Uyumayanlar dinlenmeye veya serbest olarak oyun oynamaya yönlendirilir.
- Öğleden sonra etkinlik zamanında sabah izlenen süreçler tekrarlanır. Bu zaman diliminde eğitiminin çocuklarla yeni bir etkinlik yapması beklenmektedir.
- Günün bitimine yakın çocuklar tekrar bir araya toplanır ve bu süreçte çocuklarla birlikte günü değerlendirmeye yönelik konuşmalar yapılır. Çocuklara gün içinde yaptıkları etkinliklere yönelik sorular sorulur, çocuklardan neler yaptıklarını anlatmaları istenir. Eğitimi günü değerlendirme zamanında çocukların gün içinde öğrendikleri hakkında bilgi alarak daha sonraki günlerin planlaması için ipucu elde eder. Sonra çocuklarla birlikte sınıf toplanır ve ailelerin çocuklarını almaları beklenir. Bu esnada çocuklar serbest oyun oynamaya yönlendirilir.

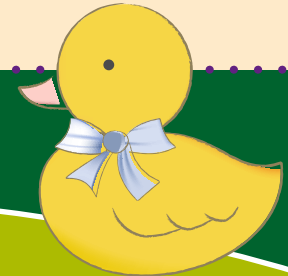
Değerlendirme

Yapılan etkinliklerin ne ölçüde gerçekleştirildiğinin bir göstergesi olan değerlendirme, süreç içinde ve sonunda yapılarak amaca ulaşmış olup ulaşmadığı konusunda eğitimcilerle bilgi verir. Erken çocukluk döneminde değerlendirmenin amacı çocukları tanıma, çocukların bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak uygun materyalleri seçme, etkinliklerin yapısını ve yapılaş şeklini belirlemektir. Erken çocukluk yılları, çocukların hızlı gelişmeleri ve bu çağlarda her alanda gösterecekleri gelişim özelliklerini yetişkinliğe de taşıyacak olmaları nedeni ile doğru olarak tanınmaları ve değerlendirilmelerini gerektirir.

Yaşamın ilk yıllarında büyüme ve gelişmedeki hızlı değişim, bu değişimi etkileyen çevresel etmenler ve bu dönemin çocukların kişiliklerine ve başarılarına olan etkisi göz önüne alındığında erken çocukluk döneminde çocukların bütün özellikleriyle değerlendirilmeleri bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa, aileye, eğitime, programa, kısacası eğitim sistemine büyük katkılar sağlayan değerlendirme konusunun bütün öğretim kademelerinde olduğu gibi 0-36 aylık dönemde de tesadüflere bırakılmaması, planlı, sistemli ve sürekli etkinliklerle yürütülmesi daha da önem kazanmaktadır.

Değerlendirme sürecinde göz önünde bulundurulması gereken ilkeler genel olarak şöyle özetlenebilir:

- 1- Değerlendirme çocukların yararına, amaca uygun, geçerli ve güvenilir olmalıdır.
- 2- Değerlendirmede kullanılan veri toplama metotları ve içerik, çocukların yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.
- 3- Aileler tanıma ve değerlendirme bilgisi için değerli bir kaynak olarak görülmelidir.
- 4- Değerlendirme ve program birleştirilmelidir.
- 5- Çocuklar birbiriyle kıyaslanmak yerine bildikleri ve yapabildikleri şeylerle değerlendirilmelidir.
- 6- Çocuğu bütün olarak tanımak için bütün gelişim alanları değerlendirilmelidir.
- 7- Değerlendirme zaman içinde ve sürekli olmalıdır. Bunun için farklı yöntem ve araçlar kullanılmalıdır.
- 8- Değerlendirme çocuğun yardımıyla ve tek başına yapabileceği şeyleri göstermelidir.
- 9- Eğitimciler ailelere bilgi vermek için değerlendirmelerini rapor etmelidir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

0-36 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programı'nda değerlendirme çok yönlü olarak ele alınmıştır:

- Çocuğun Tanınması ve Değerlendirilmesi,
- Programın Değerlendirilmesi,
- Eğitiminin Kendini Değerlendirmesi,

I. Çocuğun tanınması ve değerlendirilmesi

Değerlendirmenin birinci boyutunda çocukları tanımak ve gelişimlerini takip etmek amacıyla gelişim gözlem formları hazırlanmıştır (Ek1). Gelişim gözlem formları, bebeklerin/çocukların aylara göre gelişim düzeyleri hakkında eğitimeciye bilgiler sunar. Bu formlar, çocuğun gelişimini **ilk bir yıl içinde her aylık, ikinci yaşa kadar üç aylık, üçüncü yaşa kadar da altı aylık periyotlarda** izleyecek şekilde düzenlenmiştir. Gelişim gözlem formunda bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişim alanlarına yönelik gelişim göstergeleri yer almaktadır. Eğitimecilerden her çocuğun bireysel özelliklerini ve içinde bulunduğu ayın gelişim göstergelerini göz önüne alarak gelişim gözlem formuna gerekli bilgileri kaydetmesi beklenir. Böylece her gelişim alanında çocuğun hangi düzeyde bulunduğu belirlenir. Ayrıca eğitimeciler bebeklerin/çocukların gelişiminde dikkat çekici ilerlemeleri ya da problem olarak gördükleri durumları Gelişim Gözlem Formu'nda yer alan "Açıklamalar" kısmında belirtebilirler. Böylece gelişim göstergelerinin neden yerine getirilmediğine ve çözüm yollarına ilişkin önemli ipuçları elde edilecektir.

Gelişim gözlem formunu doldururken eğitimecilerin dikkat etmesi gereken hususlar şunlardır:

1. Her bebek/çocuk için ayrı ayrı gelişim gözlem raporları hazırlanmalıdır.
2. Gelişim gözlem raporları belirlenen zaman dilimlerinde doldurulmalıdır. Bebek/çocuk içinde bulunduğu ayın tüm göstergelerindeki davranışları yerine getiriyorsa gözleme bir sonraki ay veya/ay grubunun göstergeleri ile devam edilmelidir.
3. Gelişimde süreklilik göz önünde bulundurularak gelişim gözlem formunda gözlenemeyen göstergeler daha sonraki aylarda gerçekleşene kadar izlenmelidir. Örneğin; 25-30 ay grubunda 26 aylık bir çocuk için gözlenemeyen veya kısmen gözlenen göstergeler) bir ay sonra yani çocuk 27 aylıkken yapılacak gözlemlerde tekrar kontrol edilmelidir.
4. Bebek/çocuk birden fazla gelişim alanında beklenen gelişim özelliklerini gösteremiyorsa ya da içinde bulunduğu aydan daha ileri ayların gelişimsel özelliklerini gösteriyorsa aile ile iletişime geçilmeli ve tam teşekküllü bir sağlık kuruluşunun ilgili birimlerine yönlendirilmelidir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI'NIN UYGULAMA ESASLARI

Gelişim gözlem formlarının yanı sıra her çocuk için hazırlanan portfolyolar da onların gelişimleri hakkında eğitimcilere ve ailelere önemli bilgiler sağlar. Portfolyo, çocukların yaptıkları etkinliklerin amaçlı olarak toplanmasıdır. Çocukların gelişimini ve başarılarını göstermek için bir araya getirilen çalışmalarının bir koleksiyonudur. Portfolyolar, öğrenme süreci içinde seçilen ürünlerden çocuğun gelişiminin yansıtıldığı dosyalardır. Portfolyo yolu ile çocuğun süreç içinde gelişimi izlenerek katettiği yol gözlemlenebilir. Erken çocukluk döneminde portfolyo kapsamında; gelişim ve gözlem formları, görüşme notları, aileye ait bilgi formları, eğitmen görüşleri ve yorumları, çocuğun yaptığı etkinlikler, açık ve kapalı alanlarda yapılan etkinliklerde/alan gezilerinde çekilmiş fotoğraflar yer almalıdır.

2. Programın Değerlendirilmesi

Eğitimcilerden uyguladıkları programı farklı zamanlarda çeşitli yöntemlerle değerlendirmeleri, sonuçlarını sonraki uygulamalarına yansıtmaları ve yeni öğrenme süreçlerini planlarken bu sonuçlarından yararlanmaları beklenmektedir. 0-36 aylık çocuklar için eğitim programının etkinlik planında yer alan değerlendirme bölümü ile günlük akışta yer alan "grup zamanı" (günü değerlendirme), öğrenilenleri gözden geçirme ve süreci bir bütün olarak değerlendirme fırsatı sunar.

Etkinlik planının değerlendirme zamanında, etkinliğe ilişkin açık uçlu sorular sorularak çocuklar düşünmeye, yaptıklarını gözden geçirmeye, öğrendiklerini pekiştirmeye sevk edilir. Günlük akışta yer alan "grup zamanı"nda (günü değerlendirme) ise gün içerisinde yapılan etkinlikleri gözden geçirme, deneyimleri paylaşma ve yeni öğrenme fırsatları oluşturmaya yönelik sorular sorulabilir. Grup zamanı kısmına o gün için yapılan değerlendirmeler eğitmen tarafından not edilecektir.

3. Eğitmenin Kendini Değerlendirmesi

Değerlendirmenin son boyutunda eğitmenin sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarını eleştirel bir yaklaşımla analiz edebilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla "Eğitmen Öz Değerlendirme Formu" (Ek 2) geliştirilmiştir. Eğitmen Öz Değerlendirme Formu, eğitimcilerin farklı alanlardaki becerilerini gözden geçirmelerine ve bu doğrultuda eksik olduklarını fark ettikleri alanları geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Bu form ile eğitimcilerin aile, beslenme, etik, program, gelişim alanları, güvenlik ve sağlık, iletişim, materyal, kişisel ve mesleki gelişim konularında kendilerini değerlendirmelerini sağlayan ifadeler bulunmaktadır. Eğitimcilerden bu ifadeleri dikkatlice okumaları ve kendilerine uygun olup olmadığını değerlendirmeleri beklenmektedir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU

0-36 AY
GELİŞİM ALANLARI VE GELİŞİM
GÖSTERGELERİ
(Örnek liste yan tarafta verilmiştir.)

Gelişim alanları	
Bilişsel Gelişim	
Dil Gelişimi	
Sosyal-Duygusal	
Motor Gelişim - Kaba Motor Gelişim - İnce	

Sosyal Duygusal Gelişim	1. Ay
Gelişim göstergesi	1.2. Dokunsal uyarana tepki verir
Öğrenme süreci	1.2. Yetişkin, baş veya işaret parmağı ile bebeğin yanağına, çenesine, elinin üzerine, ayağına, bacağına, karnına, sırtına yumuşak ve nazik bir biçimde dokunur. Bebeğin parmaklarını yumuşak hareketlerle açıp kapatarak, hareket ettirerek oynatır.
Açıklama	1.2. Yetişkin, gereksinimi her ne olursa olsun bebeğin yanaklarına, alınına, burnuna dokunmalı, hafifçe başını okşamalı ve bu sırada yumuşak bir ses tonuyla konuşmalıdır.
Değerlendirme	Yetişkin bebeğe ponpon, pamuk gibi yumuşak dokulu sünger ve kumaşlarla, parmak uçlarıyla yavaş ve dairesel hareketlerle dokunabilir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU

0 - 24 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN GÜNLÜK AKIŞ

Geliş Karşılama Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku) Serbest Oyun	→	Bu bölümde çocuk kurumda karşılanır, çocuğun rutin bakımları yapılır ve serbest oyun oynaması sağlanır.
Etkinlik Zamanı Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku) Planlı Oyun, Serbest Oyun	→	Eğitimci, çocuğun gereksinimlerini karşıladıktan sonra o gün vermeyi planladığı gösterge ve kavramları uygun gördüğü etkinliklerle verir. Planladığı etkinlik için plan hazırlar, bu bölüme etkinlik adını yazar.
Bahçe/Açık Alan Zamanı Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)	→	Eğitimci, çocukların temel gereksinimlerini giderir ve mümkünse açık alanda çocuklarla oyun oynar.
Öğle Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)	→	Bu bölümde rutin bakımlar yapılır ve uyumayan çocukların serbest oyun oynamaları sağlanır.
Etkinlik Zamanı Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku) Serbest Oyun	→	Eğitimci, çocuğun gereksinimlerini karşıladıktan sonra o gün vermeyi planladığı gösterge ve kavramları uygun gördüğü etkinliklerle verir. Düşündüğü etkinlik için plan hazırlar, bu bölüme etkinlik adını yazar.
Bahçe/Açık Alan Zamanı Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)	→	Eğitimci çocukların temel gereksinimlerini giderir ve mümkünse açık alanda çocuklarla oyun oynar.
Ayrılış Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku) Serbest Oyun Ayrılış Ertesi gün için hazırlık	→	Bu bölümde ihtiyaç duyan çocuğun rutin bakımları yapılır, serbest oyun oynanır ve ailesi gelen çocuklar ailelerine teslim edilir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU

24 - 36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN GÜNLÜK AKIŞ*

Geliş	Gelen çocuklar karşılanır ve çocukların büyük bir kısmı gelene kadar serbest oyun oynamaları sağlanır.
Grup Zamanı (Güne Başlangıç)	Çocuklar eğitmeni ile daire şeklinde oturarak bir gün önce ne yaptıklarını ve o gün neler yapacaklarını konuşurlar.
Etkinlik Zamanı	Eğitmeni o gün çocukların gelişimini desteklemek için planladığı etkinliği uygular. Çocukları bahçeye veya açık alana çıkarır (Planlanan etkinlik bahçede de yapılabilir.). Çocuklara serbest oyun oynamaları için fırsat verir, ara öğün yapılmasını sağlar. (Günlük akışa planladığı etkinlik(lerin) adını yazar.)
Öğle	Bu bölümde öğle yemeği yenir ve uyku saati yapılır. Uyumayan çocukların serbest oyun oynamaları sağlanır.
Etkinlik Zamanı	Eğitmeni o gün çocukların gelişimini desteklemek için planladığı etkinliği uygular. Çocukları bahçeye veya açık alana çıkarır (Planlanan etkinlik bahçede de yapılabilir.). Serbest oyun oynamaları için fırsat verir, ara öğün yapılmasını sağlar. (Günlük akışa planladığı etkinlik(lerin) adını yazar.)
Grup Zamanı (Günü Değerlendirme)	Çocuklar eğitmeni ile daire şeklinde oturarak o gün neler yaptıklarını, ertesi gün neler yapacaklarını konuşurlar.
Ayrılış *Günlük rutin bakımlar çocuğun gereksinimine göre bakım veren kişi tarafından belirlenir.	Çocuklar odada/sınıfta toplanır ve ayrılana kadar çocukların serbest oyun oynamaları sağlanır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU

ETKİNLİK PLANI AÇIKLAMA

Her etkinliğe mutlaka bir isim verilmelidir.
Gelişim Göstergeleri bölümüne alınan gelişim alanı ve gösterge/göstergeler yazılır.
Materyal bölümüne etkinlikte kullanılan materyaller yazılır.
Öğrenme sürecinde etkinliğin nasıl uygulanacağı ayrıntıları ile açıklanır.
Güvenlik önlemleri bölümüne etkinlik esnasında çocuğun güvenliği açısından dikkat edilecek noktalar yazılır.
Eğitimci uyarılma bölümüne özel gereksinimli çocuğun engel tipine göre etkinliği nasıl uyarlayacağını yazmalıdır.
Değerlendirme bölümüne etkinliği çocuklarla birlikte değerlendirmek için sorular veya kullanılacak diğer değerlendirme teknikleri (resim çizdirme, oyun, sunum vb.) yazılır.

ETKİNLİK ADI
GELİŞİM GÖSTERGELERİ
MATERYAL
ÖĞRENME SÜRECİ
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ
UYARLAMA
DEĞERLENDİRME

DEĞERLENDİRME

Okul öncesi dönemde değerlendirme; çocukları tanıma, çocukların bireysel gereksinimlerini belirleyerek uygun materyalleri seçme, etkinliklerin nasıl uygulanacağını belirleme amacıyla yapılmaktadır.

- Değerlendirme çocukların yararına olmalıdır.
- Değerlendirmede kullanılan yöntemler, çocukların yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun olmalıdır.
- Çocuğu bütün olarak tanımak için tüm gelişim alanları değerlendirilmelidir.

“0-36 Aylık Çocuklar İçin Eğitim Programı’nda” değerlendirme çok yönlü olarak ele alınmıştır.

- Çocuğun tanınması ve değerlendirilmesi
- Programın değerlendirilmesi
- Eğitiminin kendini değerlendirilmesi

GELİŞİM GÖZLEM FORMLARI

Gelişim gözlem formları,
bebeklerin/çocukların aylara göre gelişim düzeyleri
hakkında eğitimeciye bilgiler sunar.

Bu formlar, çocuğun gelişimini ilk bir yıl içinde aylık, ikinci yaşa kadar üç aylık, üçüncü yaşa kadar da altı aylık periyotlarda izleyecek şekilde düzenlenmiştir.

Her bebek/çocuk için ayrı ayrı gelişim gözlem raporları hazırlanmalıdır.

Bebek/çocuk içinde bulunduğu ayın tüm göstergelerindeki davranışları yerine getiriyorsa gözleme bir sonraki ay veya/ay grubunun göstergeleri ile devam etmelidir.

Bebek/çocuk birden fazla gelişim alanında beklenen gelişim özelliklerini gösteremiyorsa ya da içinde bulunduğu aydan daha ileri ayların gelişimsel özelliklerini gösteriyorsa aile ile iletişime geçilmeli ve tam teşekküllü bir sağlık kuruluşunun ilgili birimlerine yönlendirilmelidir.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU

GELİŞİM GÖZLEM FORMLARI

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzey			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen gözlendi	Gözlenmedi	
BİLİŞSEL	1. Neden-sonuç ilişkisi kurar.				
	2. Nesneleri birden fazla özelliğine göre sınıflar.				
	3. Sorulduğunda zıt kavramları söyler.				
	4. Yakın geçmişteki olayları hatırlar.				
	5. "Tek" ve "çift" kavramlarını içeren yönergelere uyar.				

- "Gelişim Gözlem Formu"nu doldururken her bebeğin/çocuğun içinde bulunduğu ayın gelişim göstergelerini dikkate alınız.
- Bebek bulunduğu ayın göstergelerini o anda göstermiyorsa farklı zaman ve mekânlarda tekrar gözlemleyiniz.
- Kendi ay grubundaki gelişim göstergelerini gösteremediğinde daha önceki ayın göstergelerini izleyiniz.
- Gelişim göstergelerinin tamamını gösterdiği ay grubunu, çocuğun bulunduğu gelişim yaşı olarak temel alınız ve eğitim sürecini uygulayınız.
- Birden fazla gelişim alanında beklenen davranışlar gözlenemiyorsa bebeği/çocuğu tam teşekküllü bir sağlık kuruluşunun ilgili birimlerine yönlendirilmelidir.

PORTFOLYOLAR

Portfolyo, çocukların yaptıkları etkinliklerin amaçlı olarak toplanmasıdır.

Portfolyo yolu ile çocuğun süreç içinde gelişimi izlenerek katettiği yol gözlemlenebilir.

Portfolyo kapsamında gelişim ve gözlem formları, görüşme notları, aileye ait bilgi formları, eğitimeci görüşleri ve yorumları, çocuğun yaptığı etkinlikler, açık ve kapalı alanlarda yapılan etkinliklerde/alan gezilerinde çekilmiş fotoğrafları yer almalıdır.

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KULLANIM KILAVUZU

EĞİTİMCİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

	Eğitimci Öz Değerlendirme Formu			
	Uygunluk Düzeyi			Gerekçe
	Bana Uygun	Bana Kısmen Uygun	Bana Hiç Uygun Değil	
1. Materyal hazırlamada başarılıyım.				
2. Hazır materyal seçmede başarılıyım.				
3. Materyal bulmada sorun yaşamam.				
4. Duyu materyallerinin ortamda bulunmasına özen gösteririm.				
5. Yeterliliğimi artırmak için hizmet içi eğitimlere katılırım.				
6. Yeterliliğimi artırmak için alanımla ilgili yayınları takip ederim.				
7. Yeterliliğimi artırmak için alanımla ilgili toplantılara katılırım.				
8. Yeterliliğimi artırmak için okul dışı kurum ve kişilerle iş birliği yaparım.				

EĞİTİMCİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU (ÖRNEK BÖLÜM)

Eğitimcini öz değerlendirme formunda kendisine şıklardan uygun bulduğu “Bana Uygun”, “Bana Kısmen Uygun”, “Bana Hiç Uygun Değil” seçeneklerinden birini işaretler. “Bana Kısmen Uygun”, “Bana Hiç Uygun Değil” seçeneklerini işaretlediğinde yan sütuna gerekçesini yazar.

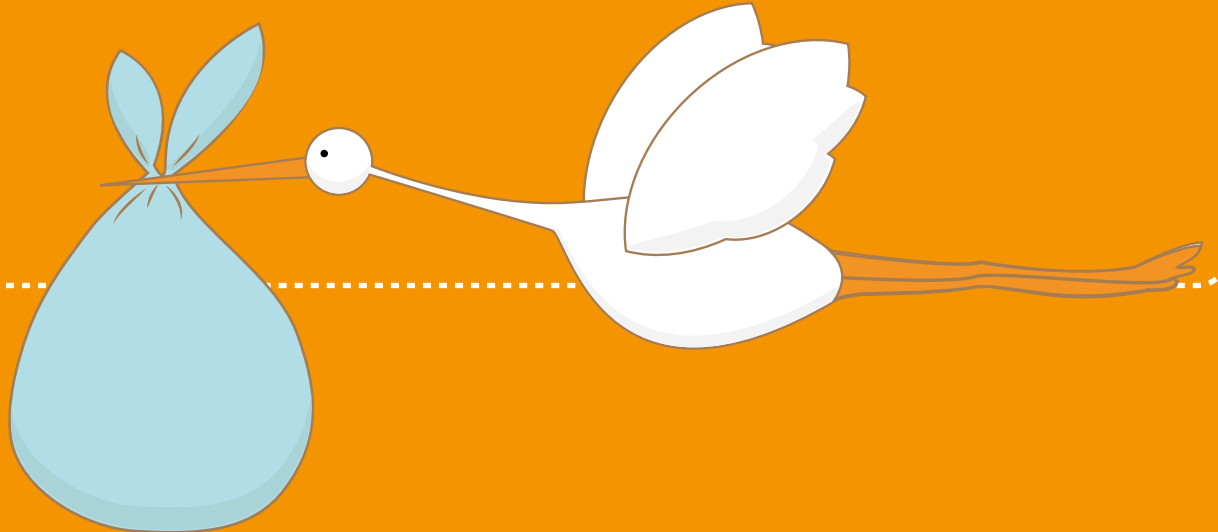
BİLİŞSEL GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ

Biliş sözcüğü, “insan beyninin algılama, öğrenme, anlama, düşünme, bellekte saklama, anımsama, tanıma, yeniden ortaya çıkarma, düşleme, tasarlama, sorun çözme, çözümlenme, birleştirme ve değerlendirme gibi zihinsel süreçlerinin tümü” olarak tanımlanmaktadır. Bilişsel gelişim ise bu zihinsel süreçlerdeki aktif faaliyetlerin doğumdan yaşlılığa kadar olan gelişimi olarak açıklanmaktadır.

Bilişsel gelişim, sürekli ve ilerleyici bir dengelenme sürecidir. Bebek dünyaya geldiği andan itibaren çevresine uyum sağlama çabası içindedir. Yeni bir durumla karşılaştığında bir dengesizlik oluşur. Bu durum döngüsel olarak devam eder. Piaget, bilişsel gelişimi dünyayı öğrenme yolunda bir denge-dengesizlik ve yeni bir denge süreci olarak görür. Bebek/çocuk giderek farklılaşan ve genişleyen biliş kalıplarıyla vücudunu, insanları, nesnelere ve durumları tanımayla ve anlamaya çalışır. Böylelikle sınırlı zihinsel yeteneklere sahip bir bebekten dünyayı anlamada ve uyum sağlamada semboller kullanan bir çocuk olmaya doğru ilerler.

Bilişsel gelişim dönemleri sabit bir sırada meydana geldiği hâlde, çocuklar bir dönemden diğerine farklı yaşlarda/aylarda geçerler. Çocukların zihinsel yapıları yetişkinlerden farklıdır ve dünyayı görme ve gerçeklere karar vermede kendilerine özgü yolları vardır. Yaşamın en erken dönemlerinden itibaren bebek beyni saniyede üç milyara kadar değişen oranlarda yeni öğrenme bağlantıları kurabilir. Beyin yaşantılar sonucunda fizyolojik olarak değişir. Bu değişimde çevresel ve genetik faktörler önemlidir. Doğumdan sonraki ilk altı ay boyunca duyuşsal mesajlar bebeğin beynine akın ettikçe beyindeki nöronlar arasında bağlantılar oluşur ve aktif hâle gelir. Beyin, mesajları alır ve bir alandan diğerine aktarır. Bu nedenle bu dönemde bebeklerin bol uyarılarla karşılaşması, onların beyin gelişimleri açısından çok önemlidir.

Başlangıçta çevresindeki uyarılara sadece refleksif tepkilerle cevap veren bebek, giderek duyuşsal yetenekleri ile fiziksel ve motor hareketlerini koordine ederek çevreyi anlamaya çalışır. Zihinsel süreçler sadece içsel olarak değil, diğer insanlarla etkileşim sonucunda da oluşur. Bebekler/çocuklar zihinsel becerileri, çevresindekilerle etkileşim hâlindeyken öğrenir ve içselleştirir. Bu süreçte meydana gelecek ilerlemelerin mümkün olan en üst düzeyde gerçekleşmesi için sosyal bağlamın ve yetişkinlerin önemli bir rolü vardır. Aileler ve eğitimciler, bebeğin gelişim düzeyini dikkate alarak uyarcı bir çevre hazırlamalı ve yaşantı zenginliği sağlamalıdır.

GÖSTERGELER

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Kendinden 20-30 cm uzaklıktaki parlak renkli nesneye bakar.</p> <p>1.2. Sese tepki verir.</p>	<p>2.1. Görme alanı içinde hareket eden nesnelere izler.</p> <p>2.2. Yetişkini tanıdığını belli eder.</p> <p>2.3. Göz kontağı kurar.</p>	<p>3.1. Parlak renkli ve hareketli nesneyi 180 derece izler.</p>	<p>4.1. Elindeki nesne alındığında arar.</p> <p>4.2. Elindeki nesne alındığında nesneyi almak için elini uzatır.</p> <p>4.3. Sesleri ayırt eder.</p> <p>4.4. Değişik tatlara farklı yüz ifadeleri ile tepki verir.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Yetişkin, bebeği yatar pozisyonda kucağına alır. Diğer eline materyallerden birini alarak bebeğin nesneye odaklanabileceği şekilde materyali hareket ettirir. Yetişkin, bebeğin hareketli ve parlak nesneye bakıp bakmadığını dikkatlice gözler.</p> <p>1.2. Yetişkin, bebeğin sırayla her iki kulağının yakınında çingirak sallar/zil çalar veya el çırpır. Bu oyunu oynarken bebek sesin geldiği yöne doğru bakmaya çalışır. Yetişkin bu oyunu tekrarlarlarken bebeğin tepkilerini dikkatle izler.</p>	<p>2.1. Yetişkin, bebekle bir süre konuştuğundan sonra bebeğin görme alanı içinde yavaş yavaş hareket eder. Bebeğin ara ara dikkatini çekerek kendisini izlemesini sağlar.</p> <p>2.2. Yetişkin bebekle fiziksel temas kurar, onunla konuşur ve gülümser.</p> <p>2.3. Yetişkin, bebekle konuşurken, yemek yedirirken, bakımını yaparken, oynarken bebeğin gözlerinin içine bakar. Bebekle göz göze gelmeye dikkat eder. Bebeğin de kendisine bakması için dikkatini çeker.</p>	<p>3.1. Yetişkin, bebeğin görme alanında tuttuğu nesneyi sallayarak onun dikkatini çeker. Nesne, bebeğin görme alanının bir ucundan diğer ucuna kadar hareket ettirilir ve hareket eden nesneyi 180 derecelik açıyla izleyip izlemediği gözlenir.</p>	<p>4.1-2. Yetişkin, bebeğin eline çingirak vb. bir nesne verir. Bir süre sonra çingiracı elinden alır. Bebeğin elinden alınan nesneyi araması için nesne hareket ettirilir. Bebeğin arama davranışı gösterip göstermediği izlenir. Bu uygulama, bebeğin ilgi gösterdiği nesnelere oyunlaştırılarak tekrar edilir.</p> <p>4.3. Yetişkin, bebekle sürekli etkileşim kurar. Çeşitli sesleri (hayvan sesleri, dudak hareketleri ile çıkarılan abartılı sesler) çıkararak bebeğin farklı seslere dikkatini çeker. Bebeğin bildiği seslerle ilk kez duyduğu seslere verdiği farklı tepkileri izler. Yetişkin farklı zamanlarda çeşitli sesler kullanarak bebeğin sesleri ayırt etmesini sağlar.</p> <p>4.4. Farklı tatlardaki yiyecekler bebeğin dilinin ucuna değdirilerek verdiği tepkiler gözlenir.</p>

UYARLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
	<p>2.1. Özel gereksinimli olan veya az gören bebeklerin görüş alanları içinde hareket ettirilen nesnelere takip etmeleri beklenir. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin görüş alanı içinde canlı renkte ponpon gibi nesnelere hareket ettirerek ve ses çıkararak bebeğin gözüyle takip edip etmediğini dikkatle izlemelidir. Bu uygulama normal gelişim gösteren bebeklere göre daha sık tekrar edilmelidir. Bebeğin tepki vermemesi durumunda nesne daha yakından ve hızlı hareket ettirilmelidir.</p> <p>2.2. Özel gereksinimli bebeklerin yetişkine karşı gülümseme, ses çıkarma gibi tepkiler verip vermediği özellikle izlenmelidir.</p> <p>2.3. Özel gereksinimli bebekle her fırsatta göz kontağı kurmaya çalışmak çok önemlidir. Her türlü yönergeyi verirken ya da iletişim kurarken bebekle göz kontağı kurmaya dikkat edilmelidir.</p>	<p>3.1. Yetişkin, özel gereksinimli olan veya az gören bebeğin görüş alanı içinde parlak renkli nesnelere hareket ettirir. Bebek bu nesnelere 180 derecelik açıya kadar izlemeye çalışmalıdır. Bebek izlemiyorsa daha yakın mesafeden daha büyük nesnelere kullanılabilir.</p>	<p>4.1-2. Yetişkin, bebeğin eline aldığı nesneyi tutup tutamadığını dikkatle izlemelidir. Bebeğin her iki eli için de bunu denemelidir. Daha sonra eline verdiği nesneyi almalı, bebeğin verdiği tepkiyi de dikkatle izlemelidir. Az gören ve görme engelli bebekler nesne kendilerine uzatıldığında göremeyip alamayabilirler. Nesneyi ellerine dokundurarak kavramasını beklemek gerekmektedir. Ayrıca bu grup bebekler için farklı dokunma yüzeyine sahip ve ses çıkaran nesnelere kullanmak etkili olacaktır. Nesnelere verirken ve alırken nesne hareket ettirilerek bebeğin dikkati çekilmelidir.</p>

AÇIKLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Bebeğin bakışlarının nesneye odaklandığından emin olunması gerekir. Bebeğin yetişkinin alını ile saçı arasındaki renk farklılığına (kontrasta) bakması beklenir.</p> <p>1.2. Bu uygulama sessiz bir ortamda çingırak, zil sesi ya da el çırpma ile gerçekleştirilir. Bebeğin yaptığı herhangi bir hareket (irkilme, sıçrama, dönme gibi) tepki olarak değerlendirilmelidir.</p>	<p>2.1. Yetişkin bu uygulamayı kendi hareket ederek yapabileceği gibi herhangi bir oyuncakı “yatay, dikey, dairesel hareketlerle” sallayarak da tekrarlayabilir.</p> <p>2.2. Anne ya da bakım veren kişinin bebekle yakın temas kurması, ona konuşarak gülümsemesi bebeğin o kişiyi tanmasına yardımcı olur. Bebek yetişkini tanıdığını ona bakarak belli eder.</p> <p>2.3. Bebekle her fırsatta göz kontağı kurularak etkileşim sağlanmalıdır.</p>	<p>3.1. Nesneyi izlerken bebeğin başını sağ/sol taraftan diğer tarafa çevirmesi beklenir.</p>	<p>4.1-2. Alma verme davranışları tekrar edilirken bebeğin elinden nesne nazik bir şekilde alınmalı, zorlama olmamalıdır.</p> <p>4.3. Yetişkinler mümkün olduğunca bebekle sesli iletişim kurmalıdır. Bebeğin sesleri ayırt ettiği jest, mimik ve hareketlerinden anlaşılır.</p> <p>4.4. Çeşitli zamanlarda çocuğun ağızına farklı tatlarda (ekşi, tatlı, tuzlu) yiyecekler değiştirilerek tepkileri gözlenir. Burada amaç, bebeğin farklı gıdalarla beslenmesi değil tat alma duyusunu geliştirmektir. Bebeğin değişik tatları fark ettiği yüz ifadesindeki değişikliklerden anlaşılır.</p>

DEĞERLENDİRME

Bebeğin refleks kontrolü yapılır. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

AÇIKLAMA

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Eline verilen nesneyle oynar.</p> <p>5.2. Çeşitli kokuları ayırt eder.</p>	<p>6.1. Kaybolan nesneyi/kişiyi arar.</p> <p>6.2. Aynadaki görüntüsüne tepki verir.</p>	<p>7.1. Görme alanı içinde saklanan nesneyi arar.</p> <p>7.2. Görme alanı dışına çıkan yetişkine ses, jest, mimik ve hareketlerle tepki verir.</p> <p>7.3 Nesneyi eliyle keşfetmeye çalışır.</p>	<p>8.1. Kısmen saklanmış nesneyi bulur.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Yetişkin, bebeği minderlerle destekleyerek karşısına oturtur. Bebeğe oyuncakla nasıl oynanacağını gösterir. Onun dikkatini çekerek oyuncacı eline verir ve incelemesini bekler. Bebeğin oyuncaklarla nasıl oynadığını gözlemler ve gerektiğinde ona destek olur.</p> <p>5.2. Yetişkin tülbent gibi ince yapıda bir kumaş ya da çeşitli kapların içine kabuk tarçın, nane, kekik gibi baharatlar koyar. Bunları bebeğe koklatarak çeşitli kokuları algılaması sağlar. Bebeğin farklı kokulara yüz ifadesindeki değişiklik ile verdiği tepkiler gözlenir. Yetişkin “Ne güzel kokuyor” gibi ifadelerle bebeğin dikkatini kokuya çeker.</p>	<p>6.1. Yetişkin, bebekle saklanma oyunu oynamak için karşılıklı oturur. Önce kendi yüzünü örtüyle kapatır ve örtüyü açtığı anda “cee” sesi çıkarır. Sonra örtüyü bebeğin yüzüne kapatır ve ceee diyerek açar. “Anne nereye gitmiş? Nereye gitmiş? Aaaaa buradaymış...” diyerek bebeğe saklanan kişinin kaybolmadığını gösterir. Bu oyun farklı nesnelere saklanması ile devam ettirilir. Bebeğin saklanan ya da elinden alınan nesneyi gözüyle izlemesi beklenir. Bebek, kişi yada nesnenin arkasından bir iki saniye bakarak onun kaybolduğunu fark ettiğini belli eder.</p> <p>6.2. Yetişkin, aynayı bebeğin karşısına ya da yanına gelecek şekilde değişik konumlarda yerleştirerek dikkatini aynadaki görüntüsüne çeker. Bebeğin, aynadaki görüntüsüne gülerek elini uzatarak ya da hayret ederek tepki verip vermediğini izler.</p>	<p>7.1. Yetişkin, bebekle oyun oynamak için karşılıklı oturur. Bebeğin görme alanı içinde ilgisini çeken bir nesneyi gösterir ve dikkatini nesneye çeker. Bu nesneyi kendi arkasına ya da bir yastığın arkasına saklar. Bebeğin nesneyi arayıp aramadığını gözlemler. Bebek nesneyi aramıyorsa bebeğin araması için nesne saklandığı yerden çıkarılır ve bebeğe gösterilir. O bakarken nesne tekrar saklanır ve bebeğin nesneyi araması beklenir. Bu oyun çeşitli nesnelere zaman zaman tekrarlanır.</p> <p>7.2. Bebeğe bakım veren yetişkin, bebeğin görme alanında durur. Bebeğe seslenerek ya da çeşitli jest ve mimiklerle bebeğin ilgisini çeker. Bebeğin kendisine baktığından emin olunca görme alanından çıkarak saklanır. Bebeğin ses, jest, mimik ve hareketlerle tepki verip vermediğini gözler. Yetişkin, saklanma oyununu zaman zaman tekrarlayarak kaybolmadığını bebeğe fark ettirir.</p> <p>7.3 Yetişkin, bebeğe eliyle tutabileceği büyüklükte çingirak, diş kaşığı, oyuncak gibi farklı maddeleri uzatır. Bebek eliyle nesneyi tutar ve sallayarak hareket ettirmeye, ses çıkartmaya çalışır. Eline alır, evirir, çevirir. Yetişkin bebeğin nesneyi inceleyip incelemeyeceğini gözlemler.</p>	<p>8.1. Bebek sevdiği bir oyuncakla oynarken yetişkin oyuncacı elinden alarak ucu görünecek bir şekilde örtünün altına koyar. Bebeğin örtüyü kaldırıp oyuncacı bulmasını bekler. Bulursa oyuna devam eder. Bulamazsa oyuncak, örtünün altından çıkarılıp bebeğe gösterilir ve tekrar aynı şekilde saklanıp bebeğin bulmasını beklenir. Bebeğin nesnenin hareketini izlemesi, kaybolduğu yere bakarak nesneyi bulmasını beklenir.</p>

UYARLAMA

5. AY

5.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin eline tutması için kaygan, pürüzlü, yumuşak, sert yüzeylere sahip farklı nesnelere sahip farklı nesnelere vermeli. Özel gereksinimli bebek nesnelere eliyle tutup dokunmaya başladığında yetişkin nesnenin adını sık tekrarlarla bebeğe söylemelidir. Bebeğin elini açması ve nesneyi tutması için yetişkin yardım edebilir.

6. AY

6.1. İşitme engelli bebekle bu uygulama yapılırken yetişkin, mimikleri abartmalı ve daha yüksek ses çıkarmalıdır.

6.2. Yetişkin, özel gereksinimli bebekle sık sık ayna karşısına geçerek bebeğin aynada kendi görüntüsünü fark etmesini sağlamalıdır. Ayna karşısında öncelikle kendisi mimikler yaparak, gülerek farklı sesler çıkarmaya çalışmalıdır. Bebeğin hem kendisinin hem de yetişkinin aynadaki görüntüsünü izleyip izlemediğini takip etmelidir.

7. AY

7.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebekle çalışırken seçtiği nesnelere parlak renkli ve sesli olmasına özen göstermelidir. Saklanacak nesneyi bebeğe önce göstermeli sonra görüş alanı içinde hareket ettirmelidir. Görme engelli ya da az gören bebeklerle uygulama yapılırken bebeğin önce nesneye dokunmasına fırsat verilmelidir.

7.2. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin görüş alanı içinde farklı sesler çıkarmalı, jest ve mimiklerini kullanarak dikkatini çekmelidir. Az gören veya görme engelli bebeğin yetişkinin çıkardığı farklı sesleri fark edebilmesi için bebeğin eliyle yetişkinin dudak, boğaz ve yanaklarına dokunarak titreşimleri hissetmesine fırsat verilmelidir.

8. AY

8.1. Yetişkin, bu uygulamayı az gören veya görme engelli bir bebekle oynarken bebeğin önce nesneyi ve nesnenin saklanacağı yüzeyi dokunarak tanımaya fırsat verilmelidir. Nesnenin ses çıkaran ve farklı dokuma yüzeyine sahip olmasına dikkat etmelidir. Zihinsel engelli bir çocuk için daha büyük nesnelere kullanılmalıdır. Önce nesnenin küçük bir kısmını saklayarak oyuna başlanmalı, aşamalı olarak tamamı saklanmalıdır. Her saklama çıkarma aşamasında bebeğin nesneyi eline almasına ve dokunmasına izin verilmelidir.

AÇIKLAMA

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Tehlikeli olmayan ve boyutları bebeğe uygun olan her türlü nesne, oyuncak olarak kabul edilir. Oyuncakların hepsi aynı anda bebeğe verilmemelidir.</p> <p>5.2. Bebeğin, verilen bir kokunun diğerinden farklı olduğunu, yüz ifadesindeki değişiklikler ile göstermesi beklenir. Farklı kokuların art arda verilmemesi gerekir. Önemli olan bebeğin çeşitli kokuları algılaması ve yüz ifadesi ile ayırt ettiğini göstermesidir. Doğal kokular kullanılmalı, kimyasal kokulardan uzak durulmalıdır.</p>	<p>6.1. Bebek gereken tepkiyi vermiyorsa yetişkin seslenerek bebeğin ilgisini çekmeye çalışır.</p> <p>6.2. Bu etkinlik gerekli güvenlik önlemlerinin alındığı, sabit ve büyük bir aynanın önünde gerçekleştirilmelidir.</p>	<p>7.1. Bebeğin kaybolan nesneyi araması; nesnenin kaybolduğu yere bakması, kaybolan nesnenin hareketini izlemesi olarak düşünülmelidir. Bu aşamada bebeğin oyuncacı bulması değil, arama davranışı göstermesi önemlidir.</p> <p>7.2. Bebek henüz nesne devamlılığını kazanmadığı için kendisine bakan ancak görme alanından çıkan yetişkinden ayrılmak istemediğini belli eden ağlama, mızırdanma gibi tepkiler verir.</p>	<p>8.1. Bu öğrenme sürecinde önemli olan, bebeğin oyuncaca ulaşmasını engelleyen örtüyü kaldırarak nesneye ulaşmasıdır.</p>

DEĞERLENDİRME

Reflekslerin kaybolup kaybolmadığının kontrolü yapılır. Altıncı ayda kaybolan nesneyi arama ve sekizinci ayda saklanan nesneyi bulma davranışları izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. İstenildiğinde elindeki nesneyi verir.</p> <p>9.2. Tanıdığı bir kişi ya da nesne sorulduğunda onu aramak için başını çevirir.</p> <p>9.3. Sorulduğunda aynadaki görüntüsünü parmağı ile gösterir.</p>	<p>10.1. Gözünün önünden kaldırılan nesneyi ilk saklanılan yerde arar.</p> <p>10.2. Yetişkinin yaptığı el ve vücut hareketlerini taklit eder.</p>	<p>11.1. Kutuların içindeki nesnelere ulaşır.</p> <p>11.2. Nesneyi amacına uygun biçimde kullanır.</p> <p>11.3. Kolayca ulaşamayacağı nesnelere çeşitli yolları deneyerek ulaşır.</p> <p>11.4. Resimleri/fotoğrafları inceler.</p>	<p>12.1. Saklanan nesneyi birden fazla yerde arar.</p> <p>12.2. Bir grup nesne arasından adı söylenen nesneyi gösterir.</p> <p>12.3. Çevresinde oynayan çocukları izler.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Yetişkin, bebekle oyun oynarken bebeğin elinde bir oyuncak olduğu sırada elini uzatarak “Bana oyuncacı ver.” der. Bebek, oyuncak ya da nesneyi vermemekte ısrarlıysa bir süre bekler ve sonra yeniden ister. Bebeğin oyuncacı vermesi için başka bir nesne uzatarak “Onu bana verirsen, sana bunu vereceğim.” gibi ifadelerle elindekini vermesi için cesaretlendirir.</p> <p>9.2. Yetişkin, bebekle otururken yakın çevresinde bulunan tanıdığı kişilerin/ nesnelerin ismini “...nerede?” diye söyleyerek dikkatini o kişiye ya da nesneye çeker. Bebekten diğer kişiler/ nesneler arasından ismi söyleneni bulması veya bakışlarını ona çevirmesi beklenir. Bebek bakışlarını ismi söylenen kişiye çevirmediğinde o kişi ses çıkararak, çeşitli hareketler yaparak bebeğin dikkatini çeker. Bu etkinlik nesnelere yapılırken dikkat çekmek için nesne sallanır.</p> <p>9.3. Yetişkin, bebekle ayna karşısında durur. Önce kendisinin, sonra bebeğin ismini söyleyerek ve göstererek dikkatini aynadaki görüntüye çeker. Bebeğin kendisini aynada göstermesini ister. Bebeğin adını söyleyerek “... nerede?” diye sorduğunda onun kendisinin aynadaki görüntüsünü parmağı ile göstermesini bekler. Bebek doğru şekilde gösterdiğinde yetişkin ona gülümser. Yardım gerekiyorsa soruyu tekrar sorar ve önce kendisi aynadaki görüntüsünü gösterir sonra soruyu tekrar ederek bebeğin de kendi görüntüsünü göstermesini bekler.</p>	<p>10.1. Yetişkin, bebekle oynarken ona bir oyuncak verir, onunla oynamasını isteyerek uygun ortamı hazırlar. Daha sonra oyuncak ya da nesne bebeğin elinden alınarak bebeğin izlemesi sağlanır. Yetişkin, oyuncacı bir nesnenin arkasına saklar, ardından söz konusu oyuncacı ilk sakladığı yerden alıp başka bir yere saklar. Bebeğin nesneyi ilk saklanılan yerde aramasını bekler. Bu oyun nesnenin farklı yerlere saklanması şeklinde devam ederek bebeğin nesneyi araması sağlanır.</p> <p>10.2. Yetişkin, elleri ile basit hareketler, yüzü ile çeşitli mimikler yapıp sesler çıkararak bebeğin dikkatini çeker. Bebeğin yaptığı hareketleri tekrar etmesini bekler. Bebeğin taklit çabalarını destekleyerek bebekten taklit etmesini beklediği mimik ve hareketleri çeşitlendirerek oyunu sürdürür.</p>	<p>11.1. Yetişkin, kapağı kolay açılıp kapanabilen bir kutu alır. Bebek kutuya bakarken içine bebeğin sevdiği bir oyuncacı koyar ve kutunun kapağını kapatır. Bebeğin kutunun kapağını açarak içindeki oyuncacı almasını bekler. Bebek bunu yapamadığı takdirde yetişkin, kutunun kapağını açarak “Aaa Buradaymış.” diyerek oyuncacığın kutunun içinde olduğunu fark ettirir. Yetişkin tekrar kapağı kapatarak bebeğin oyuncacı bulmasını bekler.</p> <p>11.2. Yetişkin, bebeğin mandal, plastik bardak, tarak gibi çeşitli nesnelere oynamasını sağlar. Nesnelerin renk, şekil gibi özelliklerinden söz ederek bebeğin dikkatini nesnelere çeker. Sonra nesnelerin nasıl kullanıldığını hareketlerle gösterir ve anlatır. Bebeğin de nesnelerin ne işe yaradığını ses ya da hareketleriyle göstermesini ister.</p> <p>11.3. Yetişkin, bebeğin dikkatini oyuncaklara çekerek onları kolayca ulaşamayacağı bir yere yerleştirir. “Bana yı getir.” diyerek bebeği nesneye ulaşması için yönlendirir. Bebeğin nesneye farklı yolları deneyerek ulaşmasını bekler.</p> <p>11.4. Yetişkin ile bebek birlikte oturur; kitap, dergi ya da albümün sayfalarını birlikte çevirerek resimlere ve fotoğraflara bakarlar. Resimler ve fotoğraflarla ilgili “Bu resimde ne/kim varmış? Neler yapıyorlar?” gibi sorular sorarak bebeğin resmi/fotoğrafı incelemesine fırsat yaratır.</p>	<p>12.1. Yetişkin, bebekle karşılıklı oturur. Aralarına üç tane minder yerleştirir. Yetişkin elindeki nesneyi, bebek görmeden minderlerden birinin altına saklar. Bebeğin nesnenin hangi minderin altında olduğunu bulmasını ister. Bu oyun nesnenin farklı yastıkların altına saklanması ile devam eder.</p> <p>12.2. Yetişkin, bebeğin 4-5 oyuncacığını alarak bebekle karşılıklı oturur ve oyuncaklardan birinin ismini söyleyerek çocuğun ismi söylenen oyuncacı göstermesini ya da vermesini ister. Bebek, istenileni yapana kadar farklı zamanlarda tekrar edilir.</p> <p>12.3. Yetişkin, bebeği farklı yaşta çocukların bulunduğu mekânlara, oyun parkına götürerek onun diğer çocukları izlemesini sağlar. Çocukların yaptıkları ile ilgili konuşur. Bebeğin dikkatini çevredeki kişi ve olaylara çeker.</p>

UYARLAMA

9. AY

9.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebekler için uygulamada kullandığı nesnelere çeşitlendirmeli ve bebeğin nesnelere eline alıp incelemesine fırsat vermelidir. Yetişkin uygulama sırasında yaptığı her hareketi sözel yönergelerle desteklemelidir.

10. AY

11. AY

11.1. Yetişkin, kutunun kapağını açma ve nesneyi alma aşamalarında özellikle az gören ve görme engelli bebeğe gerektiğinde elle rehberlik ederek yardımcı olmalıdır.
11.4. Az gören veya görme engelli bebek için dokunma kitapları kullanılmalıdır. Bebeğin dikkatini çekmek için eğer nesneye ait ses varsa yetişkin bu sesi çıkarmaya çalışmalıdır.

12. AY

12.1. Zihinsel engelli bir bebeğin saklanan nesneyi bulabilmesini kolaylaştırmak için onun çok sevdiği ve her zaman yanında bulundurmak istediği bir oyuncak/nesne kullanılmalıdır.
12.2. Özellikle az gören ve görme engelli bebekler için nesnelere ses çıkarması, farklı dokunma yüzeylerine sahip olması gerekmektedir. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin önünde duran nesnelere ismini tek tek söyleyip bebeğin ismi söylenen nesneye dokunmasını istemelidir.
12.3. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin tanısı her ne olursa olsun onu çocuk parkı çeşitli oyun alanları, bahçe vb. birçok değişik ortamda bulunan farklı yaş gruplarındaki çocukları gözlemleyebileceği yerlere götürmeli, diğer çocuklarla etkileşimde bulunması için ona fırsat vermelidir.

AÇIKLAMA

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Oyuncak, bebeğin elinden zorla alınmamalıdır.</p> <p>9.2. Bebeğin kişileri ya da nesnelere arama davranışı göstermesi için uygulamaya en iyi tanıdığı kişiyle/ nesneyle başlanmalıdır.</p> <p>9.3. Bu etkinlikte aynanın duvara sabitlenmiş olmasına özen gösterilmelidir.</p>	<p>10.1. Saklama işlemleri bebeğin gözü önünde gerçekleştirilmelidir. Bebeğin oyuncuğu ilk konulduğu yerde araması yeterlidir.</p> <p>10.2. Basit el ve vücut hareketlerini taklit edebilir. Bazen taklit, ertelenmiş olarak daha sonraki bir zamanda da ortaya çıkabilir.</p>	<p>11.1. Kutunun kapağı çocuk tarafından kolayca açılacak şekilde olmalıdır.</p> <p>11.2. Bebeğin kaşık verildiğinde ağzına götürmesi, çingırağı sallaması örnek olarak verilebilir. Bebek beklenen davranışı göstermediğinde, yetişkinin nesnelere nasıl kullanıldığını göstererek ona model olması gerekir. Bebek bu nesnelere nasıl kullanıldığını kendi üzerinde gösterebileceği gibi oyuncak bebek üzerinde de gösterebilir.</p> <p>11.3. Bebeğin, nesnenin önündeki yastığı itmek, örtüyü çekmek, dolap kapaklarını açmak, çekmece karıştırmak gibi davranışları yaparak nesneye ulaşması beklenmektedir.</p> <p>11.4. Bebeğe gösterilen resim ve fotoğraflardaki kişilerin/nesnelere tanıdık olmasına özen gösterilmelidir.</p>	<p>12.1. Minder yerine yastık, örtü, kutu da kullanılabilir.</p> <p>12.2. Oyuncak yerine evde kullanılan, bebeğin tanıdığı tarak, fırça, el aynası, kaşık, tabak, çorap gibi nesnelere kullanılabilir.</p>

Bebeğin nesne devamlılığına yönelik davranışları değerlendirilir. Nesnelere amacına uygun olarak kullanma ve saklanan nesneyi birden fazla yerde arama davranışlarını gösterip göstermediği izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1 Nesneyi en son saklandığı yerde bulur.</p> <p>13-15.2 Çeşitli nesnelere oyunlarında kullanır.</p> <p>13-15.3 Eşyaları mekândaki yerlerinde arar.</p> <p>13-15.4 Özellikleri söylenen nesnelere verir.</p> <p>13-15.5 Şekilleri uygun boşluklara yerleştirir.</p>	<p>16-18.1. Daha önceden tanıdığı varlıkları başka bir yerde gördüğünde tanıdığını belli eder.</p> <p>16-18.2. Basit problem durumlarına çözüm üretir.</p> <p>16-18.3. Uzaktaki nesneyi gösterir.</p> <p>16-18.4. Birbirini izleyen iki yönergeye uyar.</p> <p>16-18.5. Vücudun iki parçasını gösterir.</p>	<p>19-21.1 Aynı iki nesneyi eşleştirir.</p> <p>19-21.2 Vücudun 3-4 parçasını gösterir.</p> <p>19-21.3 Birbiriyle ilişkili iki nesneyi bir araya getirir.</p> <p>19-21.4 Basit sınıflamalar yapar.</p> <p>19-21.5 Yetişkinin davranışını, ses ve hareketle taklit eder.</p> <p>19-21.6 Nesnelere çıkardıkları sese göre ayırt eder.</p>	<p>22-24.1. Nesnelere merak eder</p> <p>22-24.2. Sorulduğunda nesnelere/ varlıkların parçalarını isimlendirir.</p> <p>22-24.3. Sembolik oyun oynar.</p> <p>22-24.4. Gözlemediği bireylerin davranışlarını onlar olmadığında da taklit eder.</p> <p>22-24.5. Yer bildiren yönergelere uygun tepkide bulunur.</p> <p>22-24.6. Parça bütün ilişkisi kurar.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Yetişkin, çocuğun oyuncasını onun gözünün önünde farklı yerlere saklar. Çocuğun nesneyi en son saklanan yerde bulmasını bekler. Çocuğun oyuncası bulması için yönergeler vererek çocuğa yardımcı olur.</p> <p>13-15.2. Yetişkin, çocuğun eline mandal, tahta kaşık, kavanoz kapakları ve çay tabakları gibi gerçek nesnelere verir. Bu materyallerle oynamasını sağlar.</p> <p>13-15. 3. Yetişkin, çocukla birlikteken içinde buldukları odadaki eşyaları isimlendirir. İsmi söylediği nesneyi bulup getirmesini ya da nesnenin yerini göstermesini ister.</p> <p>13-15. 4. Yetişkin, çocukla birlikteken içinde buldukları odadaki eşyaların özellikleri hakkında sohbet eder. Eşyaların özelliklerini söyleyerek çocuğun özellikleri belirtilen eşyaları bulmasını ister.</p> <p>13-15.5. Yetişkin, üzerinde farklı geometrik şekil boşluklarının bulunduğu kutuyu çocuğa verir. Uygun parçaları doğru boşluklara yerleştirmesini ister.</p>	<p>16-18.1. Yetişkin, çocuğun tanıdığı kişi ya da nesnelere bahçe, park, market gibi farklı ortamlarda da karşılaşmasına olanak sağlar. Tanıdığı kişileri gördüğünde tepki verip vermediğini takip eder. Bu kişi ya da nesnelere etkileşimde bulunmasına imkân yaratır. Nesneyi daha önce nerede, ne zaman ve nasıl gördüğü ile ilgili konuşur.</p> <p>16-18.2. Yetişkin, çocuktan ulaşamayacağı yükseklikteki bir eşyasını almasını ister. Çocuğun farklı yollar deneyerek eşyaya ulaşması için ona zaman verir. Farklı nesnelere kullanarak ulaşma çabalarını teşvik eder. Örneğin; masanın üzerindeki oyuncasına ulaşmak için örtüyü çekmesi, divanın altına kaçan oyuncasını sopa ile çıkarması, yüksekteki rafa uzanmak için sandalye ya da minder kullanması gibi farklı çözüm yöntemleri denemesine fırsat sağlar.</p> <p>16-18.3. Yetişkin, çocukla birlikte pencereden dışarı bakar. Dışarıda görülen varlıklar ve nesnelere ilgili konuşur. Çocuğun, sorulan nesnenin yerini işaret etmesini ister. Farklı zaman ve mekânlarda tekrar edilerek çevredeki nesnelere yerini ilgili farkındalığını artırır.</p> <p>16-18.4. Yetişkin, gün içinde çocukla oyun oynarken iki emir içeren "Bebeğini masanın üzerinden al, sepetin içine koy." gibi cümleleri arka arkaya söyleyerek onun bu davranışları yapmasını bekler.</p> <p>16-18.5. Yetişkin, çocukla vücudunu tanıtmaya yönelik konuşmalar yapar. Annesi, babası, kardeşi, herhangi bir insan resmi ya da oyuncak bebek üzerindeki vücut parçalarının ismini söyleyerek gösterir. Çocuktan resim üzerinde sorulan vücut parçasını göstermesini ister.</p>	<p>19-21.1. Yetişkin, oyuncaklar arasından aynı olanları bir araya getirmesi için çocuğa yönlendirmeler yapar. "Bana bu kırmızı bloğun aynısını ver." gibi ifadelerle nesnelere eşini bulmasını bekler.</p> <p>19-21.2. Bir önceki ayda (16-18.5) öğrenme süreci bölümünde verilen etkinliğe 3-4 vücut parçasının eklenmesiyle devam edilir.</p> <p>19-21.3. Yetişkin kova-kürek, kalem-kâğıt, sürahi-bardak, ritm çubuğu-davul, fırçasulu boya gibi birbiriyle ilişkili nesnelere karışık bir şekilde yere koyar. Daha sonra çocuğa "Kovaya ne ile kum doldururuz? Davulu ne ile çalarsın? Kâğıda ne ile yazı yazarsın? Sürahideki suyu ne ile içeriz? Ne ile boya yaparız?" gibi nesnelere arasındaki ilişkileri düşünmesi için sorular sorar. Çocuğun yaptığı eşleştirmeleri, "Kovaya kumu kürekle dolduruyoruz. Başka nelerle kum doldurabiliriz?" "Boya fırçası, sulu boyayı kâğıda rahatlıkla sürmemize yardımcı olur." gibi açıklayıcı ifadelerle pekiştirir.</p> <p>19-21. 4. Yetişkin, çocuğun oyuncakları ya da giysileri gruplandırarak yerleştirmesi için onu yönlendirir. Üç ayrı sepeti yan yana koyarak kırmızı blokları/legoları ilk sepete, bebekleri ikinci sepete, boya kalemlerini üçüncü sepete koymasını ister.</p> <p>19-21. 5. Yetişkin çeşitli materyalleri ve hareketleri kullanarak çıkardığı sesleri çocuğun taklit etmesini ister. Parmak kuklalarını konuşturur ya da hayvan maskelerini takarak seslerini çıkarır, hareketlerini gösterir. Daha sonra çocuktan da bu sesleri ve hareketleri taklit etmesini ister.</p> <p>19-21.6 Yetişkin, çocuğun önüne metal, ahşap, plastik malzemeler ya da ince kalın ses çıkaran materyaller koyar. Bu materyallerin çıkardığı sesleri dinletir. Daha sonra yetişkin, çocuğa materyali görmeden sesini dinletir ve çocuktan sesin hangi materyale ait olduğunu tahmin etmesini bekler.</p>	<p>22-24.1. Yetişkin, uygun gördüğü nesnelere güvenliğine dikkat ederek (radyo, fotoğraf makinesi, saat, bilgisayar klavyesi gibi nesnelere) çocuğa verir. İncelemesi ve kurcalaması için çocuğa zaman tanır. "Acaba bunun içinde ne var? Nasıl çalışıyor?" gibi çeşitli sorularla çocuğu yönlendirir.</p> <p>22-24.2. Yetişkin, çocukla beraberken çevrede bulunan her türlü varlık ve nesnenin bölümlerini ona göstererek bu bölümleri isimlendirmesini ister. Nesnenin özelliklerini tanıtır. Nesnenin ismini sık sık tekrar ederek pekiştirir. Sözcükleri vurgularına dikkat ederek kullanır.</p> <p>22-24.3. Yetişkin, oyun ortamına çocuğun tanıdığı çeşitli materyal ve oyuncakları getirir. Çocuğun yanına oturur. "Ben sana misafir geldim, bana çay yapar mısın?" ya da "Haydi atlarımızı getir, atçılık oynayalım." diyerek çocuğun materyalleri farklı amaçlarla kullanarak (küçük bir bloğu bardak, bir çubuğu at, tahta bloğu telefon olarak kullanması gibi) sembolik oyun oynamasını sağlar. Çocuğun oyunu çeşitlendirmesine olanak tanır. Gerektiğinde yönlendirmeler yapar.</p> <p>22-24.4. Yetişkin, çocuğun tanıdığı kişilerin belirgin davranışlarını onlar ortamda yokken taklit etmesi için "Dede nasıl yürüyor?", "Anne nasıl örgü örüyor?", "Doktor nasıl muayene ediyor?", "Şoför nasıl araba kullanıyor?" gibi sözlerle onu cesaretlendirir. Çocuğun bu kişilerin belirgin davranışlarını yapmasını bekler.</p> <p>22-24.5. Yetişkin, çocukla konuşurken nesnelere mekân içindeki konumlarını bildiren içinde, dışında, arkasında, önünde, üstünde, altında gibi kavramları içeren ifadeler kullanır. "Bebeğini sandalyenin üzerine koy, oyuncasını sepetin içine koy." gibi sözlerle çocuğun yönergelere uygun tepkiler vermesini ister.</p> <p>22-24.6. Yetişkin, çocuğa dört parçalı bir yapboz verir. Onun yapbozun resmini ve yapbozu incelemesini sağlar. Daha sonra parçaları dağıtır ve çocuğun yapbozun resmine bakarak dağılan parçaları doğru yerlerine yerleştirmesini bekler. Gerekli durumlarda çocuğa yönergeler vererek yardımcı olur.</p>

UYARLAMA

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Az gören ve görme engelli çocuk için nesnenin ses çıkarıyor olması ve farklı dokunma yüzeyine sahip olması önemlidir. Yetişkin gerektiğinde sözel ipucu vererek az gören ve görme engelli çocuk için nesnenin ses çıkarmasını sağlayarak nerede olduğunu bulmasına yardımcı olmalıdır. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğa yardımla nesnenin nerede olduğunu bulmasından sonra yardımı kaldırarak uygulamayı tekrar etmelidir. Daha sonra aynı nesneyi başka bir yere saklayarak özel gereksinimli çocuğun bulmasına fırsat vermelidir.</p> <p>13-15.3. Yetişkin, öncelikle özel gereksinimli çocukla ev ortamında gün içinde en çok zaman geçirdikleri mekâna gitmelidir. Mekânda bulunan nesnelere tek tek çocukla göz kontağı kurarak isimlendirmelidir. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğa nesnenin ne olduğunu sorup isimlendirmesine fırsat vermelidir. Daha sonra yetişkin çocuğa mekânda bildiği bir nesnenin adını söylemeli, çocuğun alıp getirmesini ya da eliyle yerini göstermesini sağlamalıdır. Fiziksel engelli çocuğun hareket sınırlılığı varsa sadece yerini söylemesi veya işaret etmesi yeterli olacaktır. Az gören ve görme engelli çocuk için ses çıkaran nesnelere dokunmasına fırsat verilmesi önemlidir. Uygulama, normal gelişim gösteren çocuklara göre daha sık tekrar edilmelidir. Zihinsel engelli çocuk için nesneyi/kişiyi işaret ederek veya dokunarak daha fazla ipucu kullanılmalıdır. Dil ve konuşma sorunu olan çocuklar için ise nesnenin/kişinin adını söyleyerek nerede olduğu sözel olarak belirtilmelidir.</p> <p>13-15.5. Özel gereksinimli çocuğun, üzerinde geometrik şekiller bulunan şekil kutusunu kullanarak tek tek şekillere dokunup tanımaya çalışması sağlandıktan sonra bu şekilleri uygun delikten atabilmesi için denemeler yapması sağlanmalıdır. Az gören çocuk için bu geometrik şekillerin farklı dokunma yüzeyinde olması sağlanmalı, denemeler yaparak uygun delikten geometrik şekilleri atması için desteklenmelidir.</p>	<p>16.18.1. Yetişkin, az gören ve görme engelli çocukların çevrelerindeki kişileri tanımları için dokunmalarına, seslerini duymalarına fırsat verir.</p> <p>16-18.4. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğa "Topu al, bana at." gibi yönergeleri tek tek vermeli, bir yönergeyi yerine getirdikten sonra diğerine geçmelidir.</p> <p>16-18.5. Yetişkin, çocuğa kendisinin göz, ağız, kulak, burun gibi vücut kısımlarını göstermeli ve aynı zamanda isimlerini de söylemelidir. Az gören ve görme engelli çocuklar için aynı zamanda çocuğun eliyle, söylenen vücut kısmına dokunmasına da fırsat vermelidir. Özel gereksinimli çocuk yetişkine ait sorulan vücut kısımlarını gösterebilmeye başladıktan sonra anne, babaya ait fotoğraflar veya insan resimleri üzerinde sorulan vücut kısımlarını gösterme çalışmasına başlanmalıdır.</p>	<p>19-21.3. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğun görüş alanı içinde olacak şekilde birbiriyle ilişkili, fincan-tabak, kâğıt-kalem gibi nesnelere bir araya getirilerek tek tek isimlendirmelidir. Daha sonra çocuğun kendi başına ilişkili nesnelere bir araya getirmesini sağlamalıdır. Az gören çocukların ilişkili nesnelere dokunarak bir araya getirmesine, bu nesnelere mümkün olduğunca farklı dokunma yüzeylerine sahip olmasına veya ses çıkarmasına dikkat etmelidir.</p> <p>19-21.4. Yetişkin, öncelikle model olarak özel gereksinimli çocuğun oyuncak veya giysilerini gruplandırmalıdır. Daha sonra özel gereksinimli çocuğun benzer şekilde nesnelere belli bir özelliğe uygun olarak gruplandırmasına fırsat vermelidir. Az gören çocuğun gruplandırma işlemini nesnelere tek tek dokunarak, koklayarak tanımlayıp yapması için fırsat vermelidir.</p>	<p>22-24.3. Yetişkin, özel gereksinimli çocukla materyalleri farklı amaçlarla kullanarak model olacak şekilde oynamalıdır. Daha sonra özel gereksinimli çocuğun benzer şekilde yetişkini taklit ederek oyunlar oynamasına fırsat vermelidir. Az gören bir çocuk için davranışları sözel olarak tanımlar ve öncelikle yanında taklit etmesini sağlar. Görmeyen çocuğun o davranışı yapması için fiziksel olarak yardım eder.</p> <p>22-24.5. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğun tanıdığı nesnelere kullanarak bebeği masanın üstüne koyma, topu sepetin içine atma, arabayı sandalyenin altına koyma gibi nesneyi mekânda farklı konumlara yerleştirmelidir. Bu sırada nesnelere yerini sözel olarak da vurgulamalıdır. Yetişkin kendisi model olarak uygulamayı yaptıktan sonra, özel gereksinimli çocuğa yönergeler vererek çocuğun nesnelere mekânda farklı konumlara yerleştirmesini sağlamalıdır.</p>

AÇIKLAMA

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Saklama işi çocuğun gözü önünde yapılmalıdır.</p> <p>13-15.2. Çocuklar bu dönemde oyuncak dışındaki nesnelere ilgilenmekten, dolapların kapaklarını açmaktan, çekmeceleri karıştırmaktan hoşlanırlar. Bu tarz girişimlerine kızmak yerine ilgisini çeken nesnelere hakkında konuşmak, çocuklarda var olan doğal merak duygusunu geliştirecektir.</p>	<p>16-18.1. Çocukla sık sık tanıdığı nesnelere ve kişiler hakkında sohbet edilmelidir.</p> <p>16-18.2. Çocuğun karşılaştığı problem durumlarında onun yerine problem çözülmemeli, farklı yollar denemesi için çocuğa yeterli süre verilmelidir.</p> <p>16-18.4. Çocuğun anlayabileceği ve yapabileceği yönergeler verilmelidir. Örneğin; “Suyunu iç, bardağı masaya koy.” veya “Bebeğini al, bana ver.” gibi yönergeler verilir.</p>	<p>19-21.1. Bu etkinlik sırasında pek çok oyuncak eşleştirilebileceği gibi çocuğun yakın çevresindeki birbirinin aynı olan şişe kapakları, mandallar, tokalar, kaşıklar gibi nesnelere de eşleştirme amacıyla kullanılabilir.</p> <p>19-21.2. Bir önceki ayda (16-18.5.) öğrenme süreci bölümünde verilen etkinliğe vücut parçalarının sayısı artırılarak devam edilmelidir.</p> <p>19-21.4. Renk, şekil gibi özelliklerine göre gruplayabileceği nesne, giysi, bloklar, küpler kullanılmalıdır. Çocuk belirtilen özellik dışında bir nesneyi o gruba koyduğunda nesnenin özelliği bir kez daha söylenerek hatırlatılmalıdır. Ayrıca taş, yaprak, kabuk gibi çeşitli doğal nesnelere kullanılarak çocuktan renk, şekil, boyut özelliklerine göre gruplaması beklenir.</p>	<p>22-24.1. Çocuğun doğal merak duygusunu desteklemek için uygun olan oyuncak ve eşyaları incelemesi/kurcalaması engellenmemelidir.</p> <p>22-24.2. Genellikle daire, üçgen, kare ve dikdörtgen şekilleri kullanılmalıdır.</p> <p>22-24.3. Yastığı, süpürgeyi araba gibi, kaşığı tarak gibi, fırçayı mikrofon gibi kullanması ve bu şekilde oyun kurması beklenmelidir.</p> <p>22-24.6. Parça bütün ilişkisi takmalı çıkarmalı oyuncaklarla da pekiştirilmelidir.</p>

Çocuğun problem çözme, yönergeleri izleme, eşleştirme, sınıflandırma, parça-bütün ilişkisi kurma becerileri izlenir. Ayrıca, oyunlarında sembol kullanıp kullanmadıkları izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

25-30. AY

- 25-30.1 Tek basamaklı sayıları art arda söyler.
- 25-30.2 Çeşitli rollere girerek oyun oynar.
- 25-30.3 Rengi söylenen nesneyi gösterir.
- 25-30.4 Art arda verilen üç yönergeyi yerine getirir.
- 25-30.5 Varlıkların sesiyle resimlerini eşleştirir.

31-36. AY

- 31-36.1. Neden-sonuç ilişkisi kurar.
- 31-36.2. Nesneleri birden fazla özelliğine göre sınıflar.
- 31-36.3. Sorulduğunda zıt kavramları söyler.
- 31-36.4 Yakın geçmişteki olayları hatırlar.
- 31-36.5 'Tek' ve 'çift' kavramlarını içeren yönergelere uygun davranır.
- 31-36.6. İki nesneyi belirli bir özelliğe göre sıralar.
- 31-36.7. Basit ritim kalıplarını tekrar eder.
- 31-36.8. Basit şarkıları ezbere söyler.

ÖĞRENME SÜRECİ

25-30. AY

25-30.1. Yetişkin, 8-10 parça legoyu, bloğu veya başka oyuncak ve nesneyi bir araya toplar. Sonra çocukla birlikte bunları sayar. Çocuğun da tekrar etmesini bekler. Ayrıca mekânda bulunan sandalyeler, kitaplar vb. nesnelere de kullanılabilir.

25-30.2. Yetişkin, çocukla "Hasta çocuğun doktora gitmesi, alışveriş yapma" gibi oyunları sözel olarak planlar ve rolleri paylaşır. Bu oyunlar sırasında yetişkin, çocuğu doktor, aşçı, öğretmen gibi farklı rolleri canlandırması için cesaretlendirir.

25-30.3. Yetişkin, çocuğa çevrede bulunan nesnelere renklerini söyleyerek renk hakkında farkındalık yaratır. "İçinde kırmızı renk olan bir eşya göster". "İçinde mavi renk olan bir oyuncak göster." gibi rengini söylediği nesnelere göstermesini ister. Daha sonra parmak boyası ile el baskısı yapmasını sağlar. Çocuğun resmindeki renk hakkında sohbet eder.

25-30.4 Yetişkin, çocukla oynarken "Oyuncaklarını getir. Bebeği bana ver. Diğerlerini sepete doldur." gibi art arda üç emir içeren cümleyi arka arkaya kullanarak çocukta onları yerine getirmesini bekler.

25-30.5. Yetişkin çeşitli hayvanlara, taşıtlara ve doğaya ait sesleri çocuğa dinletir. Hangi sesleri duyduğunu söylemesini ister. Daha sonra duyduğu sesleri resimleri ile eşleştirmesini ister. Yetişkin, çocuğa resmini gösterdiği varlığın sesini çıkarmasını söyler.

31-36. AY

31-36.1. Yetişkin, çocuğa gelişim düzeyine uygun olarak "Balonu çok şişirsem ne olur? Yumurta yere düşerse ne olur? Yağmurda şemsiye olmadan yürürsem ne olur?" gibi sorular sorarak olayların nedenleri ve sonuçları hakkında sohbet eder. Çocuğun doğrudan gözlemleyebileceği uygulamalar yaparak sonucu görmesini sağlar. Çocuğun olayların sonucuna ilişkin yorum yapmasını bekler.

31-36.2. Yetişkin, çocuğun nesnelere farklı özelliklerine göre gruplama yapabileceği ortamlar yaratır. Bunun için legolar ya da tahta blokları kullanır. Çocuğun yere karışık bir şekilde koyulmuş olan tahta blokları ya da legoları renk, şekil, büyüklük, uzunluk gibi özelliklerden aynı anda ikisini dikkate alarak bir araya getirmesini bekler. "Kırmızı, uzun blokları buraya ya da mavi, kısa blokları şuraya koy." ya da "Sarı, küçük legoları bu sepete; yeşil, büyük legoları diğer sepete koy." diyerek nesnelere gruplamasını ister.

31-36.3. Yetişkin, çevrede bulunan nesnelere büyük-küçük, uzun-kısa, ince-kalın gibi zıt özellikleri hakkında konuşur ve bu özelliklere dikkat çeker. Bulunulan ortamdaki boya kalemleri, pastel boyalar ya da bloklardan uzun-kısa, ince-kalın olanlarını seçerek bu somut örnekler üzerinde çocukla birlikte "Bu kalemlerden hangisi kalın hangisi ince?" ya da "Bu toplardan hangisi büyük hangisi küçük?" gibi sorular sorarak oyun oynar.

31-36.4. Yetişkin, çocuk ile yakın geçmişte olan olaylar hakkında konuşur. "Sabah ne yedin? Dün okulda ne yaptın? Bugün yaptıklarımızdan en çok hangisini sevdin?" gibi sorular sorar. Kendisi bir ya da birkaç gün önce yaptığı şeylere örnekler verir ve çocuğun hatırladığı durum ya da olaylar hakkında sohbet eder.

31-36.5. Yetişkin, çocukla çift olan nesnelere (eldiven, çorap, terlik) ilgili konuşur. Bu nesnelere bir araya getirdiğimizde bir çift oluşturduğunu (bir çift çorap, bir çift terlik) anlatır. Çorap, eldiven, terlik gibi nesnelere bir sepete koyarak "Çorabın tekini bul, eldivenin tekini ver. Bir çift çorap ver." gibi çeşitli yönergelerle tek ve çift kavramını anlamasına yardımcı olur.

31-36.6. Yetişkin, çocukla birlikte düğmeleri, çeşitli büyüklükteki ve renkteki boncukları, taşları inceleyerek özellikleri hakkında konuşur. Nesnelere büyük-küçük, uzun-kısa olmalarına ya da renk ve şekillerine göre yan yana getirerek sıralamasını ister. Böylelikle nesnelere ayırt edici özelliklerini kavraması için fırsat yaratır.

31-36.7. Yetişkin önce elleriyle kısa ve basit bir ritim vurur, aynı ritmi çocuğun tekrar etmesini ister. Örneğin; çocuğun ismini, nesne isimlerini, hayvan isimlerini ve benzer isimleri ritimle vurarak söyler. Çocuk bunları tekrar etmeye çalışır.

31-36.8. Yetişkin, çocuğa öğretmek için basit bir şarkı seçer. Bu şarkıyı önce yetişkin baştan sona söyler. Sonra şarkıyı kısa bölümler hâlinde önce kendisi söyler, ardından çocuğa tekrar ettirir. Öğrenilen şarkı bu kez çocukla beraber baştan sona söylenir. Şarkı birkaç kez tekrar edilir. Aynı şarkı farklı günlerde veya farklı etkinliklerde de tekrar edilerek ezberlenir.

UYARLAMA

25-30. AY

25-30.1. Özel gereksinimli çocuğun görüş alanı içine bebek, top, küp, bardak gibi tanıdığı nesnelere koyarak (1, 2,3 şeklinde) tek tek saymalıdır. Yetişkin sayma işlemini yaptıktan sonra çocuğun sayma işlemini tekrar etmesini sağlamalıdır. Daha sonra gerektiğinde ipucu vererek çocuğun kendi başına nesnelere saymaya çalışmasına fırsat verilmelidir. Sayma işlemi farklı nesnelere tekrar edilerek yapılmalıdır.

25-30.3. Yetişkin, özel gereksinimli çocukla kırmızı top, sarı küp, mavi araba gibi nesnelere renklerini tek tek vurgulayarak söylemelidir. Az gören çocuk için nesnelere oldukça parlak renkte ve farklı dokunma yüzeyine sahip olmasına dikkat edilmelidir. Yetişkin kendisi model olarak çocuğa nesnelere renklerini söyledikten sonra "Kırmızı topu göster." gibi yönergeler vererek çocuğun uygun şekilde tepki verip vermediğini izlemelidir. Zihinsel engelli çocuk için sarı, kırmızı, mavi gibi belirgin ve dikkat çekici renkte olan büyük ve çocuğun tanıdığı nesnelere kullanılmalıdır.

31-36. AY

31-36.3. Özel gereksinimli çocuğa belirgin zıtlıkları olan aynı nitelikteki büyük kırmızı top, küçük kırmızı top gibi nesnelere göstererek ve isimlendirerek onun bu farklılığı algılamasını sağlamalıdır. Bu sırada özel gereksinimli çocuğun dokunma duyusunu kullanarak da zıtlıkları algılamasına fırsat verilmelidir. Az gören çocuklar için birbirinden zıt nitelikteki nesnelere hem parlak renkte olmasına hem de farklı dokunma yüzeyine ve ses çıkarma özelliğine sahip olmasına dikkat edilmelidir.

AÇIKLAMA

25-30. AY

25-30.2. Eğer çocuk rolleri canlandırmada zorlanırsa yetişkin “Doktora gittiğimizde neler yapıyoruz? Doktor seni nasıl muayene ediyor?” gibi sorularla çocuğun rolleri anlayabilmesini sağlamalıdır. Yetişkin, rolü önce kendisi gösterebilir daha sonra çocuğun da canlandırmasını isteyebilir.

25-30.3. Önce bir ya da iki renkle başlanmalıdır.

25-30.4. Çocuğun anlayabileceği ve yapabileceği yönergeler verilmelidir.

25-30. 5. Yetişkin, bu etkinlikte çeşitli dergiler, resimli çocuk kitapları ve kartlardan taşıt, hayvan ya da doğa olayları ile ilgili resimlerden yararlanabilir.

31-36. AY

31-36.1. Neden-sonuç ilişkisi, verilen olaylardan (pişmiş yumurtanın yere düşmesi, buzun üzerine ılık su dökülmesi gibi) mümkün olanlarının uygulanarak sonucunun gözlemlenmesi sağlanmalıdır.

31-36.2. Eğer çocuk nesnelere iki özelliğe göre rahatlıkla gruplayabiliyorsa daha fazla özelliğe göre gruplamalar yapması denemelidir.

31-36.3. Sıcak-soğuk, siyah-beyaz, gece-gündüz, içinde-dışında, altında-üstünde, eski-yeni, boş-dolu gibi çeşitli zıt kavramlar somut örneklerle gösterilerek etkinliğe devam edilmelidir.

31-36.5. Çocuğun tek-çift kavramını anlaması için yakın çevresinden somut örneklerle deneyimler sağlanmalıdır.

31-36.6. Bu etkinlik, boyutlarını karşılaştırabileceği nesnelere yapılır.

31-36.8. Çocuğun gelişim düzeyine uygun basit, kısa ve çocuğun seveceği bir şarkının seçilmesi ve şarkı söylenirken şarkının sözlerine uygun hareket ve dansla desteklenmesi çocuğun şarkıyı ezberlemesini kolaylaştırır.

DEĞERLENDİRME

Çocuğun neden-sonuç ilişkisi kurması, zıt kavramları kullanması, sınıflama ve sıralama yapması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

DİL GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ

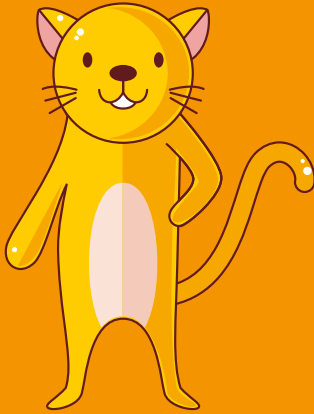
Dil insanların bilgi, istek, düşünce ve duygularını ifade etmelerini sağlayan iletişim aracıdır. Düşünme ve diğer bilişsel süreçlerde rolü büyüktür. Chomsky'e göre çocuk dil kalıplarını öğrenmeye doğuştan eğilimlidir. Normal gelişim gösteren çocuklar, dünyanın her yerinde dil ediniminde kendi ana dillerini kullanmada benzer aşamalardan geçer.

İlk ifadeler, dilin öncüleri olan jestlere ve hareketlere bağlıdır. Başlangıçta bebeğin tek iletişim yolu farklılaşmamış ağlamayken birinci ayın sonunda ağlama daha belirgin olarak farklılaşmaktadır. Altı haftalık bebekler genellikle basit ünlü sesler üretirler. İlk üretilen ünsüz ses ise "h" dir. Üçüncü ayda "a, e, u" gibi ünlü sesleri "h" sesi ile birleştirip "ah, eh" gibi sesleri üretebilirler. Altı aylık iken seslerin tonunu ve ritmini fark edebilmektedirler. Bebekler bu aylarda "b, m, p" gibi dudak sesleri çıkarırlar ve "ba-ba, da-da" gibi ünlü ve ünsüz ses çeşitlerini tekrar ederler.

Bebekler dokuz-on aylık olduklarında diğer insanların seslerini bilinçli olarak taklit eder ve kendi dillerini öğrenmeye hazır hale gelirler. Bir yaşın sonunda bebekler; insanlar, hareketler ve nesnelere isimlendirmek için ilk kelimelerini kullanırlar. Sonra tek bir kelime üreterek tüm cümle yerine bunu kullanabilirler.

İki yaş civarında çocuklar iki veya daha çok kelimeyi birbirine ekleyerek cümle oluştururlar. Bu cümleler genellikle isim ve fiillerin birleşmesinden oluşur. Cümlenin ana öğelerini içermesi; edat, zarf, bağlaçlara yer vermemesi nedeni ile bunlar "telgraf konuşması" olarak adlandırılır. Çocuklar iki kelimelik cümle aşamasından sonra üç veya daha fazla kelimeyi yan yana koyarak konuşmaya başlarlar.

Üç yaş civarında çocukların çoğu, dilin öğelerini kullanma becerisi kazanmışlardır. Çocuk dört yaşına geldiğinde aralarında neden-sonuç ilişkileri bulunan cümleler gibi birleşik anlamları anlatabilmektedir. Beş yaşında yetişkin gibi söz dizimi kurallarına uygun konuşabilmektedirler. Dil edinimi sürecinde zengin uyarıcı sosyal ortamın sağlanması, çocukla iletişimde somut ve açık ifadeler kullanılması önemlidir. Yapılan konuşmalarda model olma, çocuğun ifadelerini genişletme ve yeniden düzenleme, açık uçlu sorular sorma, yönlendirme ve iletişime teşvik etme yöntemlerini kullanma, çocuğun dili öğrenmesini olumlu yönde güdüleyecektir. Dil gelişiminin desteklenmesinde, ayrıca zengin uyarıcı ortam sağlamanın önemi büyüktür. Resimli kitaplar, oyuncaklar, kuklalar, maskeler, çocukların düzgün konuşmalarına, duygu ve düşüncelerini farklı şekillerde ifade etmelerine, çocukların sözcük dağarcığını zenginleştirerek sesleri ve sözcükleri doğru telaffuz etmelerine yardımcı olur. Türkçeyi düzgün kullanmayı öğrenmelerini sağlar, çocukların algı ve dikkat becerilerini geliştirir.

GÖSTERGELER

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

1. AY

- 1.1. Kendisiyle konuşan kişiye bakar.
- 1.2. Farklılaşmamış ağlama davranışı gösterir.

2. AY

- 2.1. Farklılaşmış ağlama davranışı gösterir.

3. AY

- 3.1. Farklı sesler çıkarır.
- 3.2. Sesin kaynağına yönelir.
- 3.3. Konuşan kişiye ve ses çıkaran nesneye sesli tepki verir.

4. AY

- 4.1. Agular, babıldar.

ÖĞRENME SÜRECİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Yetişkin, bebek uyanırken karşısına geçip göz kontağı kurarak konuşur, sesler çıkartır. Bebeğin kendisine bakıp bakmadığını gözlemler. Bebeğin ağlaması durumunda hangi ihtiyacı için ağladığını kontrol eder.</p>		<p>3.1. Yetişkin, bebeği kucağına alır. Sevecen bir ses tonuyla konuşarak bebeğin ses çıkarmasını sağlar. Bebeğin sesini alçaltıp yükselterek "s, k, g" gibi yumuşak damak ve gırtlak sesleri ile rastgele çıkarılan " aaah / ooo / uuu /gauuv /agu" gibi sesler çıkartması beklenir.</p> <p>3.2. Yetişkin, bebeği yatağına yatırır. Ses çıkaran herhangi bir oyuncakı bebeğin görüş alanının dışına çıkarır ve oyuncakın ses çıkarmasını sağlar. Bebeğin sesin geldiği yöne başını döndürmesini bekler.</p> <p>3.3. Yetişkin, bebeği kucağına alır. Sevecen bir ses tonuyla bebekle konuşurken bebeğin sesle ya da gülümseyerek tepkiler verip vermediğini izler.</p>	<p>4.1. Yetişkin, bebeği kucağına alır. Sevecen bir ses tonuyla konuşarak, ninni söyleyerek bebeğin ses çıkarmasını sağlar. Daha sonra bebeği güvenli bir şekilde yatağına bırakır ve görme alanından çıkar. Bebeğin sesini alçaltıp yükselterek "agu" gibi sesler çıkarmasını bekler.</p>

UYARLAMA

1. AY

1.1 Özel gereksinimli bebek, yetişkinle göz kontağı kurmada güçlük çeker. Yetişkin, bebekle göz kontağı kurmak için daha çok denemeler yapmalı, farklı sesler çıkararak uyaranları tekrar etmelidir.

2. AY

3. AY

4. AY

3.1. Az gören veya görme engelli bir bebekle çalışırken yetişkin farklı sesler çıkardığında bebeğin eliyle dudaklarına dokunmasını sağlamalıdır.

3.2 Bebeğin duyma becerisi yetersizse sese tepki veremez. Yetişkin, bebeğin görüş alanı dışında zil gibi ses çıkaran bir nesne ile uyarıcı vererek bebeğin sesin kaynağını bulmak için başını çevirip çevirmediğini takip etmelidir. Bebeğin her iki kulağı için aynı uygulamayı tekrar etmelidir. İşitme/ görme yetersizliği olanlar için sesli bileklikler, mobiller, sesli lastik bantlar ile vurulduğu zaman ses çıkartan sesli yastıklar ve toplar gibi materyallerle ses repertuarları artırılmalıdır.

AÇIKLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.2. Bebek her türlü ihtiyacını ağlayarak ifade eder. Bebeğin ağlamasının hangi ihtiyacından kaynaklandığının keşfedilmesi ve bu ihtiyacın giderilmesi gerekir. Örneğin; rahatsızlık ve açlık gibi durumlarda yaygın olarak bu ağlamayı gösterir. Bazen bebekler ağlama yerine iniltiye benzer sesler de çıkarabilirler.</p>	<p>2.1. Bebek acıkma , altının kirlenmesi gibi durumlarda farklı şekillerde ağlar. Yetişkin, bebeğin ağlama şekilleri arasındaki farklılığa dikkat etmelidir.</p>	<p>3.1. Bebek genellikle rahat ve mutlu iken ünlü sesleri çıkarır. İlk üretilen ünsüz “h” sesidir. Bu ayda bebeğin çıkardığı sesler çoğalmıştır (gaa, guu, gu gibi) ve süresi uzamıştır. Yetişkin bakma ve tepki verme süresinin de artması beklenir.</p> <p>3.2. Bebek genelde sesin kaynağına gözünü açıp kapatarak, kafasını çevirerek, başını oynatarak yönelir. Bazı bebekler bu dönemde tam dönemeyebilir ancak sesi fark ettiğini belli eder. Aynı uygulamayı yetişkin konuşarak da yapabilir.</p> <p>3.3. A,e,u gibi ünlü sesleri h ünsüzü ile birleştirerek ah,eh,uh seslerini çıkarır.</p>	<p>4.1. Bebeğin üretmiş olduğu bu sesler yetişkin konuşurken kısa süreli kaybolur. Yetişkin sustuğunda bebek yeniden sesler çıkarmaya başlar. Yetişkin ara ara susarak bebeğin ses çıkarma çabalarına fırsat vermelidir.</p>

DEĞERLENDİRME

Bebeğin etrafıyla ilgilenmeye başlayıp ses kaynağına yönelmesi ya da sesli tepki vermesi izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Yetişkinin çıkardığı sesleri taklit eder.</p> <p>5.2. İsmi söylendiğinde tepki verir.</p>	<p>6.1. Dudak sesleri çıkarır.</p> <p>6.2. Tek heceli anlamsız sesler çıkarır.</p> <p>6.3. İsteklerini belirtmek için ses, jest ve mimikleri kullanır.</p>	<p>7.1. Yüksek/alçak ses tonlamalarına tepki verir.</p> <p>7.2. Yetişkinin çıkardığı sesleri kısa bir süre sonra tekrar eder.</p>	<p>8.1. Yetişkinin ilgisini çekmek için kendi kendine sesler çıkarır.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Yetişkin, bebeğin yanına oturur ve bebeğin olduğu ortamda başkaları ile onun duyabileceği şekilde konuşur. Bebeğin işittiği sesleri taklit edip tekrarlamasını bekler.</p> <p>5.2. Yetişkin odanın farklı yerlerinden bebeğe ismi ile seslenir. Bebeğin tepki vermesini bekler.</p>	<p>6.1. Bebek durup dururken kendi kendine “b,p,m” gibi dudak sesleri çıkarır. Yetişkin, bebeğin çıkardığı bu sesleri tekrarlayarak ve bebek ile konuşarak bu sesleri onun tekrar etmesini sağlar.</p> <p>6.2. Yetişkin, bebeğin çıkardığı sesleri tekrarlayarak onun çıkardığı sesleri genişletmesine yardım eder.</p> <p>6.3. Yetişkin, bebeğin karşısında bebeğin sevdiği bir oyuncacı salları ya da hareket ettirir. Bebeğin oyuncaca ses çıkarma, ağız açma, gözleri kısma, dudak bükme gibi jest ve mimiklerle tepki vermesini bekler.</p>	<p>7.1. Yetişkin, bebekle konuşurken yüksek/alçak ses tonları kullanarak onun ilgisini çekmeye çalışır. Yetişkin kendi kullandığı bu sesleri bebeğin ellerini, ayaklarını hareket ettirerek tekrarlar ve onun tepki vermesini bekler.</p> <p>7.2. Yetişkin oyuncak hayvanlar, bebekler gibi materyallerle yeni sözcükler kullanarak bebek ile konuşur. Zaman içinde bebeğin bu sesleri tekrarlayıp tekrarlamadığını gözlemler.</p>	<p>8.1. Yetişkin, bebeğin ilgi çekmek için çıkardığı sesleri gün içinde gözlemler. Bu seslere uygun tepkiler vererek bebeğin ses çıkarma çabasını destekler.</p>

UYARLAMA

5. AY

5.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin duyduğu sesleri taklit etmeye yönelik çabalarını fark edip ses veya sözcük tekrarları yapmaya devam etmelidir. Gülümseme, kucağa alma gibi olumlu tepkiler vererek bebeğin verdiği tepkilerin devam etmesini sağlamalıdır. İşitme engelli bebekler duymadıkları için bu taklitler giderek kaybolur.

5.2. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğe hem göz kontağı kurarak hem de farklı uzaklıklarda durup ismini söyleyerek seslenmelidir. Yetişkin, bebeğin ismini duyduğunda bakması için gerekirse iki eliyle başını tutarak kendisine doğru çevirmeli ve ismini birkaç kez söyleyerek tekrar etmelidir. Bu uygulama bebeğin karşısında "Benim adım ..." şeklinde melodik hâlde söylenir.

6. AY

6.1-6.2-6.3. İşitme kaybı olan bebekler bu sesleri önce normal olarak ürettikleri hâlde ses üretme yönünden ilgilerini zamanla kaybederler. İşitme engelli bebeklerle dudak sesleri çıkarma çalışması yapılırken bebeğin yetişkinin dudak hareketlerini izlemesi ve elleriyle dokunarak titreşimleri hissetmesi sağlanmalıdır. Bebekle göz kontağı kurulmalı, hayvan sesleri gibi hem yüz hareketlerini hem de el-kol hareketlerini kullanarak farklı sesler çıkarması desteklenmeli (hayvan sesleri gibi) veya anlaşılır kısa cümlelerle onunla konuşulmalıdır.

7. AY

7.1. Yetişkin yüksek ve alçak ses tonlarını işitme engelli/dil ve konuşma bozukluğu olan bebeklerin daha iyi algılayabilmesi için (ayy,aaa,ohh, hiii gibi) ünlem seslendirmelerini yapmalı, parmak oyunu ve ninnileri kullanmalıdır.

8. AY

AÇIKLAMA

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
	<p>6.2. Bebek hoşnut olduğu zamanlarda/ uykuya geçerken seslilerle sessizleri (f,v,s,z,m,n g) birleştirerek yeni sesler çıkarır (ma, ba, ee, gibi). Bebek "ıgğğ, mamama, bababa, dedede" gibi ses birleşimlerini çıkarır. Yetişkin, bebeğin çıkardığı bu sesleri desteklemelidir.</p> <p>6.3. Bebek acıktığında, uykusu geldiğinde, mutlu ya da sıkıntılı olduğu zamanlarda farklı jest ve mimikler kullanarak sıkıntısını ve duygularını belli eder. Yetişkin bu belirtilere dikkat etmeli ve uygun tepki vermelidir.</p>	<p>7.1. Yetişkin, olay ve durumlar karşısında farklı ses tonlamaları kullanarak bebeğin bu uyarılara tepki vermesini beklemelidir. Ayrıca yetişkin, bebeğe kitap okurken ya da kukla oynatırken karakterlere uygun farklı tonlarda sesler çıkarmalıdır.</p>	

AÇIKLAMA

DEĞERLENDİRME

Bebeğin isteklerini belirtmek için ses, jest ve mimiklerini kullanma durumu izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Dinlediği sesleri taklit eder.</p> <p>9.2. Kendisiyle konuşan kişiye farklı sesler çıkararak cevap verir.</p>	<p>10.1. Konuşmadaki tonlamalara benzer sesler çıkarır.</p> <p>10.2. İsteklerini ses, jest ve mimikle belirtir.</p>	<p>11.1. Nesnelere ve varlıkları ifade edebilmek için kendine özgü ses-sözcük ve benzeri ifadeler kullanır.</p>	<p>12.1. Nesnelere ya da kişilerin adlarını söyler.</p> <p>12.2. Tek sözcüklü cümle kurar.</p> <p>12.3. Bir - on arasında sözcük söyler.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

9. AY

9.1-9.2 Yetişkin, bebeğe hayvan, insan, taşıt seslerini dinleterek bebeğin ilgisini çeker. Daha sonra sesini dinlettiği hayvan veya taşıtın resmini ya da oyuncuğunu bebeğe gösterir. Bebeğin bu sesleri taklit edip etmediğini gözlemler.

10. AY

10.1. Yetişkin, bebekle konuşurken heyecan, kızgınlık gibi farklı duygu durumlarını belli edecek ses tonlamalarını kullanır. Bebeğin de bu tonlamaları tekrar etmesini bekler.

10.2. Yetişkin, bebeğin önüne sık kullandığı ya da ilgilendiği çeşitli materyalleri koyar. Bebeğe “Hangisini istersin?” diye sorar. Bebeğin ses, jest ve mimikle kendince nesneyi ağlamadan istemesini bekler.

11. AY

11.1. Yetişkin, bebeğin önüne sık kullandığı ya da ilgilendiği çeşitli materyalleri koyar. Bebeğe “Bu ne?” diye sorarak bebeğin nesneyi kendi ürettiği sözcüklerle isimlendirmesini ister.

12. AY

12.1. Yetişkin, bebeğin yakın çevresindeki nesne ya da varlıkların (insan/hayvan/bitki) kendilerini ya da resimlerini gösterip isimlerini sorar. Bebekten gösterilen nesnenin ismini söylemesini bekler. Örneğin; babasının gösterip “Bu kim?” diye sorduğunda “baba” demesi beklenir.

12.2. Yetişkin, bebeğin “atta” “gel” gibi kullandığı ifadeleri genişleterek bebeğin bu ifadelerini cümle hâlinde yansıtır.

12.-3. Yetişkin, bebekle sık sık tanıdık nesnelere/varlıkları adlandırarak konuşur ve bebeğin anlamlarını bildiği sözcük dağarcığını geliştirir. “Baba gitti.”, “Abla yemek yiyor.” gibi cümleler kurarak bebeğin “gel”, “git” “mama” gibi on kadar sözcüğü kullanmasını destekler.

UYARLAMA

9. AY

9.1. Bebek işitme ya da zihinsel engelli ise tanıdığı oyuncakları (araba, uçak, gemi gibi) ve oyuncak hayvaları (kedi, köpek, kuş gibi) gösterip sesleri çıkartılmalı, bebeğin de bu sesleri taklit etmesi için fırsat verilmelidir.

9.2 Bebek işitme engelli ya da az gören bir bebek ise renkli nesnelere ve zıt renkli nesnelere gibi görsel uyarıcılar, görme engelli bebek için ses çıkaran hareketli ve dokunma duyusunu uyaran nesnelere verilerek iletişim kurmaya devam edilmelidir. Yetişkin, bebeğin yakın çevresinde top, bebek gibi bildiği nesnelere; anne, baba, kardeş gibi tanıdığı kişileri isimlerini söyleyerek göstermeli, sonra bebeğe "Top nerede?", "Anne nerede?" gibi sorular sorarak uygun şekilde tepki vermesini beklemelidir. Eğer bebek görme engelli ise sorulan nesne ya da kişi bebeğin yakınına getirilerek ona dokunarak tanınması sağlanmalıdır.

10. AY

10.2. Az gören ve görme engelli bebek için farklı dokunma yüzeylerine sahip nesnelere, ulaşabileceği yerlere yerleştirmelidir. Bebeğin nesnelere tek tek elleriyle dokunup tanınmasını sağladıktan sonra bebeğe "Hangisini istersin?" şeklinde soru sormalı, bebeğin kendine özgü seslerle nesneyi isimlendirmeye çalışmasına fırsat verilmelidir. Bebek zihinsel engelli ise, rutin etkinlikler ve eğitim etkinlikleri sırasında ona seçenekler sunarak hangi oyuncakla oynamak istediği, hangi yiyeceği yemek istediği sorularak isteklerini belirtmesi sağlanmalıdır.

11. AY

11.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin eliyle ulaşabileceği uzaklığa tanıdığı nesnelere yerleştirmelidir. Bu aşamada, az gören veya görme engelli bir bebek için farklı dokunma yüzeylerine sahip nesnelere bebeğin eline vermesi uygun olacaktır. Yetişkin, bebeğe nesnelere verdikten sonra "Bu ne?" şeklinde sorular sormalıdır. Yetişkin, önce nesnenin adını kendisi söylemeli, sonra bebeğin tekrar etmesini beklemelidir.

12. AY

12.2. Yetişkin, zihinsel engelli bebeğe tanıdığı nesnelere göstererek nesneyi isimlendirmesine fırsat verilmelidir. Bebek seslendirme çabası içindeyse veya sadece işaretlerle gösteriyorsa, yetişkin "bebek, bu bebek, bebeği al, bebeği ver" gibi cümleler kurarak vurgulu bir biçimde kelimeleri tekrar etmelidir.

AÇIKLAMA

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1-2. Bebek ile dışarıya çıkıldığında duyulan farklı seslere bebeğin ilgisi çekilerek ses taklitleri yapması desteklenmelidir. Tekrarlayan farklı sesleri taklit ederek cevap vermesi sağlanmalıdır.</p>	<p>10.1 .Yetişkin konuşma sırasında “ayyyyyyy, hihhhhh” gibi farklı konuşma tonlamaları yapmaya dikkat etmelidir.</p> <p>10.2. Bebeğin sık kullandığı ya da tercih ettiği materyaller olarak biberon, oyuncak, emzik, kitap gibi nesnelere kullanılabilir. Bebeğin tüm bu tanıdık materyalleri kendince isimlendirmesi beklenir (Örneğin; araba yerine dütt gibi).</p>	<p>11.1. Bu dönemde bebek cümle seslerine benzeyen bir dizi ses üretir ancak sözcükler karmaşık ve anlaşılmasız niteliktedir. Bu anlaşılmasız sözcüklere jargon denir. 10.2 maddesinde görülen sözcüklerin sayısı bu aydan itibaren artar.</p> <p>Örneğin, suya "bu", gezmeye "atta" der.</p>	<p>12.1. Tek sözcükler; ünlü-ünsüz (at-ah-oh), ünsüz-ünlü (bi-ba-ma), ünsüz-ünlü söyleyişleri (mama-baba-dadada) gibi konuşmalardır. Tek sözcük döneminin başlangıcında yeni sözcüklerin eklenmesi genellikle yavaştır. Bu sözcükler bebeğin çevresindeki canlıların ve nesnelere isimleridir. Bu dönemdeki bebekler daha çok değişikliğe ve harekete yönelirler. İlk sözcüklerin çoğu hareket eden, bebeğin hareket ettirebildiği nesnelere ya da bebeğin kendi hareketleri ile ilgilidir.</p> <p>12.2. Tek sözcüklü cümleler kurarak isteklerini ifade eder. Bu ilk sözcükler insanlar, hareketler veya nesnelere isimlendirmek için kullanılır. Sözcüklerin söylenişindeki tonlama, bebeğin duygusal durumunu belli eder.</p> <p>12.3. Baba, anne, dede, mama gibi sözcükleri söyler. Bu sözcüklerin çeşitlendirilmesi için yetişkin, bebeğe resimli çocuk kitapları ya da albümleri kullanarak destek olmalıdır.</p>

DEĞERLENDİRME

Bu dönemde bebeğin nesne ve varlıkları ifade edebilmek için kendine özgü ses-sözcük benzeri ifadeler kullanması ve bir-on arası sözcük söylemesi izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Sorulduğunda adını söyler.</p> <p>13-15.2. Anne- baba sözcüklerini anlamına uygun kullanır.</p> <p>13-15.3. Bir-yirmi arasında sözcük söyler.</p> <p>13-15.4. Tanıdığı nesnelere isimlendirir.</p>	<p>16-18.1. Ritmik/Melodik sesleri mırıldanarak tekrar eder.</p> <p>16-18.2. Sözel oyunlar oynar.</p> <p>16-18.3. Eylemleri uygun ses taklitleriyle ifade eder.</p> <p>16-18.4. İsimleri söylendiğinde kitaptaki resimleri gösterir.</p>	<p>19-21.1. Yirmi-elli sözcüğü anlamına uygun kullanır.</p> <p>19-21.2. İki-üç sözcükten oluşan bağlaşıp cümleler kurar (telgrafik konuşma).</p> <p>19-21.3. Basit sorulara uygun yanıt verir.</p> <p>19-21.4. Kısa öyküleri dikkatini vererek dinler.</p> <p>19-21.5. Resmini gördüğü nesneyi isimlendirir.</p>	<p>22-24.1. Elliden fazla sözcüğü anlamına uygun kullanır.</p> <p>22-24.2. Zamirleri kullanır.</p> <p>22-24.3. Soru cümleleri kurar.</p> <p>22-24.4. Bildiği şarkı ya da tekerlemelere eşlik eder.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Yetişkin, çocukla her zaman adını söyleyerek konuşur. Çocuğun adını öğrenmesine fırsat verir.</p> <p>Yetişkin, çocuğa ara ara ismini sorar, söylemesini bekler.</p> <p>13-15.2 -13-15.3- 13-15.4. Yetişkin, çocukla birlikte olduğu her ortamda çevreyi ve çevredeki nesnelere isimlendirerek konuşur. Sözcük dağarcığını genişletir. Çocuğa “Bu ne?”, “Bu kim?” gibi sorular sorar ve sorulan nesnenin ismini söylemesini bekler.</p>	<p>16-18.1-16-18.2. Yetişkin, çocukla birlikte "Fış Fış Kayıkçı, Ali Babanın Çiftliği" gibi şarkılı oyunlar oynar. Çocuğu da şarkıya eşlik etmesi için teşvik eder.</p> <p>16-18.3. Yetişkin, çocuğun oyunları sırasında bebeğini uyuturken “ee” diye, arabasını sürerken “düt düt” diye ses çıkarıp çıkarmadığını gözlemler. Daha sonra ses taklitlerini kendisi de çeşitlendirir.</p> <p>16-18.4. Yetişkin, her sayfada tek resim ve tek sözcük ya da cümle içeren ABC kitaplarını kullanarak varlıkların ismini sorar. “Tabak nerede?, Çiçeği göster.” gibi sorularla çocuğun sorulan nesnenin resmini göstermesini bekler. Yetişkin belirli aralıklarla çocukla birlikte aile albümüne bakar. Çocuktan albümde tanıdığı kişileri sorarak “Amca nerede?, Halayı göster.” gibi ifadelerle çocuğun tanıdığı kişileri göstermesini ister.</p>	<p>19-21.2-19-21.3. Yetişkin çocuğa “Kedi nereye gitti? Bisküvi nerede? Karnın acıktı mı?” gibi çeşitli sorular sorar. Çocuğun bu sorulara cevap vermesini bekler.</p> <p>19-21.4-19-21.5. Yetişkin, çocuğa renkli, resimli kitabın kapağını gösterir, kitabın adını söyler. Kitabın sayfalarını sırayla açar, çocuğa resimleri göstererek açıklamalarda bulunur. Kitaptaki resimlerle ilgili “Bu ne?” şeklinde soru sorar, çocuğun o nesnenin ismini söylemesini ister.</p>	<p>22-24.1, 21-24.2. Yetişkin, dergiler ya da kitaplardan bulduğu çeşitli resimleri çocuğa gösterir. Çocuğa “Bu resimde neler var?” diye sorarak çocuğun iki ya da daha fazla sözcükten oluşan cümlelerle cevap vermesini bekler. Çocuğa ait bir nesneyi göstererek “Bu kimin?” diye sorar. Çocuğun “Benim.” diye cevap vermesini bekler. Eğer çocuk sadece nesnenin adını söylüyorsa yetişkin çocuğun adını söyleyerek “Bu Ece’nin/Volkan’ın oyuncak ayısı.” der ve başka bir nesne göstererek sorusunu tekrarlar.</p> <p>22-24.3. Yetişkin, çeşitli resimli kitapları çocukla birlikte inceler ve çocuğa “Bu ne?”, “Bu kimin çantası?” gibi çeşitli sorular sorar. Sonra çocuğa kitapta gördükleriyle ilgili olarak soru sormasını ister.</p> <p>22-24.4. Yetişkin “Mini Mini Bir Kuş”, “Baş Parmağım Neredesin?” gibi çocuğun daha önceden bir kısmını veya tamamını öğrendiği şarkıları “Birlikte söyleyelim mi?” diye çocuğa sorar ve daha sonra çocuğun istediği şarkıyı birlikte söylerler.</p>

UYARLAMA

13-15. AY

13-15.1. Özel gereksinimli çocuk, sorulduğunda ismini söyleyebilir. Çocuğun kendi ismini söylemesi için sık sık "Adın ne?" diye sorarak cevap vermesi beklenir.

13-15.4. Bazı özel gereksinimli çocuklar nesnelere isimlerini söyleyemez. Çocuk, az gören veya görme engelli ise mutlaka nesnenin kendisi tanıtılarak çocuğun nesneye dokunması sağlanmalıdır. İşitme engelli çocuklarda ise nesnenin adı söylenirken çocuğun yetişkinin dudağına ve boynuna dokunarak titreşimi hissetmesi sağlanmalıdır.

16-18. AY

16-18.4. Az gören veya görme engelli çocuk için bu resimlerin farklı dokunma yüzeylerine sahip olmaları, varsa seslerinin de dokunarak tanımaya eklenmesi gerekmektedir. Az gören çocukla da uygulama, kişilerin belirgin bir biçimde görülebildiği büyük boydaki fotoğraflarla yapılmalıdır.

19-21. AY

19.21.3. Az gören veya görme engelli çocuğun nesneye dokunmasına fırsat verilmelidir. Bu sırada yetişkin, nesne hakkında konuşmalıdır. İşitme engelli çocuğa nesnelere ait resimler gösterilmeli, farklı yükseklikte efekt sesleri dinletilmelidir.

19.21.4. Yetişkin, az gören veya görme engelli çocuk için dokunma kitaplarını kullanarak basit öyküler anlatmalıdır. İşitme engelli çocuklar için görsel efektler kullanılarak öykü okunmalıdır.

22-24. AY

22.24.2. Yetişkin, az gören veya görme engelli çocuk ile çalışırken nesneyi dokunarak tanınması için ona fırsat verdikten sonra sözel olarak uygun zamiri ifade etmelidir. İşitme engelli çocuk için ben, sen, o zamirleri üzerinde sık tekrarlar yapıldıktan sonra aitlik ifade eden benim, senin, onun gibi zamirler üzerinde durulmalıdır.

AÇIKLAMA

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	21-24. AY
<p>13-15.2. Anne baba sözcüklerini bilinçli olarak kullanır. Çocuğun “Baba atta” sorusuna yetişkin “Baba işe gitti.” şeklinde geri bildirimde bulunmalıdır. Çocuk, belirli bir nesneyi işaret edip “da” sesi çıkardığında yetişkin bunu “Onu bana ver.” olarak yorumlamalıdır. Yetişkin böyle bir ifadenin genişletilmesini sağlamalıdır.</p> <p>13-15.3. Çocuk “Baba yok” cümlesi yerine “baba” deyip ellerini iki yana açarak kendini ifade edebilir. Kız çocuklar erkeklerden daha erken ilk sözcüklerini üretirler. Bu sözcükler çoğunlukla iki hecelidir. Üretilen ilk sözcükler genelde isimlerden oluşur.</p> <p>13-15.4. İlk sözcükler arasında süt, mama, su gibi yiyecek isimleri; burun, ağız gibi vücudun bölümleri; havhav, pisipisi gibi hayvanlarla ilgili sözcükler yer alır. Konuşmasını en kolay, bakım veren kişi anlar.</p>	<p>16-18.1. Çocukların sahip oldukları sözcük sayısı ve sözcüklerin nitelikleri yönünden bireysel farkları olduğu dikkate alınmalıdır.</p> <p>16-18.3. Uygun ses taklitleri “düdüdü, çuf çuf” gibi seslerdir.</p>	<p>19-21.1. Çocuğun konuşmaları başkaları tarafından ortalama %25-50 oranında anlaşılır.</p> <p>19-21.2. Telgraf konuşmasında (kısa mesajlar içeren, ekler kullanmadan iki-üç sözcüklü cümle kullanımı) ilk cümleler sadece anlam taşıyan sözcüklerden oluşur. Bu cümleler genellikle edat zarf, sıfat gibi cümle öğeleri taşımazlar. Örneğin; ceketini giymekte olan annesini görünce “Ben de atta” diyerek dışarı çıkmak istediğini belirtir. Bu konuşma tarzı zamanla gelişme gösterir. Çocuk sözcükleri hızla yan yana getirerek Türkçenin dil bilgisi kurallarını öğrenmeye başlar. “Buraya gel.”, “Kapıyı aç.” gibi.</p> <p>19-21.5. Resimli çocuk kitaplarının 0-2 yaş için yazılmış olanları ABC kitabı olarak adlandırılır. Bu kitaplar hafif, silinebilir olmalı, çocukların dikkatini çekmesi için resimleri renkli olmalıdır. Bu kitaplarda çocuğun yakın çevresindeki eşyaların (tabak, saç fırçası, sandalye, tencere gibi), insanların (bakkal, polis, itfaiyeci gibi) ve hayvanların (kedi, köpek, inek, kuzu, tavuk gibi) resimlerinin olmasına özen gösterilmelidir.</p>	<p>22-24.2. Çocuktan beklenen “Benim bebeğim.” “Onun arabası.” gibi cümleler kurmasıdır.</p>

Çocuğun resmini gördüğü yakın çevresindeki nesnelere gösterip isimlendirmesi, iki-üç sözcükten oluşan cümleler kurması, elliden fazla sözcüğü anlamına uygun kullanması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

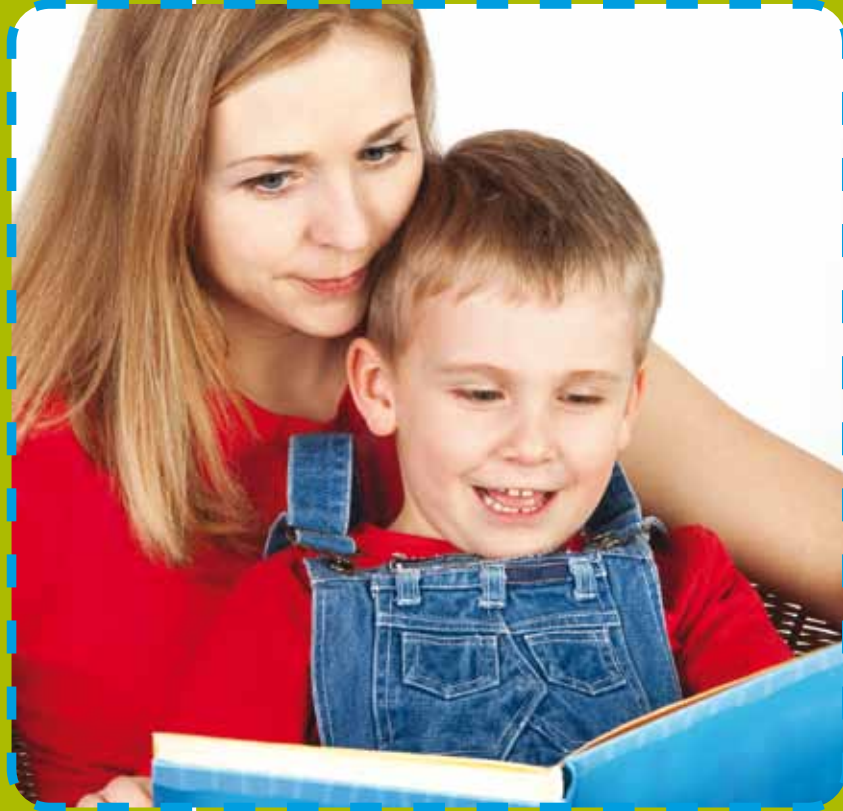
GELİŞİM GÖSTERGELERİ

25-30. AY

- 25-30.1. Çoğul ekini kullanır.
- 25-30.2. Anlaşılır şekilde konuşur.
- 25-30.3. Adını ve soyadını söyler.
- 25-30.4. Üç ve daha fazla sözcüklü cümleler kurar.
- 25-30.5. Basit cümlelerde zamirleri kullanır.
- 25-30.6. Basit cümlelerde edatları kullanır.
- 25-30.7. "Hepsi" ve "biri" ifadelerine uygun tepki verir.
- 25-30.8. Nesnelere isterken isimlerini söyler.
- 25-30.9. Anlatılan öyküyü dinler.

31-36. AY

- 31-36.1. İki basit cümleyi birleştirir.
- 31-36.2. Resimde gördüğü olayları anlatır.
- 31-36.3. Dinlediği öyküyü anlatır.
- 31-36.4. Çevresindeki ya da öyküdeki olayları dramatize eder.
- 31-36.5. Açık uçlu sorular sorar.

ÖĞRENME SÜRECİ

25-30. AY

25-30.1. Yetişkin, önceden hazırlamış olduğu oyuncak sepetini çocuğa gösterir ve “Oyuncak sepetinde neler var?” gibi sorular yönelterek çocuğun “bebeklerim, arabalarım” gibi çoğul ekini kullanarak cevap vermesini bekler.

25-30.2. Yetişkin, çocuğun öğrendiği ve yanlış kullandığı kelimeleri çocuk her kullandığında düzelterek kelimeyi doğru kullanılmasını sağlar. Çocuk konuşurken sorular sorarak çocuğun kelimeyi düzgün kullanmasına yönelik ona destek verir. Yetişkin her fırsatta dili doğru bir şekilde kullanarak çocuğa model olur.

25-30.3. Yetişkin, çocuğun grup içinde adını ve soyadını söyleyeceği oyunlar düzenler. Çocuk soyadını söylemekte zorlanırsa yetişkin yardımcı olur.

25-30.4. Yetişkin, çocuğa bir öykü anlatır. Ardından çocuğun bu öyküyü anlatmasını bekler. “Daha başka ne oldu?” gibi sorular sorarak uzun cümlelerle anlatmasını ister.

25-30.5-25-30.6. Yetişkin, çocuğa "ben, sen, biz, o, bu, şu" gibi zamirler ve "için, ile, kadar, karşı, göre, sanki gibi" çok kullanılan edatları çocuğun kullanmasına yönelik "Baban ne kadar büyük? Kim gibi gülüyorsun?" gibi sorular sorarak çocuğun "Bu kadar." "Babam gibi gülüyorum." gibi zamir ve edatları kullanarak cevap verebileceği sorular sorar.

25-30.7. Yetişkin, çocuğun önüne bazı oyuncaklar koyar. “Oyuncakların hepsini bana getir.” veya “Oyuncaklarından birini bana ver.” gibi yönergeler vererek çocuğun bu yönergelere uygun davranmasını bekler.

25-30.8. Yetişkin, çocuğun en sevdiği oyuncaklarını çocuğun yetişmekte zorlanacağı ancak rahatlıkla görebileceği bir yere koyar. Çocuk, istediği oyuncakları işaret ederek yetişkine gösterdiğinde yetişkin “Hangi oyuncakını istiyorsun?” diye sorarak çocuğun oyuncakın adını söylemesini bekler.

25-30.9. Yetişkin, uygun zamanlarda çocuğun yaş ve gelişimine uygun kitapları resimlerini göstererek okur. Çocuğun resimleri takip ederek dinlemesini ister. Çocuğa renkli, resimli öykü kitabını gösterir. Öykünün adını tahmin etmesini ister ve sonra söyler. Kitabın sayfalarını sırayla açıp çocuğa göstererek okur. Kitap bittikten sonra çocuğa kitabın resimleri hakkında sorular sorar. Resimlere bakarak öyküyü anlatmasını ister.

31-36. AY

31-36.1,31-36. 2. Yetişkin, çocuğa resimli öykü kitaplarındaki, dergilerdeki ya da olay kartlarındaki resimleri gösterir. Öyküyü/resimleri basit cümleleri birleştirerek anlatmasına fırsat verir.

31-36.3,31-36.4. Yetişkin, çocuğun sevdiği kitaplardan birini okur. Çocuğun öyküyü anlatması için “Öyküde kimler vardı?, Ne yapıyorlardı?, Nasıl yapıyorlardı?” gibi sorular sorarak öyküyü anlatmasını ister. Öyküdeki varlıkların davranışlarını, konuşmalarını, ses ve hareketleriyle dramatize etmesini bekler.

31-36.5. Yetişkin, gün içinde farklı durumlarda, kitap okurken, oyun oynarken, yemek yerken çocuğun “ne, kim, nerede, nasıl, neden, ne zaman” gibi sorular sormasını teşvik eder. Çocuğun sorduğu bu soruları yanıtlayarak çocuğu başka sorular sorması için cesaretlendirir.

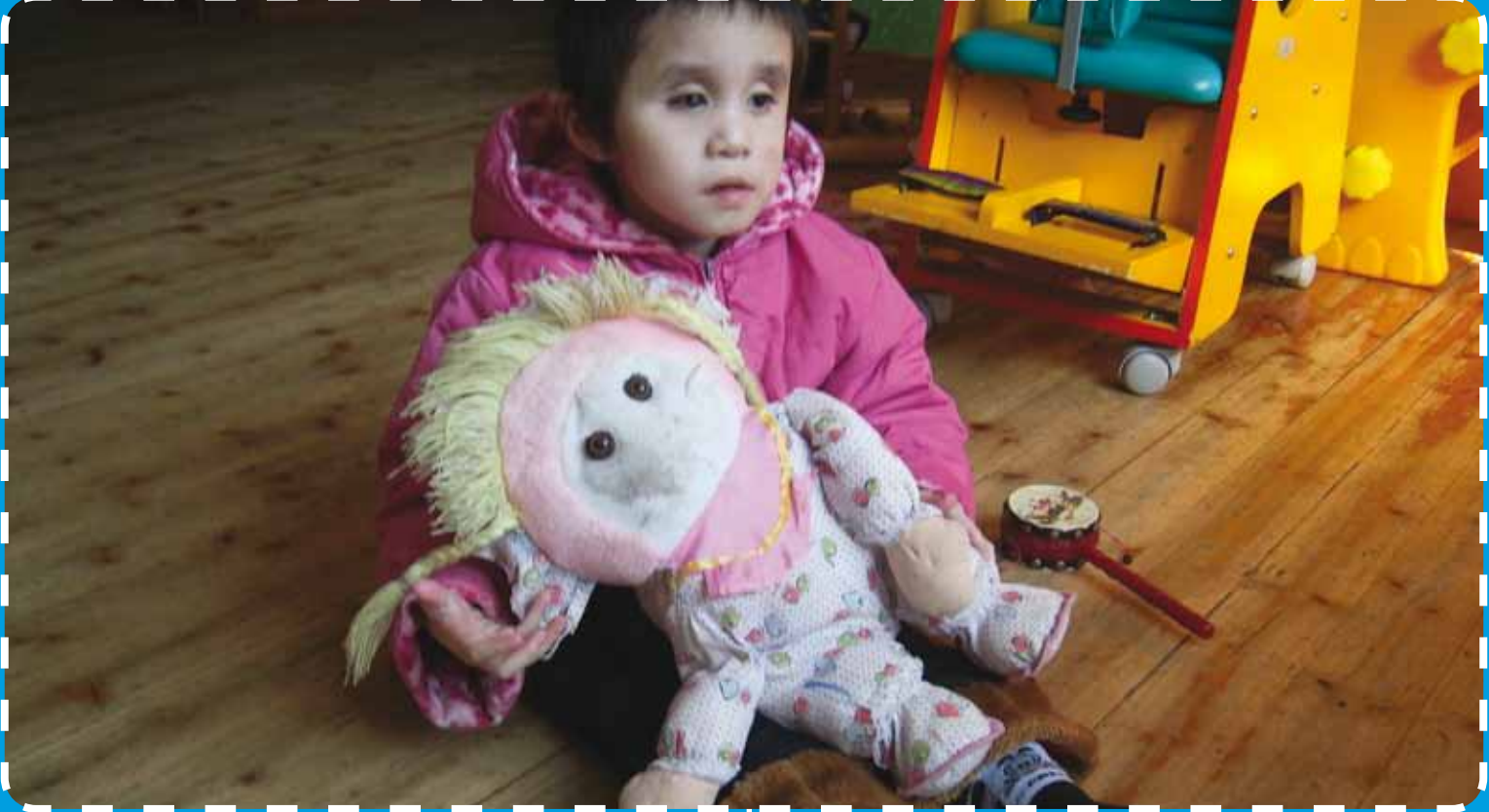

UYARLAMA

25-30. AY

31-36. AY

31-36.2. Az gören ve görme engelli çocuklar için dokunma kitaplarını kullanarak çocuğun algılamasını kolaylaştırmalı, sonra sözel olarak ifade etmesine fırsat verilmelidir. Yetişkin, işitme ya da zihinsel engelli çocuklar için onların resimli karttaki olayı anlatmalarına yardımcı olmalıdır.

AÇIKLAMA

25-30. AY

25-30.2. Çocuğun konuşmaları başkaları tarafından ortalama %50 oranında anlaşılır. Çocuklar dili, çevredeki insanlarla etkileşimde bulunurken, nesne ve olaylar hakkında konuşup tartışırken, kitap bakarken, oyun oynarken öğrenmektedirler. Bu nedenle çocuğun yakın çevresindeki yetişkinler dil bilgisi kurallarına uygun konuşmalıdır.

25-30.5. Çocuk cümle içerisinde zamirleri kullanmaya başlar. Örneğin; "Benim bebeğim." gibi. Yetişkin farklı resimleri çocuğa göstererek de zamirleri kullanmasına yönelik çeşitli sorular sormalıdır.

25-30.6. Edat tek başına anlamsız, sonuna geldiği sözle cümledeki diğer kelimeler arasında ilişki kuran bir kelimedir. Örneğin; "Çocuk 'gibi' ağlıyor.", "Dağ 'kadar' çamaşır." Çocuğun bu öğeleri kullanma durumu izlenerek desteklenmelidir.

25-30.9. Çocuk giriş, gelişme ve sonuç bölümü olan yakın çevresindeki olayları anlatan, ortalama 16 sayfadan oluşan resimli öykü kitaplarını dinleyebilir. Yetişkin, çocuğa sık sık resimli öykü kitapları okumalıdır.

31-36. AY

31-36.2. Çocuk, aralarında neden-sonuç, zaman, şart, yer ilişkileri bulunan birleşik anlamları tek cümlelerle anlatabilir. Olayları öncelik sonralık sırasına dizebilir.

31-36.3. Bu yaş çocuklarında cümle hatırlama ve dinlenen öyküyü tekrar anlatma, çocuğun dilin anlam ve söz dizimi yönlerini kullanma yeteneği hakkında bize fikir verir. Ortalama olarak 16 sayfalık resimli öykü kitapları bu yaş çocuklarına okunabilir.

31-36.4. Çocukların dil gelişiminin ve yaratıcı hayal gücünün desteklenmesi için basit sözsüz hareketlerle pantomim çalışmaları yapılmalıdır.

31-36.5. Bu dönem çocuğun çok soru sorduğu bir dönemdir. Bu nedenle yetişkin, çocuğun sorduğu açık uçlu soruları geçiştirmemeli, sabırla cevaplamalıdır.

Çocuğun üç ya da daha fazla sözcüklü cümleler kurması, resimde gördüğü ya da dinlediği şeyleri anlatması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ

Sosyal-duygusal gelişim; çocuğun kendini ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi, kendisi ve çevresiyle uyum içinde olabilmesidir. Yaşamın ilk yılları, sosyal-duygusal gelişimin şekillenmeye başladığı en kritik dönemdir. Bebeğin sağlıklı bir birey olarak yetişebilmesi için gerekli olan temel güven duygusu, bağımsızlık ve merak duygusu, araştırma, keşfetme arzusu gibi birçok özelliğin temelleri bu dönemde atılır.

Bebekler ilk altı ay içinde sevinç, şaşkınlık, korku, üzüntü, kızgınlık gibi duygularını yansıtırlar. Öz farkındalık (ben duygusu) ilk altı aydan sonra kendini gösterir ve kıskançlık, empati, gurur, utanma, suçluluk, mutluluk gibi duygular ile açığa çıkar. Mutluluklarını, dördüncü ay civarında sergiledikleri gülümseme ve sesli gülme ile gösterirler. Bebekler kızgınlık, acı ya da gereksinimlerini ağlayarak ifade ederler.

Bebekler, ilk bir yıl içinde temel güven duygusunu kazanırlar. Yabancı kaygısı altıncı aydan sonra başlayıp 13-15. aylarda en yoğun şekilde yaşanır. Birinci yılın sonunda diğerlerinin duygusal durumunu anlama olarak açıklanan "sosyal referans alma" davranışını sergilerler. Çevresindekilerin duygularını yüzlerine bakarak anlayabilirler.

Sosyal gelişimde akranlara ilgi gösterme altıncı aydan itibaren başlar. On iki aylık bebekler bir araya getirildiklerinde birbirlerine bakma, yaklaşma ve ses çıkarma yoluyla etkileşime girerler. On sekiz aydan iki yaşına kadar sözel olmayan, daha çok zıplama, koşma gibi birbirlerinin davranışlarını taklit ederek ortaya çıkan "akranla oyun" gözlemlenir. İki buçuk yaşlarında sevdiği kişileri taklit ederek rol ağırlıklı dramatik oyunları oynamaya başlarlar. İkinci yılın sonuna doğru sembolik oyunlar gözlemlenir. Bu dönemde akranlarıyla çeşitli şekillerde etkileşim gözlemlense de paylaşma henüz istendik düzeyde değildir.

Yaşamın ikinci yılında çocuklar aşırı bağımlılık ile bağımsızlık arasında değişen davranışlar gösterirler. Yetişkinine vurarak, yetişkinini çekiştirerek, ağlayarak, kuralları reddederek dikkat çekme davranışları sergileyebilirler. İkinci yılın sonunda ve üçüncü yılda "Onu ben yapacağım." diyerek net olarak kendilerini ve bağımsızlık isteklerini ortaya koyarlar. Üç yaşında günlük rutinlerde yetişkinine yardımcı olmaktan hoşlanırlar.

Yetişkinler, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini iyi gözlemleyip hangi durumlarda nasıl davranılması gerektiğini bilmeli ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmalıdır. Özellikle tuvalet eğitimine başlanıldığı zaman çok titiz davranmak veya çocuk tuvaletini söylemeyip altını ıslattığı zaman onu cezalandırmak yanlıştır. İki yaş çocuklarının içinde buldukları gelişim döneminin özelliğine bağlı olarak gösterdikleri inatçı davranışlara tahammül göstermemek ve cezalandırma yoluna gitmek ya da tam tersi her istediğini yerine getirmek yetişkinlerin yapmaması gereken davranışlardır.

GÖSTERGELER

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1 Kendiliğinden gülümser.</p> <p>1. 2. Dokunsal uyarana tepki verir.</p>	<p>2.1. İnsan yüzüne gülümser.</p>	<p>3.1. Farklı jest ve mimiklere tepki verir.</p> <p>3.2. Sesli güler.</p> <p>3.3. Tanıdık durumlara tepki verir.</p>	<p>4.1. Farklı yüz ifadelerine tepki verir.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.2. Yetişkin, baş veya işaret parmağı ile bebeğin yanağına, çenesine, elinin üzerine, ayağına, bacağına, karnına, sırtına yumuşak ve nazik bir biçimde dokunur. Bebeğin ellerini, saçını ve yüzünü yumuşak bir şekilde okşar, sık sık kucağına alır. Bebeğin parmaklarını yumuşak hareketlerle açıp kapatarak, hareket ettirerek oynar.</p>	<p>2.1. Yetişkin, bebeğin ihtiyaçlarını karşılarken bebeğin yüzüne yakın bir mesafeden konuşur ve ona gülümser. Yetişkin “Benim yavrumun karnı mı acıktı?” / ”Altı mı kirlendi?” gibi ifadeler kullanır.</p>	<p>3.1. Yetişkin, bebeği kucağına alır. Bebekle göz teması kurarak ses, jest ve mimiklerini değiştirerek bebeğe işitsel, dokunsal ve/veya görsel uyarılar verir. Bebeğin gülümseyerek el ve kol hareketleri ile tepkiler vermesini bekler.</p> <p>3.2. Yetişkin, bebekle göz kontağı kurar. Çıngırak, el kuklaları, oyuncak bebek gibi işitsel-dokunsal uyarılar kullanarak bebeğin dikkatini çeker, gülerek tepki vermesini sağlar.</p> <p>3.3. Yetişkin, bebeğin görme alanı içinde onun ihtiyaçlarını gidermek için birtakım hazırlıklar yapar. Bu hazırlıkları yaparken bebek ile göz teması kurarak yapılanlarla ilgili konuşur. Karnı acıktığında beslenme şekline göre biberona ya da anne sütü alıyorsa anneye; banyo saatinde küvetine götürülürken havlusuna sarılıp kucağına alındığında gülümseyerek el kol hareketleri ile cıvıdayarak tepki vermesi beklenir. Yetişkin, bebeğin görme alanı dışında iken bebeğe seslenir, bebeğin tepkilerine dikkat eder ve konuşarak bebeğin yanına gelir.</p>	<p>4.1. Yetişkin, bebekle yüz yüze gelecek şekilde durur. Ağlama, gülme, şaşırma ve komik yüz ifadelerini kullanarak bebeğin kendisine gözlerini açarak, farklı sesler çıkararak, ellerini ve kollarını hareket ettirerek tepki vermesini bekler.</p>

UYARLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1.-1.2. Yetişkin, gereksinimi her ne olursa olsun bebeğin yanaklarına, alnına, burnuna dokunmalı, hafifçe başını okşamalı ve bu sırada yumuşak bir ses tonuyla konuşmalıdır.</p>		<p>3.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebekle göz kontağı kurarak, mimiklerini ve jestlerini (özellikle de ellerini) değiştirerek farklı sesler çıkarmalıdır. Özel gereksinimli bebeği kucağına alarak, onun görüş alanı içine girerek uygulamayı sık sık tekrar etmelidir.</p> <p>3.3. Görsel ve işitsel uyaranlara tepki veremeyen özel gereksinimli bebekler için uygun uyaranların verilmesi gereklidir.</p>	<p>4.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebekle göz kontağı kurmalı; gülme, ağlama, küsme, kızma gibi farklı duygulara yönelik yüz ifadelerini abartılı bir biçimde taklit etmelidir. Yetişkin az gören veya görme engelli bebeklerin yüzün bölümlerini tanınması için elleri ile dokunmasını sağlar. Bunu yaparken ses de çıkararak özel gereksinimli bebeğin yetişkinin yüzündeki ifadeler arasındaki farklılıkları algılamasını kolaylaştırmalıdır.</p>

AÇIKLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Bu davranış refleksiftir, istemsiz kas çekilmeleri nedeniyle oluşur. Henüz sosyal bir anlamı yoktur.</p> <p>1.2. Dokunsal uyarı bebeğin kendisini güvende hissetmesini sağlar. Birçok gelişimsel alanda destekleyicidir. Bebek ile sık sık konuşarak dokunmak gerekir. Uykusu gelen bebek huzursuzdur ve sık sık başını diğer tarafa doğru çevirir. Sesli ve dokunsal uyarılardan zevk almaz olur. Bu işaretleri veren bebeğin sakin bir şekilde uykuya hazırlanması gerekir. Yetişkin bebeğe ponpon, pamuk gibi yumuşak dokulu sünger ve kumaşlarla, parmak uçlarıyla yavaş ve dairesel hareketlerle dokunabilir. Bebek için yetişkinden gelen en iyi dokunsal uyarı sevgi dolu bir kucaklamadır. Dokunmak bebek için önemlidir ancak bebeğin, ileride kendi bedenini koruyabilmesi için yetişkinin bebeğe saygı göstermesi ve cinsel organına temizlik dışında dokunmaması büyük önem taşımaktadır.</p>	<p>2.1. Yetişkin, bebekle kuracağı her tür etkileşimde sevecen bir ses tonu ile gülümseyerek ona yaklaşmalıdır.</p>	<p>3.1. Yetişkinin verdiği uyarılar karşısında bebek artık bilinçli olarak gülümsemeye (sosyal gülümseme) ve tepki vermeye başlar. Bebeğin, yetişkinin uyarılarına karşı gösterdiği tepkiler ve bu tepkilerin neler olduğu gözlenir ve kayıt edilir.</p> <p>3.2. Bebek çevresel uyarılara bilinçli tepki vermeye başlar. Bunun en önemli göstergelerinden biri de sesli gülmedir.</p> <p>3.3. Bebek, bakımını yapan ya da sıklıkla kendisiyle ilgilenen kişilerin sunduğu duruma/nesneye ses ve hareketlerle tepki verir. Bebek, tanıdığı kişilerin seslerine gülme, ses çıkartma, elini-kolunu hareket ettirme gibi tepkiler verir.</p>	<p>4.1. Bebeğin, yetişkinin kullandığı yüz ifadelerine uygun tepki vermesi beklenir. Ağlama ifadesine yüzünü buruşturma, komik yüz ifadelerine gülmesi gibi.</p>

İlk dört ayda reflekslerinin görülüp görülmediği izlenir. Sosyal gülümseme ve gülmenin başlayıp başlamadığı izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

5. AY

5.1. Yumuşak sese ve gülümseyen yüze gülme, mutlu sesler çıkarma gibi davranışlarla tepki verir.

6. AY

6.1. Kucağa alınmak ister.
6.2. Tanıdığı kişi kucağa aldığında ona sarılır.

7. AY

7.1. Kendisiyle oynayan kişiye eşlik eder.
7.2. Müzik dinlemekten hoşlanır.

8. AY

8.1. Dinlediği müziğin özelliğine göre farklı tepkiler verir.

ÖĞRENME SÜRECİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Yetişkin, bebekle sevecen, yumuşak ses tonu ve gülümseyen yüz ifadesi ile sık sık konuşur. Bebekten yetişkinin yüz ifadesine uygun olarak gülmesi beklenir. "Gel benim güzel kızım/oğlum." diyerek kollarını uzatır. Bebekten gülme, mutlu sesler çıkarma, elini uzatma ve kucağa alınma davranışı sergilemesini bekler.</p>	<p>6.2. Yetişkin, bebeği sık sık kucağına alır, bebeğin kucağa alındığında kendisine sarılmasını bekler.</p>	<p>7.1. Yetişkin, bebekle karşılıklı olarak oyuncakları alıp verme, "Ce-ee oyunu" oynama ve şarkı eşliğinde beden hareket ettirilmesi gibi oyunlar oynar. Bebeğin oyuna katılması, gülmesi beklenir.</p> <p>7. 2. Yetişkin, bebeğe hareketli müzik dinletir. Bebeğin el kol hareketleriyle ya da bedeni ile müzikten zevk aldığını ve heyecanlandığını göstermesini bekler.</p>	<p>8. 1. Yetişkin, bebeğe farklı ritimlerde, farklı ses tonlarında ve farklı türde müzikler dinletir. Bebeği kucağına alarak dans eder. Müziğe bedensel ve duygusal tepkiler vermesini bekler. Yetişkin, müziği durdurur. Müziğin bittiğini fark etmesini sağlar ve bebeğin müziği tekrar başlatılması yönünde tepki vermesini bekler.</p>

UYARLAMA

5. AY

5.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebekle göz kontağı kuracak şekilde karşı karşıya oturmalı ya da bebeği kucağına almalıdır. Bu sırada yumuşak bir ses tonuyla bebeğe ismiyle seslenip ona gülümsemeli, “canım, güzelim, yavrum” gibi sevgi ifade eden sözcükler kullanmalıdır. Bu uygulama normal gelişim gösteren bebeklere göre daha sık tekrar edilmelidir.

6. AY

7. AY

7.1. Yetişkin, özel gereksinimli çocukla karşı karşıya göz kontağı kuracak şekilde oturmalıdır. Elleriyle yüzünü kapatıp “Ce-ee oyunu” oynamalıdır. Bebeğin verdiği tepkileri dikkatle izlemelidir. Yetişkin göz kontağı kurmayı sağlayarak özel gereksinimli bebeğe basit şarkılar söylemelidir.

8. AY

AÇIKLAMA

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1 Bebeğin tüm ihtiyaçları ve oyun gereksinimi gülümseyerek, göz teması kurarak ve yumuşak bir sesle konuşarak karşılanmalıdır. Bebek kucağa alınmak istemiyorsa veya alındığında ağlıyorsa bu durumun süreklilik gösterip göstermediği izlenmelidir. Devam ederse bir uzmana başvurulmalıdır.</p>	<p>6.1. Bebek tanıdığı yetişkini gördüğünde kollarını uzatarak kucağa alınmak istediğini gösterir.</p>	<p>7.2. Bebek müziğe herhangi bir tepki vermiyorsa müziğin tonunu alçaltıp yükselterek müziği duyup duymadığı anlamaya çalışılır. Bebek hiç tepki vermiyor veya ağlama gibi huzursuz tepkiler gösteriyorsa tam teşekküllü bir sağlık kuruluşuna başvurulmalıdır.</p>	

DEĞERLENDİRME

Kucağa gelme isteğinin olup olmadığı ve sese, müziğe, ses çıkarmaya, gülmeye, hareketlere çocuğun tepki verip vermediği izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Engellendiğinde ses çıkararak tepki verir.</p> <p>9.2. Tanımadığı kişilerden utanır.</p> <p>9.3. Kendisiyle yakın iletişimi olan kişiler yanından ayrıldığında ağlar.</p> <p>9.4. Oyuna katılır.</p>	<p>10.1. Kişi tercihi yapar.</p> <p>10.2. Oyuncak tercihi yapar.</p> <p>10.3. Ses çıkaran nesnelere ve oyuncaklarla oynamaktan hoşlanır.</p> <p>10.4. Basit el ve parmak oyunları oynar.</p>	<p>11.1. Duygularını ses, jest ve mimiklerle ifade eder.</p> <p>11.2. Oyunlarında taklitleri kullanır.</p>	<p>12.1. Başkalarının ilgi gösterdiği davranışları tekrar eder.</p> <p>12.2. Bağımsız hareket etmek ister.</p> <p>12.3. Hoşuna giden hareketleri tekrar tekrar yapar.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.2. Bebeğin bulunduğu ortama farklı fiziksel özellikte (bıyıklı/bıyıksız, gözlüklü/gözlüksüz, başı bağlı/başı açık, bedensel engelli gibi) olan kişiler davet edilir. Bu kişiler bebeklerle yumuşak bir ses tonuyla konuşurlar, tekerleme ya da şarkı söylerler.</p> <p>9.3. Bebeğe tanıdığı bakım veren kişi ortamdaki farklı yerlere kısa süreli saklanır. Bebeğin hoşlandığı sesleri çıkartarak ortaya çıkar. Bu oyunu saklanma süresini arttırarak tekrar eder.</p> <p>9.4. Yetişkin, bebekle birlikte kartlarla, oyuncak bebek ve diğer dolgu oyuncaklarla, kuklalarla, sesli hareketli oyuncaklarla farklı şekillerde basit oyunlar oynar. Bebeğin oyuncaklarını alarak, sallayarak, atarak, ses çıkararak, oyuna katılması beklenir.</p>	<p>10.1. Bebeğin oyun ve sevgi ihtiyacı, tercih edilen kişi/kişiler tarafından karşılanır. Tercih edilen kişi, bebekle çeşitli materyallerle oynar. Yetişkin, bebeğe sevgi gösterir ve ödüllendirir. Bebek tanıdığı kişilere karşı gülerak, kucağına giderek onunla oynayarak, hayret ifadeleri gibi belirgin tepkiler vererek oyun oynar. Yetişkin, bebeğin davranışlarını izler.</p> <p>10.2. Bebeğin sevdiği oyuncaklarla sık sık oynaması sağlanır, bu oyuncak sıklıkla yanında bulundurulur. Kurumda, haftanın bir günü oyuncak günü belirlenir. Bebeklerin evden getirilen sevdikleri oyuncak ile oynamaları, bu oyuncak arkadaşları ile paylaşmaları beklenir. Öğretmen bu oyuncaklar hakkında bebeklerle konuşur.</p> <p>10.3. Yetişkin, bebeğin önüne plastik tabak, tencere, tava, tahta kaşık gibi materyalleri koyar. Kaşıkla tabağa, tencereye vurarak bebeğe model olur. Bebeğin de kaşığı alması tencere, tava gibi materyallere vurması ve çıkan sesle birlikte gülme, vücudunu sağa sola hareket ettirme gibi tepkiler vermesi beklenir.</p> <p>10.4. Yetişkin, bebekle karşı karşıya gelecek şekilde oturur. Basit parmak oyunları oynar. Bebeğin parmak oyununa eşlik ettiğini izler.</p>	<p>11.1. Yetişkin, bebeğe uygun zamanlarda oyuncak ayı, kedi, köpek, bebek gibi nesnelere gösterir. Bunları gösterirken nesnelere ilgili duygularını ses, jest ve mimiklerle belirtir. Bebeğin de oyuncaklara ilişkin duygularını ses, jest ve mimikleri ile ifade etmesini bekler.</p> <p>11.2. Yetişkin öykü okurken öyküdeki hayvanların sesini taklit etmesi için bebeğe fırsat verir. Çevresinde gördüğü hayvanların, araçların ses ve hareketlerine bebeğin dikkatini çekerek taklit etmesini ister.</p>	<p>12.1. Yetişkin, bebeğin bazı davranışlarına ilgi gösterir ve bu ilgisini bebeğe hissettirir. Bebeğin yetişkin tarafından beğenilen davranışları farklı zamanlarda göstermesi beklenir.</p> <p>12.2. Yetişkinin denetiminde bebeğin bulunduğu ortamda özgürce hareket etmesi sağlanır. Eli tutularak yürüyüş yapılır. Yürüyüş esnasında nesnelere dokunmak ve oynamak istediğinde izin verilir. Elini bırakıp yürümek istediğinde olası tehlikeleri önlemeye dikkat edilerek fırsat verilir.</p>

UYARLAMA

9. AY

9.2. Özel gereksinimli bebeğin bulunduğu ortamda tanıdığı ve tanımadığı kişileri ayırt edip etmediği ve bu kişilere farklı tepkiler verip vermediğine dikkat edilmelidir. Özel gereksinimli bebekle yakın temas kurmadan önce görüş alanı içine girerek bebeğe ismiyle seslenmeli, gülümsenmeli, bebekle yumuşak ses tonuyla konuşulmalıdır. Bebek olumlu tepkiler verdikçe yetişkin, bebeğe doğru yaklaşmalı ve dokunmaya başlamalıdır.

9.4. Az gören bebekler için bu materyallerin farklı sesler çıkarması ve farklı dokunma yüzeylerine sahip olması gerekmektedir. Otizm riski olan bebekler nesnelere amacına uygun kullanarak oynamak yerine nesnenin bir ayrıntısına takılarak (Örneğin; dönen bir tekerlek) sürekli onunla oynarlar. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğe bu materyalleri nasıl kullanacağını göstermelidir.

10. AY

10.1. Bebek kendisine sürekli bakım veren yetişkinler ile diğer yetişkinler arasında bir ayırım yapmıyorsa ya da farklı tepkilerde bulunmuyorsa bu, bebek için gelişimsel bir risk olabilir.

10.2. Bebeğin aşırı derecede bir oyuncuğa ya da nesneye bağımlı olması ya da hiçbir nesneye karşı ilgi göstermemesi gelişimsel bir risk olabilir.

10.3. Bebeğin ses çıkaran nesnelere ya da anne sesine tepki vermemesi işitme açısından gelişimsel bir risk olabilir.

11. AY

11.2. Bebeğin çevresinde sık gördüğü varlıkların ses ve hareketlerini taklit etmesi önemli bir gelişimsel göstergedir. Bebekte bu davranışın görülmemesi onun görme, işitme duyusu, zihinsel gelişim ve otizm açısından risk altında bulunduğunun bir işareti olabilir.

12. AY

12.2. Fiziksel yetersizliği olan bebek için gerektiğinde fiziksel yardım sağlanarak bebeğin hareket etmesine fırsat verilmelidir.

12.3. Yetişkin, bebeğin tekrarlamaktan hoşlandığı hareketlerden oyun yaratır. Bebeğin tekrarlayabilmesi için olanak sağlar. Bebeğin hoşuna giden çeşitli yüz ifadelerini, sesleri, canlı varlıkların hareketlerini yaparak onun da denemesini ister.

AÇIKLAMA

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Bebek istekleri yapılmadığında ağlayarak, bağırarak tepki verir. Bebek günlük rutinlere uymak istemediğinde dikkati başka yöne çekilerek yumuşak bir ses tonu ile ikna edilmeye özen gösterilmelidir.</p> <p>9.2. Bebek bulunduğu ortama tanımadığı kişiler geldiğinde utanma, saklanma, kaçınma, gözlerini kaçıрма gibi tepkiler verir. Bebek sık sık diğer bireylerle bir araya getirilir ve tanıdığı kişilerin sayısı yavaş yavaş artırılır. Bebeğin tanımadığı kişilere karşı gösterdiği tepkiler ve kademeli yaklaşıma karşı sergilediği süreç gözlemlenir, kaydedilir.</p> <p>9.3. Bebeğin, güvenli bağlanma, bağlılık duygusunun gelişmesi ile birlikte anne, baba ve bakım veren kişi görüş alanı dışına çıktığında ağlayarak tepki vermesi normaldir. Bu nedenle, güven duygusunun sağlıklı gelişmesi açısından bebek uzun süre yalnız bırakılmamalıdır.</p> <p>9.4. Bebek bu ayda yetişkinin yönlendirdiği oyuna katılarak tepki verir. Bebeğin, kendisi ile oynamaya çalışılan oyuna karşı gösterdiği tepkiler gözlemlenir ve kayıt edilir.</p>	<p>10.1. Bebek sevdiği kişilerle birlikte olmak ister. Onlarla zaman geçirmekten hoşlanır. Onların kendisi ile ilgilenmesini bekler. Sevdiği kişi yanından uzaklaştığında ağlayabilir, emekleyerek ona doğru gitmek isteyebilir.</p> <p>10.2. Bebeklerin çok sevdiği ve sürekli oynamaktan hoşlandığı bir oyuncuğu çoğunlukla vardır.</p> <p>10.3. Bebeğin tencere, tava, bardak, kaşık gibi ses çıkaran materyallerle oynaması için fırsat yaratılmalıdır. Bu materyallerin kırılmayan, kesmeyen türden olmasına dikkat edilmelidir. Bebek oynarken yetişkin de oyuna katılmalı, farklı ritim ve tonda sesler çıkararak bebeğe model olmalıdır.</p> <p>10.4. Yetişkin, bebeğin avuç içinden başlayarak "buraya bir kuş konmuş, ördek ailesi" gibi oyunları bebekle oynayabilir.</p>	<p>11.1. Bebek olumlu ve olumsuz duygularını nesne/varlık ve durumlara göre sesle, jest ve mimiklerle ifade eder. Örneğin; kedi, köpek, bebek, çocuk gibi canlıları gördüğünde sevinç gösterebilir. Yüksek sese (matkap, elektrik süpürgesi gibi) ağlayarak tepki verebilir. Bu nedenle bebeğin olduğu ortamda rahatsız edici seslere izin verilmemelidir.</p> <p>11.2. Bebekten sık sık deneyimlediği ses ve hareketleri taklit etmesi beklenmelidir.</p>	<p>12.1. Yetişkin, bebeğin dikkat çekmek amacıyla yaptığı olumlu davranışları, çıkardığı sesleri izlemeli olumlu tepkiler vermelidir. Sosyal ortamlarda bebeğin bu davranışları tekrar etmesi desteklenmelidir.</p> <p>12.2. Yürümenin başlaması ile birlikte bebeğin, etrafı keşfetme isteği başlar. Bu nedenle tek başına nesnelere dokunarak, onları tadararak tanımak ve öğrenmek ister. Bebek bu dönemde yalnız bırakılmamalıdır. Bağımsız hareket ettiği sırada düşme ve çarpma gibi kaza ve tehlikelere karşı önlem alınmasına özen gösterilmelidir.</p> <p>12.3. Bebek, yapmaktan hoşlandığı hareketleri tekrar etmek ister. Yetişkin bunları desteklemelidir.</p>

Tanımadığı kişilerden utanma, kendisi ile yakın iletişimi olan kişiler yanından ayrıldığında ağlama, sosyal iletişim kalıplarını kullanma, hoşuna giden davranışları tekrarlama gibi davranışların olup olmadığı izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Kendi isteklerinin yapılması için ısrar eder.</p> <p>13-15.2. Yeni karşılaştığı durumlarda duygularını ifade eden sesler çıkarır.</p> <p>13-15.3. Başkasının duygularını anlamak için yüzüne bakar.</p>	<p>16-18.1. Başkalarının duygusal ifadelerini taklit eder.</p> <p>16-18. 2. Öfkelendiğinde yetişkin desteği ile sakinleşir.</p> <p>16-18.3. İlgil çekmek için çeşitli davranışlar gösterir.</p> <p>16-18.4. Aynı mekânda diğer çocuklarla etkileşime girmeden oyun oynar.</p> <p>16-18.5. Yetişkinle etkileşimli oyun oynar.</p>	<p>19-21.1. Bağımsız davranışlar gösterir.</p> <p>19-21.2. Akranlarına ilgi gösterir.</p>	<p>22-24.1. Sosyal iletişim kalıplarını kullanır.</p> <p>22-24.2. Evde basit işlere yardım eder.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.2. Yetişkin, daha önce görmediği yeni bir nesne ya da oyuncuğu çocuğa gösterir. Çocuğun bu nesneye hayret ifade eden ses çıkarmasını ya da hareket etmesini bekler. Yetişkin günlük yaşam içinde bu tür durumlarda benzer tepkiler göstererek model olur. Bu tür duygusal tepkiler içeren kitapları okurken uygun sesler çıkarılmasına ve hareketlerin yapılmasına özen gösterir.</p>	<p>16-18.1. Yetişkin, çeşitli duyguları farklı yüz ve beden ifadeleri ile göstererek çocuğa model olur. Çocuktan taklit etmesini bekler. Çocuğa kitap okunurken öyküde geçen duygusal ifadeler önce yetişkin sonra da çocuk tarafından taklit edilir. Yetişkin, çocuğun doğal olarak gösterdiği duygularla ilgili taklit davranışlarını destekler.</p> <p>16-18.4. Yetişkin, çocuğun bir ya da iki farklı çocukla aynı ortamda oynaması için fırsat oluşturur. Çocuğun diğer çocuklarla etkileşime geçmeden bireysel olarak oyun oynamasını gözlemler.</p> <p>16-18.5. Yetişkin, çocukla karşılıklı olacak biçimde çeşitli oyunlar oynar (fiş fiş kayıkçı, örümcek kardeş, kuklaları veya bebekleri karşılıklı konuşurma gibi).</p>	<p>19-21.1. Çocuk farklı zaman ve mekânlarda yetişkin olmaksızın merdivenlerden çıkmak ve kendi kendine bardağı alarak su içmeye çalışmak gibi davranışlar sergiler. Yetişkin, güvenli ortamlarda çocuğun bu davranışlarını destekler.</p> <p>19-21.2. Yetişkin, çocuğun akranları ile birlikte oynayabileceği ortamlar hazırlar. Oyun ortamı için çeşitli materyaller sağlar. Çocukların birlikte oynamalarını teşvik eder.</p>	<p>22-24.1. Yetişkin, çocuğa “teşekkür etme, günaydın, iyi günler” gibi sosyal iletişime yönelik durumlarda model olur. Çocuğun da bu kalıpları kullanması için destek verir. Bu tür sosyal iletişim kalıpları içeren resimli çocuk kitapları okunur, kartlar incelenir, şarkılar söylenir.</p> <p>22.24.2. Yetişkin, çocuğa evde ve kurumda basit işlere yardım etmek amacıyla küçük sorumluluklar verir. Masa hazırlarken peçeteleri masaya koyma, eğitim ortamını toplama, giysilerini katlama/toplama gibi davranışları çocuktan bekler.</p>

UYARLAMA

13-15. AY

16-18. AY

19-21. AY

22-24. AY

19-21.2. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğu sık sık normal gelişim gösteren çocuklarla bir araya getirmelidir. Oyun parkları, komşu akraba ziyaretleri vb. farklı sosyal ortamlara girerek özel gereksinimli çocuğun akranlarını, kendisinden büyük veya küçük olan çocukları izlemesi için fırsat yaratmalıdır.

22-24.1. Yetişkin, sosyal iletişime yönelik ifadeleri yerinde ve zamanında sık sık kullanarak özel gereksinimli çocuğa model olmalıdır. Çocuğu da bunları uygun şekilde kullanması için teşvik etmelidir. Yetişkin, özel gereksinimli çocuk sözcükleri uygun şekilde kullanmaya başlayana kadar her kullandığında "Aferin, çok güzel söyledin." şeklinde onaylayıcı ifade kullanılmalıdır.

22-24.2. Yetişkin, evde bulaşık yıkama, toz alma yemek yapma vb. basit ev işlerini yaptığı sırada özel gereksinimli çocuğun kendisini izlemesine fırsat vermelidir. Güvenli ve uygun ortamı sağladıktan sonra özel gereksinimli çocuğun benzer hareketleri taklit yoluyla yapmasını sağlamalıdır.

UYARLAMA

AÇIKLAMA

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Çocuk ses çıkararak, yetişkinin el ya da giysisini çekiştirerek isteklerinin yapılması için çabalar. İsteği yapılmayınca tepki gösterir. İsteği yapılmaya sevincini belli eder. Bu dönemde çocuk, isteklerini yaptırmada ısrarcı ve inatçı bir karakter sergileyebilir. Kendi isteklerini yaptırmada ısrarcı olursa bebeğe ısrar ettiği durum ile ilgili seçenekler sunulmalıdır.</p> <p>13-15.2. Çocuk herhangi bir nesne/ varlık ya da durum karşısında sevincini, kızgınlığını, şaşkınlığını, coşkusunu ifade eden sesler çıkarır. Çocuğun yeni durum, nesne, birey ve mekânlarla karşılaştığında kızgın, mutlu, şaşkın gibi duygularını ifade etmesine fırsat verilmelidir. Yetişkin, çocuğa model olurken abartılı ses ve hareketlerden kaçınmalıdır.</p> <p>13-15. 3. Bebek, yetişkinin duygularını anlamak için yüzüne bakar ve onun duygularını tanımaya çalışır.</p>	<p>16-18.2 ve 16.-18.3. Çocuğun beslenme, temizlik, uyku, güvenlik ve oyun ihtiyaçları geciktirilmeden karşılanmalıdır. Yetişkin çocuktaki olumsuz tepkileri önceden fark edip bu tepkiler ortaya çıkmadan önce ona yeterli zaman ayırmaya özen göstermelidir. Özellikle engellendiğinde, uykusuz kaldığında ve /veya yorulduğunda kendini kontrol edemeyebilir, öfke tepkileri gösterebilir. Yetişkinin ilgisini çekmek için yetişkinin yüzünü eli ile kendine doğru çevirme, eteğini çekiştirme, istenmeyen davranışı sergileme gibi davranışlara başvurabilir.</p> <p>16-18.4. Paralel oyun, çocuğun diğer çocuklarla aynı mekânda farklı oyunlar oynamasıdır. Aynı oyuncakları zaman zaman birlikte kullanabilirler.</p> <p>16-18.5. Yetişkin sık sık çocukla birlikte oyun oynamak için fırsat yaratmalıdır. Bu sayede çocuk, başkaları ile sosyal iletişim becerilerini kazanmaya başlayacaktır.</p>	<p>19-21.1. Çocuk, dışarıya çıktığında ya da diğer zamanlarda aşırı hareketlilik gösterebilir, her türlü ortama girmek isteyebilir ve yetişkinden uzaklaşabilir. Çocuğun bu durumu engellenmemeli, cezalandırılmamalı ancak tehlikeli olabilecek nesne ve durumlar için kararlı bir şekilde “Hayır.” denilmelidir. Çocuğa herhangi bir durum ve nesne için basit seçenekler sunulmalıdır. Çocuğun gelişimine bağlı merak ve hareketleri risk yaratmıyorsa engellemeye çalışarak baskı oluşturulmamalıdır.</p>	<p>22-24.1. Sosyal iletişim kalıpları günlük yaşamda diğer insanlarla olan iletişimi kolaylaştıran sözcük ve cümlelerdir. “teşekkür ederim, günaydın, merhaba, iyi günler” gibi nezaket sözcükleri günlük hayatta sıkça kullanılan iletişim kalıplarına örnek olarak verilebilir. Çocuk bu tür sosyal iletişim kalıplarını kullanması için teşvik edilmelidir.</p> <p>22.24.2. Yetişkinin yaptığı birçok işte çocuk rol almak istiyorsa engellenmemeli, ona da rol ve sorumluluk verilmelidir. Çocuğun yardım etme, birlikte iş yapma gibi davranışları karşısında yetişkin “Aferin, teşekkür ederim.” gibi sözlerle ya da gülümseme, kucağa alma gibi davranışlarla memnuniyetini belli etmelidir.</p>

Duygularını ses çıkararak, yüze bakarak, dokunarak ifade etmesi, yetişkin desteği ile öfkesinin geçmesi, basit işlere yardım etmesi gibi davranışları izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

25-30. AY

25-30.1. Oyun arkadaşını seçer.

25-30-2.Cinsiyetini bilir.

25-30.3.Kendine ait nesnelere paylaşır.

25-30.4. Basit kurallara uyar.

31-36. AY

31-36.1. Yaşlılarıyla birlikte oyun oynar.

31-36.2. Grup içi konuşmalara katılır.

31-36. 3. İsteklerinin ertelenmesini kabullenir.

31-36. 4. Grupla şarkı söyler/dans eder.

ÖĞRENME SÜRECİ

25-30. AY

25-30.1. Yetişkin, ortama farklı oyuncaklar veya materyaller getirerek çocukların oyun oynamaları için ortamı hazırlar ve çocukların bu oyuncak veya malzemelerle oyunlarını gözlemler. Çocukların oyun oynarken yaptığı arkadaş tercihlerini gözlemleyerek gerekli durumlarda çocukların birbiriyle etkileşim hâlinde oyun oynamaları için onları yönlendirir.

25-30.2. Yetişkin, sınıfta kız ve erkek bebekleri kullanarak cinsiyet özellikleri hakkında çocuklarla konuşur. Çocukların sorularını cevaplar. Cinsiyet özellikleri içeren, yapıştırılmalı kartondan yapılmış büyük kız ve erkek modellere giysi giydirme oyunu, evcilik, drama gibi oyunlarla ve resimli çocuk kitaplarıyla bu özellikler vurgulanır.

25-30.3. Yetişkin, bazı günler çocuklardan sevdikleri bir oyuncak getirmelerini ister. Çocukların getirdikleri oyuncakla ilgili duygularını anlatmalarına fırsat verilir. Paylaşma davranışı içeren resimli çocuk kitabını okur. Öyküdeki paylaşma davranışlarına çocuğun dikkatini çeker. Daha sonra yetişkin, çocukların getirdikleri oyuncakları paylaşarak oynamaları için bir oyun kurar. Çocuğun paylaşma davranışı sergilememesi durumunda onu zorlamaz. Paylaşımında bulunduğu olumlu tepkiler verir.

25.30.4. Yetişkin, günlük yaşamdaki kuralları içeren resimli çocuk kitapları okur. Gerçek yaşamda çocuğa somut durumlarla birlikte, anlayabileceği şekilde kuralları canlandırarak, oyunlaştırarak veya pandomimle açıklar. Çocuğun kurallara uyup uymadığını izler. Çocuk gün içinde çeşitli durumlarda bu kuralları uyguladığında, "Aferin, çok güzel." diyerek, gülümseyerek olumlu tepkiler verir.

31-36. AY

31-36.1. Yetişkin, çocukların birlikte oyun oynamaları için uygun ortam ve materyalleri hazırlar. Çocukların dikkatini oyun materyallerine çeker. Çocuklar birlikte oyun oynarken gruba katılmayanları birlikte oyun oynamaları için yönlendirir. Çocukların oyun sırasında materyallerini grupça paylaşarak oynamalarını ve iş birliği yapmalarını teşvik eder. Grup içindeki çatışma durumlarında çocuklarla konuşur ve çocukların sorunu çözmeleri için fırsatlar sunar.

31-36.2. Yetişkin, resimli çocuk kitabını okurken çocuklara fikirlerini sorar ve çocukların fikirlerini ve duygularını serbestçe ifade etmelerine fırsat verir. Konuşmaya katılmayan çocukları "..... sen bu konuda ne düşünüyorsun, ne söylemek istersin?" diyerek onların duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini bekler.

31-36.3. Yetişkin, gün içinde çocuğa her isteğinin yerine getirilemeyeceğini gerekçeli olarak açıklar. Grup içinde başkalarının da istekleri olabileceğini fark etmesini sağlar. Bunun için birlikte grup kuralları oluşturulur ve bu kurallara uymaları desteklenir.

31-36.4. Yetişkin, gün içinde şarkı, dans ve ritim içeren etkinlikler için ortamlar oluşturur. Çocukların katılımını da sağlayarak şarkı söyler. Müzik eşliğinde dans etmelerini ister. Çocukların şarkı söyleme ve dans etmeye katılımlarını destekler. Yetişkin, farklı ritimlerde dans etmeleri için çocukları yönlendirir.

UYARLAMA

25-30. AY

25-30.2. Öncelikle kendi cinsiyetine ait özellikleri (saç, giysi vb.) tek tek söyleyerek göstermelidir. Özel gereksinimli çocuğun yakın çevresinde bulunan diğer kişilerin de cinsiyet özellikleri vurgulanmalı, farklılıklara dikkat çekilmelidir. Az gören veya görme engelli çocukların cinsiyete yönelik belirtilen farklılıkları dokunarak tanımaya çalışmalarına fırsat verilmelidir. Özel gereksinimli çocuğun cinsiyete yönelik farklılıkları pekiştirebilmesi için cinsiyetleri belirgin olarak ayırt edilebilen oyuncak bebekler de kullanılabilir. Bu uygulamadan sonra resimli kartlar veya resimli çocuk kitaplarındaki kız ve erkek figürleri de farklılıkları vurgulanarak gösterilmelidir.

25-30.4. Yetişkin, özel gereksinimli çocukla kuracağı etkileşimde kuralların olmasına dikkat etmelidir. Çocuğun içinde bulunduğu özel durumdan dolayı her istediği şeyi yapma eğiliminde olunmamalıdır. Özel gereksinimli çocuğa da normal gelişim gösteren bir çocuğa konulan sınırlar onun kendini güvende hissetmesini sağlamak amacıyla konulmalıdır. Özel gereksinimli çocuktan yapması istenilen herhangi bir şey için süre verilmeli, daha sonra bu süreye uyması beklenmelidir.

31-36. AY

31-36.1. Özel gereksinimli çocuk da normal gelişim gösteren çocuklar gibi diğer çocuklarla bir arada olmaktan hoşlanır. Yetişkin, özel gereksinimli çocuğu her fırsatta normal gelişim gösteren çocukların oyun oynadığı alanlara götürmelidir. Onları izlemesine fırsat vermelidir. Çocuğun yeterliliği doğrultusunda da diğer çocukların oynadığı basit grup oyunlarına (kutu kutu pense vb.) katılmasını sağlamalıdır.

AÇIKLAMA

25-30. AY

25-30.1. Her çocuğun oyun sırasında arkadaşları tarafından seçilmesi ve farklı arkadaşlarını seçmesi için fırsat yaratılmalıdır.

25-30.2. Çocuklar kendi cinsel kimliklerini fark etmeye başlarlar. Kız ya da erkeğe ait tipik özellikleri ayırt ederler. Zaman zaman çocukların isimleri dışında, kız çocuklarına "kızım" erkek çocuklarına "oğlum" diyerek hitap edilmelidir. Cinsiyet özellikleri çocuklara kazandırılırken cinsiyet eşitliğine dikkat edilmelidir.

25-30.3. Bazı çocuklar kişilik özellikleri nedeniyle paylaşmaya yatkın olmayabilirler. Bu durumda çocuklar bu konuda zorlanmamalıdır.

25-30.4. Çocuk, sosyal kuralların bazılarını tam olarak kavrayamaz ve uyamaz. Bu nedenle kurallar tek bir kuralla başlayıp sonra diğerleri eklenerek benimsetilmelidir. Yetişkin, kurallar konusunda çocukla inatlaşmamalıdır. Çocuğun kuralları öğrenmesi ve içselleştirmesi için çeşitli fırsatlar yaratılmalı ve süre tanınmalıdır.

31-36. AY

31-36.1. Çocuğun sadece yetişkinlerle değil kurumdaki diğer yetişkinlerle ve çocuklarla da sık sık bir arada olması sağlanmalıdır. Birçok günlük rutinin diğer çocuklarla da birlikte yaşanmasına fırsat verilmelidir. Bu yaşta diğer çocuklarla birlikte sembolik oyunlar oynama davranışı görülmeye başlar.

31-36.2. Çocuk, yetişkin konuşurken konuşmalara sıklıkla dâhil olabilir. Yetişkin, çocuğun konuşmalarını engellememeli, iyi bir dinleyici olmalı, konuyu geçiştirmemeli ve açık uçlu sorularla çocuğun konuşmasını desteklemelidir. Yetişkin, çocuğun konuştuklarına ve kendi cevaplarına uygun memnunluk ve diğer duyguları ifade eden tutumlar sergilemelidir. Yetişkin, diğer birey ve çocuklarla konuşurken konuşmayı başlatma, sürdürme ve sonlandırma süreçlerinde ona model olmalıdır.

31-36.3. Çocuğun hiçbir ihtiyacı kasıtlı olarak ertelenmemelidir. Ertelenmesi gereken durumlar onun anlayabileceği kısa ve somut cümlelerle açıklanmalıdır. Erteleme gerekçesi olarak olumsuz nedenler gösterilmemeye çalışılmalıdır. Örneğin; "Şimdi hava çok soğuk, parkta oynarsan çok hasta olursun." gibi korkutucu ifadeler yerine "Hava biraz ısınınca parkta oynayabilirsin ya da böyle soğuk bir havada evde seninle şu oyunları oynayabiliriz." gibi olumlu ve çocuğun dikkatini çekecek, hoşlanabileceği alternatifler sunmak daha yararlı olacaktır.

31-36.4. Çocuklarla birlikte iken kolay söylenebilecek çocuk şarkıları seçilmelidir. Dans etme sırasında çocuklar yalnız bırakılmamalıdır. Düşme, çarpma olasılıkları en aza indirilmelidir. Çocuklar kıyaslanmamalı, şarkı söylemeye ve dansa zorlanmamalıdır.

Cinsiyetinin farkına varma, grupla oyun oynama, dans etme, oyun arkadaşını seçme, isteklerinin ertelenmesine olumlu tepki verme gibi davranışları izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

MOTOR GELİŞİM ALANI ÖZELLİKLERİ

Motor gelişim, doğum öncesinden başlayan ve yaşam boyu devam eden bireyin hareket ile ilgili davranışlarındaki değişimi ifade etmektedir. Bebeğin/çocuğun motor gelişim becerileri de fiziksel olarak büyüme, olgunlaşma ve gelişme ile ilişkilidir. Fiziksel büyüme nicel olarak bedenin büyümesidir, yani beden ölçülerini ifade etmektedir. Olgunlaşma, bireyin vücut sistemlerinin fonksiyonel olarak en üst düzeyde gelişmesini ve çoğalabilmesini ifade etmektedir. Gelişim ise zaman içerisinde bireyin yaşadığı nitel ve nicel değişimleri kapsamaktadır.

Motor gelişim yaşam boyu devam eden bir süreçtir ve belirli bir sıra izler. Ayrıca motor gelişimde bilişsel gelişimin, duyu organlarının kullanımının, kas ve iskelet sisteminin düzenli çalışmasının rolü bulunmaktadır. Sonuç olarak “motor gelişim” fiziksel büyüme ve merkezi sinir sistemi ile ilişkilidir.

Motor gelişim süreci bebeğin/çocuğun bilişsel, dil, sosyal-duygusal gelişimini ve özbakım becerilerini etkilemektedir. Bebekler/çocuklar doğdukları andan itibaren yuvarlanma, emekleme gibi çeşitli bedensel hareketler yaparak gövdelerinin kontrolünü sağlamaya başlarlar. Bebeğin/çocuğun motor becerileri arttıkça temel hareket becerileri (yürüme, koşma gibi) gelişir. Bütün bu beceriler, çocuğun çevreyi keşfetmesine, beden farkındalığına, çevresindeki bireyler ve nesnelere etkileşimine, problem durumlara çözüm üretmek performansını görmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla motor gelişim, insan yaşamında önemli bir yere sahiptir.

Motor gelişim, iki alt başlıkta incelenmektedir. Bunlar:

Büyük kas (kaba) motor gelişim alanı: Vücudun genel hareketlerini anlatır. Bireyin denge ve koordinasyon sağlamasına yardımcı olur. Dönme, emekleme, sıralama, ayakta durma, yürüme, koşma, yuvarlanma, zıplama gibi hareketleri içerir.

Küçük kas (ince) motor gelişim alanı: El ve ayak hareketlerini anlatır. Bireyin elini ve ayağını koordineli olarak kullanımını gerektirir. Tutma, kavrama, buruşturma, yırtma, çizme, kesme gibi hareketleri içerir.

Motor gelişim duyu-algı gelişimi içinde önemli bir yere sahiptir. Bebeğin/çocuğun büyük kas ve ince kas motor gelişiminin desteklenmesi, diğer gelişim alanlarının desteklenmesine de katkı sağlamaktadır. Motor gelişimi desteklemek için seçilen etkinliklerde bebeğin/çocuğun takvim yaşının yanı sıra gelişim düzeyinin dikkate alınması gerekmektedir. Etkinlikler için çevre düzenlemesine, uygun materyal seçimine özen gösterilmelidir ve bebeğin güvenli bir ortamda bulunup bulunmadığı konusunda çevre değerlendirilmesi yapılmalıdır. Ayrıca bebeklerin/çocukların motor gelişime yönelik destek programlarında giysilerinin hareketlerini engellemeyecek özellikte olması önemlidir.

Uygulamalarda jest ve mimikleri kullanılarak bebekle konuşulması, cesaretlendirici sözcüklerin (Örneğin; çok güzel, aferin vb.) söylenmesi, bebeği/çocuğun motor hareketleri yapmada istekli olmaya ve tekrar etmeye teşvik edecektir. Bebeğin/çocuğun motivasyonu açısından bu tür davranışlara özen gösterilmelidir. Ayrıca her çocuğun motor gelişim becerilerini kazanma hızı aynı değildir. Dolayısıyla çocuklar kendi becerileri içinde değerlendirilmeli ve destek programlar, bu durum dikkate alınarak planlanmalıdır. Bunun yanı sıra vücut ağırlığının beklenenden fazla olması, sağlık sorunları gibi bazı özel durumlar, motor hareketlerin kazanımında gecikmelere neden olmaktadır. Dolayısıyla çocuk doktorunun da görüşü dikkate alınarak motor gelişim becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir.

GÖSTERGELER KABA-MOTOR

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Başını ve boynunu kısa süreli kontrol etmeye çabalar.</p> <p>1.2. Sirt üstü pozisyonda yatarken ani bir uyarana verildiğinde sıçrar.</p>	<p>2.1. Kucağa alındığında başını yaklaşık on beş saniye dik ve dengeli tutar.</p> <p>2.2. Sirt üstü yatırıldığında başını kaldırmaya çabalar.</p> <p>2.3. Yüz üstü yatırıldığında başını hafifçe kaldırır ve kontrollü olarak indirir.</p> <p>2.4. Sirt üstü yatırıldığında bacaklarını ortalama iki saniye havada tutar.</p> <p>2.5. Yüz üstü yatırıldığında dizlerini karnına çeker.</p>	<p>3.1. Kucağa alındığında başını dik tutar.</p> <p>3.2. Ellerinden tutulup kaldırılmaya çalışıldığında başını dik tutar.</p> <p>3.3. Yüz üstü yatarken başını 45 derece kaldırır.</p>	<p>4.1. Yüz üstü yatırıldığında ağırlığını kollarına vererek göğsünü kaldırır.</p> <p>4.2. Yüz üstü yatırıldığında ayakları ile kendini öne doğru iter.</p> <p>4.3. Koltuk altlarından tutulduğunda adımlamaya benzer hareketler yapar.</p> <p>4.4. Yüz üstü yatırıldığında başını kaldırarak 90 derecede tutar.</p> <p>4.5. Kaşık veya küpü vücudunun orta hattına getirir.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Yetişkin, bebeği çeşitli zamanlarda kucağına alır. Bebeğin başını 2-3 saniye kadar dik tutmaya çabalayıp çabalamadığını takip eder.</p> <p>1.2. Yetişkin, bebek sırt üstü yatarken bebeğin duyabileceği bir mesafede ellerini birbirine olabildiğince hızlı bir şekilde vurur. Bebeğin bu ani ses karşısında kol ve bacaklarını aynı anda açıp kapaması beklenir.</p>	<p>2.1. Bebeğin başı yetişkinin omuzunda olacak şekilde kucağa alındığında yetişkin, bebeğin başını dik tutabilmesi için çingırak ya da sesli oyuncak sallar. Bebeğin başını 15 saniye kadar dik ve dengeli tutup tutmadığını takip eder.</p> <p>2.2. Yetişkin bebek sırt üstü yatarken göz hizasında çingırak ya da parlak renkli bir nesne sallar. Bebeğin çingırak veya parlak renkli nesneye bakmak için başını kaldırma çabasını gözler.</p> <p>2.3. Yetişkin, bebeği yüz üstü yatırır. Bebeğin önceden tanıdığı ve ilgi gösterdiği bir oyuncakı eline alır. Onun ilgisini çekmek için hareket ettirir. Bebeğin yüz üstü yatarken başını hafifçe kaldırıp kaldırmadığını kontrol eder.</p> <p>2.4. Bebek sırt üstü yatırılır. Yetişkin bebekle konuşarak, farklı sesler çıkararak iletişim kurmaya çalışır. Bebeğin bacaklarını hareket ettirerek kısa süre yukarı kaldırmasını bekler.</p> <p>2.5. Yetişkin, bebeği yüz üstü yatırır. Bebeğin karşısında parlak nesnelere göstererek dikkatini çeker. Bebeğin, dizlerini karnına çekerek hareket etmesini bekler.</p>	<p>3.1. Yetişkin, bebeği kucağına alır. Elindeki çingırak, sesli oyuncak gibi parlak ve sesli nesnelere bebeğin göz hizasında sallar. Bebeğin başını dik tutmasını bekler.</p> <p>3.2. Yetişkin, bebeği sırt üstü yatırır. İki elinden tutarak vücudunu hafifçe yukarı kaldırır ve yavaşça kendine çeker. Bebeğin başını geriye düşürmeden 1-2 saniye dik tutmasını bekler.</p> <p>3.3. Yetişkin, bebeği yüz üstü yatırır. Bebeğin önceden tanıdığı ve ilgi gösterdiği oyuncakı alır. Onun ilgisini çekmek için hareket ettirir. Bebeğin başını, yerden 45 derecelik açı yapacak şekilde kaldırmasını bekler.</p>	<p>4.2. Bebek yüz üstü yatırıldığında yetişkin, bebeğin ayak tabanlarına çok az bir kuvvet uygular. Bebek, bu kuvvete tepki olarak ayakları ile itme davranışı gösterir.</p> <p>4.3. Bebek, koltuk altlarından tutulup ayağa kaldırıldığında sert zemin üzerinde kendiliğinden ayağını kaldırıp adımlama hareketi yapar.</p> <p>4.4. Yetişkin, bebeği yüz üstü yatırır. Bebeğin önceden tanıdığı ve ilgi gösterdiği oyuncakı alır. Onun ilgisini çekmek için hareket ettirir. Bebeğin yüz üstü yatırıldığında başını 90 derecelik açıyla kaldırıp kaldırmadığını kontrol eder.</p> <p>4.5. Bebek otururken yetişkin eline bir nesne verir. Bebeğin, nesneyi vücudunun orta hattına getirmesini, incelemesini ve onunla oynamasını bekler.</p>

UYARLAMA

1. AY

1.1. Özel gereksinimli bebek başını dik tutamayabilir. Yetişkin, özel gereksinimli bebeği kucağına aldığı anda bebeğin başını dik tutup tutmadığını, eğer tutabiliyorsa ne kadar süreyle tutabildiğini takip etmelidir.

1.2. Yetişkin, özel gereksinimli bebeği sırt üstü yatırmalı, bebeğin duyabileceği uzaklıkta kuvvetli ses (el çırpma vb.) çıkarmalıdır. Özel gereksinimli bebeğin yüksek sese karşı kol ve bacaklarını aynı anda hareket ettirmesi gerekmektedir. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin verdiği tepkileri dikkatle izlemelidir.

2. AY

2.2. Özel gereksinimli bebek sırt üstü yatarken başını kaldıramayabilir. Bu nedenle uygulama sık sık tekrarlanmalıdır.

2.3. Yetişkin, özel gereksinimli bebeği yüz üstü yatırmalıdır. Bebeğin görüş alanı içinde parlak renkli ve ses çıkaran bir nesneyi hareket ettirip bebeğin hafifçe başını kaldırıp kaldırmadığını takip etmelidir.

3. AY

3.1. Özel gereksinimli bebek fiziksel engel durumu varsa kucağına alındığında başını dik tutamayabilir. Bebeğin başını dik tutabilmesi için uzman görüşü doğrultusunda desteklenmesi gerekir.

3.2. Bebeğe fiziksel engel varsa parmaklarını kullanarak yetişkinin elini kavrayamayabilir. Yetişkin, bu durumda bebeği, elini kavrayıp kendisine doğru çekerek kaldırmaya çalışmalıdır.

3.3. Özel gereksinimli bebeğin fiziksel engel durumu varsa yetişkin bebeği yüz sütün pozisyonunda kol ve dirseklerinden destek alacak şekilde yatırmalı, sonrasında görüş alanı içinde nesneyi hareket ettirerek başını 45 derecelik açı yapacak şekilde kaldırıp kaldırmadığını kontrol etmelidir.

4. AY

4.1. Özel gereksinimli bebek başını dik tutamayabilir. Yetişkin özel gereksinimli bebeği kucağına aldığı anda bebeğin başını dik tutup tutmadığını, eğer tutabiliyorsa ne kadar süreyle tutabildiğini takip etmelidir.

4.4. Fiziksel engelli bebek baş ve boyun kontrolü olmadığından başını kaldıramayabilir. Yetişkin, eliyle destek olarak bebeğin başını kaldırmasına yardımcı olmalıdır. Görme engelli bebeğin başını kaldırması için sesli uyarın verilmelidir.

AÇIKLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Bebek doğumdan sonraki ilk haftalarda baş ve boynunu kontrol etmekte zorlanır. Ayın sonlarına doğru bu kontrol süresinde artış olur. Bebek bu yönde değerlendirilmelidir.</p> <p>1.2. Bebek için uyarıcı olarak verilen sesin çocuğu uzun süre huzursuz edecek şekilde olmaması gerekmektedir. Ayrıca bebekte bu tepkinin, 2. aya kadar görülmemesi durumunda bir uzmana başvurulmalıdır. Bebeğin bu tepkilerinin, yaşamın ilk 4 ayında görülmesi, prematüre ya da düşük doğum ağırlığı olan bebeklerde ise 6. aya kadar görülmesi normal kabul edilmelidir.</p>	<p>2.1. Bebeğin başının ara ara önlere, yanlara ve arkaya düşmesi normaldir ancak yetişkin, bebeğin başının ani düşmesini önlemek amacıyla elini, bebeğin başının arkasında hazır tutmalıdır. Başını tutamayan bebeğin karşısından renkli uyarıcılar gösterilerek başını kaldırmaya çalışması sağlanmalıdır.</p> <p>2.2. Bebeğin yatırılacağı zemin ne çok sert ne de çok yumuşak olmalıdır. Aynı zamanda zeminde yumuşak ve temiz bir battaniye/örtü olması gerekir.</p> <p>2.3. Uygulamaya başlamadan önce bebeğin kıyafetlerinin zıbın ya da tulum olmasına; düğme, ponpon vb. aksesuarların olmamasına dikkat edilmelidir.</p>	<p>3.1. Bebek kucağa alındığında baş ve boyun kontrolünü her ne kadar sağlamaya başlamış olsa da bir el ile bebeğin baş ve boynu desteklenmelidir.</p>	<p>4.1. Bebek, yüz üstü yatarken yetişkin kucağa almak için yöneldiğinde bebeğin kalkmak için çabalamasına fırsat vermelidir. Bebek yüzüstü yatırıldığında ağırlığını kollarına veremez ise yetişkin, bebeğin göğsünü kaldırmaya yardımcı olmalıdır.</p> <p>4.3. Koltuk altlarından tutulduğunda bebeğin yaptığı adımlama hareketi tamamen refleksidir. Bu refleks 6-7. ayda kaybolur. Yetişkin, bebeğin bu hareketi yapıp yapmadığını kontrol etmelidir.</p>

DEĞERLENDİRME

Bebeğin baş ve boyun kontrolü izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Kucağa alındığında vücudunu dik tutar.</p> <p>5.2. Yarı oturur pozisyonda destekle 10 dakika durur.</p> <p>5.3. Bacaklarını kısmen dik tutar.</p> <p>5.4. Yüz üstü yatırıldığında ağırlığını bir kolundan diğerine aktarır.</p> <p>5.5. Sırt üstü yatarken yan döner.</p>	<p>6.1. Destekle dik oturur.</p> <p>6.2. Kol ve bacaklarının yardımıyla vücudunu iter.</p> <p>6.3. Sırt üstü yatırıldığında vücudunu ileri geri hareket ettirir.</p> <p>6.4. Yüz üstü ileriye ya da geriye doğru sürünür.</p> <p>6.5. Sırt üstü yatarken yüz üstü döner.</p> <p>6.6. Yüz üstü yatırıldığında sırt üstü döner.</p> <p>6.7. Sırt üstü yatarken kendini kaldırmaya çalışır.</p>	<p>7.1. Desteksiz oturur.</p> <p>7.2. Elleriyle ayaklarını tutar.</p> <p>7.3. Kol altlarından desteklendiğinde adım atar.</p> <p>7.4. Otururken emekleme pozisyonuna geçer.</p> <p>7.5. Tutunarak ayakta durur.</p>	<p>8.1. Sırt üstü yatarken oturur pozisyona geçer.</p> <p>8.2. Emekler.</p> <p>8.3. Vücudunu sesin geldiği yöne çevirir.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1 Yetişkin, bebeği kucağına alır ve omzuna yaslar. Bebeğin başını dik tutabilmesinin yanı sıra vücudunu da dik pozisyonda tutup tutmadığını izler.</p> <p>5.2. Yetişkin, bebeğin sırtını ve yanlarını destekleyerek oturmasını sağlar. Bebeğin önüne oynayabileceği nesnelere koyar. Bebek ortalama 10 dakika vücut dengesini koruyarak oynar.</p> <p>5.3. Yetişkin, bebeğin kollarının altından tutarak onu kaldırır ve bacaklarının durumunu kontrol eder. Bu hareketi zaman zaman yaparak bebeğin bacaklarını kısmen de olsa dik tutup tutmadığını takip eder.</p> <p>5.4 Bebek yüz üstü yatırılır. Yetişkin, bebeğin göz hizasında olmak koşuluyla önce bir tarafından sonra diğer tarafından bebeğin ilgisini çekecek nesneyi gösterir. Bebeğin nesnenin gösterildiği yöne doğru, kollarına ağırlık vererek dönmesini bekler.</p> <p>5.5 Yetişkin, gün boyunca bebeğin değişik pozisyonlarda yatmasını sağlar. Bebeğe sırt üstü yatarken renkli ve sesli uyaranlar vererek yan dönmesini bekler. Bebek döneceği yönün tersindeki kol ve bacaklarını uyarana doğru uzatarak vücudunu yan pozisyonda tutar.</p>	<p>6.1. Yetişkin, bebeğin sırtını ve yanlarını destekleyerek oturmasını sağlar. Bebeğin önüne ve eline oynayabileceği nesnelere koyar. Bebek vücut dengesini koruyarak oynar.</p> <p>6.2. Bebek yüz üstü yatırıldığında, yetişkin, bebeğin uzağına ilgisini çeken bir nesne koyarak bebeği ona doğru gelmesi ve alması için cesaretlendirir. Bebeğin, ileri gitmek için kol ve bacaklarını hareket ettirme çabasını izler.</p> <p>6.3. Bebek sırt üstü yatırıldığında yetişkin elindeki nesneyi bebeğin görebileceği bir şekilde ileri geri hareket ettirir. Bebeğin nesneyi izlemek için vücudunu ileri geri hareket ettirmesini bekler.</p> <p>6.4. Bebek, yüz üstü yatırıldığında yetişkin, bebeğin uzağına ilgisini çeken bir nesne koyarak bebeği ona doğru gelmesi ve alması için cesaretlendirir. Bebek, sürünerek gitmek istediğinde vücudunu daha kolay hareket ettirebilmesi için tabanlarından iterek bebeğe destek verir.</p> <p>6.5. Bebek sırt üstü yatırıldığında yetişkin onun görebileceği şekilde ilgisini çeken bir nesneyi hareket ettirir. Bebeğin yüz üstü dönmesini bekler.</p> <p>6.6. Yetişkin, bebek yüz üstü yatarken onun görebileceği şekilde ilgisini çeken bir nesneyi hareket ettirir. Bu sırada onunla konuşarak sırt üstüne dönmesini bekler.</p> <p>6.7. Bebek sırt üstü yatarken yetişkin, bebeği kucağına alacakmış gibi kollarını ona doğru uzatır. Bebeğin kendisini yerden kaldırmaya çalışmasını bekler.</p>	<p>7.1. Yetişkin, bebeğin desteksiz oturarak oyun oynayabileceği ortamlar hazırlar. Bebeğin önüne ilgisini çekecek oyuncaklar koyar. Bu oyuncaklar hakkında konuşur. Bebeğin desteksiz olarak bir süre oturmasını bekler.</p> <p>7.2. Bebek sırt üstü yatarken yetişkin, onun ayaklarına ponpon, kurdele gibi nesnelere takar. Bebeğin bu minik nesnelere ilgi göstermesini ve elleriyle ayaklarını tutmasını bekler.</p> <p>7.3. Yetişkin, bebeği kollarının altından tutup ayağına kaldırır. Bebeğin adım atıp atmadığını gözler.</p> <p>7.4. Yetişkin, bebek otururken biraz uzağına ilgisini çeken bir nesne koyar. Bebeğin belden öne doğru eğilerek emekleme pozisyonuna geçmesini bekler.</p> <p>7.5. Yetişkin, bebeğin koltuk, kanepesi gibi bir yere göğsünü yaslayarak ayakta durmasını sağlar. Bebeğin kolları ve elleri ile kanepesi, koltuk gibi bir yerden destek alarak ağırlığını ayak ve bacaklarına vermesini ve ayakta duruş pozisyonunu korumasını bekler.</p>	<p>8.1. Yetişkin, bebek sırt üstü yatarken nesneyi sallayarak onun ilgisini çeker. Nesne çocuktan gittikçe uzaklaştırılır ve bebeğin nesneyi alabilmesi için oturması beklenir. Bebek oturamıyorsa önce yan döndürülür, elleri yardımıyla oturması sağlanır.</p> <p>8.2. Bebek rahatça emekleyebileceği bir yere konur. “Gel gel” diyerek ya da sevdiği bir nesne gösterilerek emeklemesi için cesaretlendirilir.</p> <p>8.3. Bebek destekle otururken sağ ya da sol tarafından seslenilir ya da ses çıkaran bir nesne sallanır. Bebeğin sesin geldiği yöne doğru vücudunu çevirmesini beklenir.</p>

UYARLAMA

5. AY

5.1. Fiziksel engelli bebek vücudunu dik tutamayabilir. Yetişkin, bebeği kucağına alıp eliyle sırtına destek vererek vücudunu dik tutmasını sağlamalıdır.

5.2. Yetişkin, özel gereksinimli bebeğin yanlarına küçük minderler koyup destek vererek oturmasını sağlamalıdır. Fiziksel engelli bebek oturmakta sorun yaşayabilir, yetişkin hem minderle hem de fiziksel olarak destekle bebeğin oturmasına fırsat vermelidir.

6. AY

6.1. Az gören veya görme engelli ise bu nesnelere farklı dokunma yüzeyine sahip olmasına dikkat edilmelidir.

6.4. Özel gereksinimli bebeğin nesnelere uzanmasını sağlamak için bebek ayak tabanlarından desteklenip ileri doğru itilmelidir.

6.5. Az gören ve görme engelli bebek için dikkat çekici nitelikte ses çıkaran ayrıca farklı dokunma yüzeyine sahip nesnelere kullanılmalıdır.

6.6. Az gören ve görme engelli bebek için sesli uyarılar verilerek bebeğin sese doğru dönmesi sağlanmalıdır.

7. AY

7.5. Fiziksel engelli bebek tutunarak ayakta durmakta güçlük yaşayabilir. Yetişkin özel gereksinimli bebeğin kanepede, koltuk gibi bir yere göğsünden dayanarak durmasını sağlamalıdır. Bunun için yetişkin gerektiğinde bebeği kollarının altından tutup desteklemelidir.

8. AY

8.1. Fiziksel engelli bebek kendiliğinden oturma pozisyonuna geçemeyebilir. Yetişkin, minderler kullanarak bebeğin destekle oturmasını sağlamalıdır.

AÇIKLAMA

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
5.3. Yetişkin, bebeği kollarının altından tutup onu ayakta durdurmaya çalışır. Bebeğin bacaklarını kısmen dik tutup tutmadığını gözlemler.		7.2. Bebeğin ayaklarına takılacak nesnelerin ona zarar vermeyecek özellikte olmasına ve nesneler ayaklarında takılıken tek başına bırakılmamasına dikkat edilmelidir.	8.2. Emekleme becerisi 6-10 ay arasında görülebilir. Bazı bebekler hiç emeklemeden yürüyebilir. Bu durum normal kabul edilmelidir.

DEĞERLENDİRME

Bebeğin vücudunu kontrol etmesi, oturması, sesin geldiği yöne dönmesi, sırt üstünden yüz üstüne dönmesi, adımlama hareketlerini yapması ve emeklemesi izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Eşyaya tutunarak ayağa kalkar.</p> <p>9.2. Bir eliyle tutunarak diğer eliyle yerdeki nesneyi alır.</p>	<p>10.1. Hızlı bir şekilde emekler.</p> <p>10.2. Eşyaya tutunarak sıralar.</p> <p>10.3. Ellerinden tutulunca 1-2 adım atar.</p> <p>10.4. Tek eli ile eşyaya tutunarak yürür.</p>	<p>11.1. Ortalama 10 saniye ayakta yardımsız durur.</p> <p>11.2. Tek elinden tutulduğunda yürür.</p> <p>11.3. Yetişkin ile oturarak top oynar.</p> <p>11.4. Ayakta dururken oturma pozisyonuna geçer.</p>	<p>12.1. Çömelme pozisyonundayken ayağa kalkar.</p> <p>12.2. Yardımsız yürür.</p> <p>12.3. Saplı nesnelere iter.</p> <p>12.4. Basamakları emekleyerek çıkar.</p> <p>12.5. Kolları ile güç gerektiren hareketleri yapar.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Yetişkin, bebekle oyun oynar. Oyun sırasında bebeğin ilgi duyduğu bir nesneyi onun erişebileceği kanep, koltuk gibi bir yere koyar. Bebeğin nesneyi alması için onu cesaretlendirir. Bebeğin tutunarak ayağa kalkmasını bekler.</p> <p>9.2. Bebek kanep, koltuk gibi bir yere tutunup ayakta dururken yetişkin bir nesneyi bebeğe gösterir ve kısa bir oyun sonrası nesneyi yere düşürür. Bebeğin bir eliyle tutunduğu yerden dengesini sağlayıp yere düşen nesneyi alabilmesi konusunda onu cesaretlendirir.</p>	<p>10.1. Yetişkin, bebeğin ilgisini çeken ipli bir oyuncacı bebeğin önüne koyar. Oyuncacı çeker ve bebeğin emekleyerek oyuncacı takip etmesini bekler. Oyuncacı emekleyerek yakalaması için bebeği cesaretlendirir.</p> <p>10.2. Yetişkin, bebeğin sevdiği bir nesneyi sehpa, kanep gibi yüksekte ve uzakça bir yere koyar. Bebeği nesneyi alması ve eşyalara tutunarak yürümesi için cesaretlendirir. Nesne yavaş yavaş çekilerek bebekten uzaklaştırılır. Bebeğin eşyaya tutunarak yürümesi izlenir.</p> <p>10.3. Yetişkin, bebeğin arkasına geçip iki elinden tutar. Bebeği adım atması ve yürümesi için cesaretlendirir. Bebeğin aldığı bu destekle 1- 2 adım atması beklenir.</p> <p>10.4. Yetişkin, bebeğin sevdiği ve ilgisini çeken nesneyi ulaşabileceği sehpa ya da kanepenin üzerine koyar. Bebeği nesneyi alması ve eşyaya tek eliyle tutunarak yürümesi konusunda cesaretlendirir. Bebek tutunarak ayakta bekliyor ve yürümüyorsa nesneyi yavaş yavaş ondan uzaklaştırır. Bebeğin nesneye doğru yürümesi için onu teşvik eder.</p>	<p>11.1. Yetişkin, bebeğin koltuk altlarından tutarak yardımla ayakta durmasını sağlar. Bebek dengesini sağladıktan sonra desteğini kısa bir süreliğine çeker. Bebeğin düşmemesi için dikkat eder ve onu cesaretlendirir.</p> <p>11.2. Yetişkin, bebeği tek elinden tutarak kısa mesafelerde yürütür.</p> <p>11.3. Yetişkin, yere bacakları açık bir şekilde oturur. Bebeği de karşısına aynı şekilde oturtur. Yetişkin, topu iki elini kullanarak bebeğe doğru iter. Bebeğin de topu kendisine doğru itmesini bekler.</p> <p>11.4. Bebek tutunarak beklerken yetişkin yanına gelir ve yere oturur. Bebeği oyuna davet eder ve yere oturması için teşvik eder. Bebeğin tutunduğu nesneyi ya da eşyayı bırakarak yere oturmasını bekler.</p>	<p>12.1. Bebek yerde oturmuş oyun oynarken yetişkin ilgi gösterdiği veya sevdiği bir oyuncacı alması için ona uzatır. Bebeği ayağa kalkıp alması için cesaretlendirir.</p> <p>12.2. Yetişkin, bebek oyun oynarken onun ilgisini çeken veya sevdiği bir nesneyi oyun alanı içine koyar. Bebek kol ve bacaklarını açarak dengesini sağlar ve yardımsız yürüyerek nesneye ulaşır.</p> <p>12.3. Yetişkin sapı olan itmeli oyuncacı önce kendi iterek hareket ettirir. Oyuncacı sapından iterek ileri doğru yürümesi için bebeği cesaretlendirir.</p> <p>12.4. Yetişkin, bebeğin merdiveni emekleyerek çıkması için birkaç basamak yukarıya onun ilgisini çekebilecek veya sevdiği bir nesneyi koyar. Bebeği emekleyerek nesneye ulaşması konusunda cesaretlendirir.</p> <p>12.5. Yetişkin, bebek ile karşılıklı oturur. Eline aldığı küçük nesneyi (kumaş, mendil vb.) bebeğin önüne koyarak dikkatini çeker. Bebek mendil ile oynamaya başlayınca mendilin bir ucundan da yetişkin tutarak mendili hafifçe kendisine doğru çeker. Bebek elinden alınmaya çalışıldığını düşündüğü nesneyi kol gücünü kullanarak kendisine doğru çeker.</p>

UYARLAMA

9. AY

9.1. Yetişkin, özel gereksinimli bebeği eşyaya tutunup ayağa kalkmaya çalışarak nesneye uzanması için desteklemelidir. Görme engelli bebek için nesnenin ses çıkaran ve farklı dokunma yüzeyine sahip özellikte olması gerekmektedir. Yetişkin, bedensel engelli bebeği kol altlarından tutup destekle ayakta durmaya çalışması için desteklemelidir.

10. AY

10.1. Fiziksel engelli bebek emeklemekte güçlük çekebilir. Yetişkin, bebeğin emekleme pozisyonuna gelmesi için ona destek olmalıdır. Emeklemesi için görüş alanı içinde ses çıkaran hareketli bir nesneyi hareket ettirmeli, bebeği de nesneye doğru emekleyerek gitmesi için teşvik etmelidir.

10.2. Az gören veya görme engelli bebek için ses çıkaran ve farklı dokunma yüzeyine sahip nesne kanepeler, koltuk gibi yüksek bir yere konulmalıdır. Yetişkin, bebeği nesnenin sesine doğru eşyaya tutunarak yürümesi için teşvik etmelidir. Fiziksel engelli bebek kendi başına ayakta durmakta güçlük çekebileceğinden yetişkin kollarının altından destek vererek eşyaya tutunup yürümesini sağlamalıdır.

11. AY

11.1. Fiziksel engelli bebek ayakta duramayabilir. Yetişkin, bebeği kollarının altından tutup destekleyerek kısa süreli ayakta durmaya çalışmasını sağlamalıdır.

11.4. Az gören veya görme engelli bebek kendi başına oturma pozisyonuna geçerken tedirginlik hissedebilir. Yetişkin, bebeğin oturma pozisyonuna geçerken yavaş hareket etmesini sağlamalıdır. Fiziksel engelli bebeğin oturma pozisyonuna geçmesi için elle rehberlik edilmelidir.

12. AY

12.2. Fiziksel engelli çocuk yardımsız yürüyemeyebilir. Yetişkinin bebeğe yürümesi için destek vermesi gerekebilir. Az gören veya görme engelli çocuğun yürümesini teşvik etmek için sesli uyarılar, yakın mesafeden başlayarak uzağa doğru götürülmelidir. Yürüme çalışmaları sırasında ortamdaki engeller kaldırılarak güvenlik sağlanmalıdır.

12.3. Az gören ve görme engelli bebekler için oyuncuğun saplı olmasının yanı sıra sap kısmının farklı dokunma yüzeyine sahip olması ve dikkat çekici ses çıkarması gerekmektedir.

AÇIKLAMA

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
	10.1. Oyunağın ses çıkarması bebeğin dikkatini çekme açısından etkili olacaktır.	11.2. Yürürken bebeğin kolu ya da eli hızlı bir şekilde çekilmemelidir.	12.2. Bebeğin yürüme çalışmaları esnasında denge gelişimini sağlamak için farklı zeminlerde (kum, çakıl taşlı alan, beton zemin vb.) yürütmesine fırsat verilmelidir. Yürüme alanında bebek için tehlike yaratacak unsurların olmamasına dikkat edilmelidir. Ayrıca bebek hızlı hareket etmeyi gerektiren oyunlarda (yakalama oyunu gibi) yürüme yerine emeklemeyi tercih edebilir. Bu, doğal karşılanmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Ayağa kalkması, emeklemesi, sıralaması, yürümesi, basamakları emekleyerek çıkması, oturur pozisyona geçmesi ve kollarıyla güç gerektiren hareketleri yapması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Elinde nesne taşıyarak yürür.</p> <p>13-15.2. Yerdeki bir nesneyi eğilerek alır.</p> <p>13-15.3. Sabit duran topa ayağı ile vurur.</p> <p>13-15.4. Belirli bir yüksekliğe tırmanır.</p>	<p>16-18.1. Elinden tutulduğunda basamak çıkar.</p> <p>16-18.2. Parmak ucunda yükselir.</p> <p>16-18.3. Bisikleti ayakları yerdeyken sürer.</p>	<p>19-21.1. Yardımla merdivenleri iner.</p> <p>19-21.2. Merdivenleri, bir ayağının yanına diğerini getirerek çıkar.</p> <p>19-21.3. Karşısındakine topu havadan atar.</p> <p>19-21.4. Geri geri yürür.</p> <p>19-21.5. Dengeli koşar.</p> <p>19-21.6. Yan yan yürür.</p> <p>19-21.7. Yardımla tek ayağının üzerinde durur.</p>	<p>22-24.1. Oyuncağı ipinden çekerek yürür.</p> <p>22-24.2. Merdivenden yardımsız iner.</p> <p>22-24.3. Düz hat üzerinde yürür.</p> <p>22-24.4. Yerinde zıplar.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Yetişkin, çocukla oyuncak toplama oyunu oynar. Çocuğun eline aldığı oyuncağı yerine götürmesini bekler.</p> <p>13-15.2. Yetişkin, çocuğun yerdeki nesneyi bir yere tutunmadan almasını bekler.</p> <p>13-15.3. Yetişkin, çocuğun bir metre uzağına yere topu koyar ve topa ilgisini çeker. Çocuğun ayağı ile vurarak topu kendisine doğru atmasını ister.</p> <p>13-15.4. Yetişkin, çocuğun ilgisini çeken bir nesneyi kanep, koltuk gibi yüksekçe bir yere koyar. Çocuğun nesneye ulaşmak için yardımsız olarak koltuğa, kanepeye tırmanmasını bekler.</p>	<p>16-18.1. Yetişkin, merdiven çıkarken çocuğun elinden tutar ve basamakları çıkması için onu cesaretlendirir.</p> <p>16-18.3. Yetişkin, çocuğu üç veya dört tekerlekli bisiklete oturtur ve bisikletini sürmesi için destekler. Çocuk, ayakları ile bisikleti ilerletir.</p>	<p>19-21.1. Yetişkin, merdiven inerken çocuğun elinden tutar ve basamaklardan inmesi için onu cesaretlendirir.</p> <p>19-21.3. Yetişkin, çocuğun ortalama 2-2,5 m. uzağında durur. Önce yetişkin topu atar, daha sonra çocuğun topu ona iki eliyle havadan atmasını ister.</p> <p>19-21.6. Yetişkin, sırt sırta vermiş ikili sandalye dizisi oluşturur. Sandalyeler arasındaki mesafeyi, çocuğun yan dönerek geçebileceğı şekilde ayarlar. Çocuğu yan yan yürümesi için teşvik eder.</p> <p>19-21.7. Yetişkin, çocuğa “leylek oyunu” oynayacaklarını söyler. Bir ayağını kaldırır. Çocuğun da elinden tutarak aynı ya da farklı yöndeki ayağını kaldırmasını ister. Aynı uygulama diğer ayak için de tekrarlanır.</p>	<p>22-24.1. Yetişkin, çocuğa ipe çekip oynayabileceğı bir nesne sağlar. Çocuktan nesnenin ipini tutup çekmesini ister. Gerekirse nasıl çekebileceğini gösterir.</p> <p>22-24.3. Yetişkin, yere boyu ortalama 1,5 – 2 metre olan 5 cm eninde iki kurdeleyi aralarında 20 cm olacak şekilde bantlarla sabitler. Çocuğu bu hat üzerinde yürümesi için cesaretlendirir.</p>

UYARLAMA

13-15. AY

13-15.1. Az gören ve görme engelli çocuğun elinde taşıyacağı nesnenin ses çıkaran ve farklı dokunma yüzeyine sahip özellikler taşıması gerekmektedir. Ayrıca çocuk yürürken yetişkin “Bana doğru yürü.” gibi sözel yönergeler vermelidir. Fiziksel engelli çocuk elinde nesne varken yürümekte zorluk çekebilir. Yetişkin, çocuğu elinden tutarak veya elindeki nesneyi tutmasına yardım ederek yürümeye teşvik etmelidir.

13-15.3. Az gören ve görme engelli çocuk için topun ses çıkarması ve farklı dokunma yüzeyine sahip olması gerekmektedir. Otizm tanılı çocuk için topun parlak renkli olmamasına dikkat edilmelidir.

13-15.4. Fiziksel engelli çocuk kendi başına koltuk, kanepeler vb. eşyaya tırmanıp çıkamayabilir. Yetişkin, çocuğa tırmanması için yardım etmelidir.

16-18. AY

16-18.1. Az gören ve görme engelli çocuk için basamak çıkmak tehlikeli olabilir. Yetişkin, güvenli bir şekilde basamakları çıkması için çocuğun yakınında durmalı, gerektiğinde elinden tutmalıdır. Fiziksel engelli çocuk merdiven çıkmakta güçlük çekebilir. Yetişkin, çocuğa merdiven çıkarken destek olmalıdır.

19-21. AY

19-21.1. Az gören ve görme engelli çocuk merdiveni yetişkin gözetiminde ve desteğiyle inmelidir.

19-21.6. Özel gereksinimli çocukla yetişkin karşı karşıya gelerek el ele tutuşmalıdırlar. Yetişkin çocukla birlikte aynı büyüklükte yan yan adım atarak yürümeye çalışmalıdır. Az gören ve görme engelli çocuk için yürürken eş zamanlı olarak “Evet! Yürü, çok güzel!” şeklinde sözel yönerge de verilebilir.

22-24. AY

22-24.1. Az gören ve görme engelli çocuk için ipe çekilen oyuncuğun, kolay hareket edebilen ve ses çıkaran özellikte olması gerekmektedir.

22-24.3. Az gören ve görme engelli çocuk ile fiziksel engelli çocuk düz bir hat üzerinde yürüyemeyebilir. Çocuğun kolayca yürüyebileceği genişlikte alanlar oluşturularak yürümeye çalışması sağlanmalıdır.

AÇIKLAMA

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.4. Çocuk 15. ayın sonuna doğru tırmandığı koltuğa ya da kanepeye oturur.</p>	<p>16-18.2 Çocuk parmak ucunda yükselerek kapı kolunu açabilir, ulaşamadığı yükseklikteki nesneyi alabilmek için parmak ucunda yükselirken örtü gibi nesnelere destek almaya çalışabilir. Bu tip durumlar tehlike (parmağın kapıya sıkışması, örtü üzerindeki nesnenin üzerine düşmesi gibi) yaratabilir. Dolayısıyla yetişkin, çocuğu her an kontrol edebileceği bir mesafede durmalıdır.</p>	<p>19-21.2. Yetişkin, gerekli güvenlik önlemlerini aldıktan sonra çocuğun bağımsız olarak merdivenden çıkmasını desteklemelidir. Yetişkin gerekli durumlarda, dört beş basamak yukarıya çocuğun sevdiği bir oyuncuğunu koyarak onu merdiven çıkması için cesaretlendirmelidir.</p> <p>19-21.4. Yetişkin, geri geri yürürken düşme, çarpma gibi kazalardan korumak için çocuğa sırtından destek olmalıdır veya geri geri yürütmesine yardımcı olmalıdır.</p> <p>19-21.5. Yetişkin, çocuğa koşması için tehlikesiz ve uygun bir mekân sağlamalıdır. Çocuğu koşmaya teşvik edecek "yakalamaca oyunu" gibi oyunlar oynamalıdır.</p> <p>19-21.6. Yetişkin, çocukla birlikte değişik yönlere yürütme oyunları oynamalıdır.</p> <p>19-21.7. Yirmi birinci ayın sonunda çocuğun yardımsız olarak tek ayak üzerinde kısa süreli durmasını sağlayacak etkinlikler yapılmalıdır.</p>	<p>22-24.3. Yetişkin, gerekli güvenlik önlemlerini alarak çocuğun bağımsız olarak merdivenleri inmesini beklemelidir.</p> <p>22.24.4. Çocukla zıplama içeren oyunlar oynanmalıdır. Zıplama esnasında çocuğun herhangi bir yerden destek almadan zıplaması beklenmelidir.</p>

Elinde nesne taşıması, yerdeki nesneyi alması, topa vurması, tırmanması, basamakları çıkıp-inmesi, parmak ucunda yükselmesi, oyuncakları itip-çekmesi, düz hat üzerinde yürütmesi ve zıplaması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

25-30. AY

- 25-30.1. Topu başının üzerinden geriye atar.
- 25-30.2. Topu hedefe atar.
- 25-30.3. Kaydıraftan kayar.
- 25-30.4. Düz ve belirli bir hat üzerinde geriye doğru yürür.

31-36. AY

- 31-36.1. Parmak uçlarında birkaç adım atar.
- 31-36.2. 15-20 cm. yükseklikten atlar.
- 31-36.3. Belirli bir uzaklığı (ortalama 15-20 cm) atlayarak geçer.
- 31-36.4. Hareket eden topa tekme atar.
- 31-36.5. Kendisine doğru atılan topu yakalamak için kollarını uzatır.
- 31-36.6. Koşarken durup yerdeki nesneyi alıp koşmaya devam eder.
- 31-36.7. Alçak engellerin üzerinden atlar.
- 31-36.8. Pedal çevirir.
- 31-36.9. Tek ayak üzerinde sıçrar.

ÖĞRENME SÜRECİ

25-30. AY

25-30.1. Yetişkin, çocukla aralarında ortalama 2-2,5 m. olacak şekilde ayakta durur. Yetişkin elindeki orta boy topu başının üzerinden çocuğa atar. Çocuğun da elindeki topu aynı şekilde başının üzerinden kendisine atmasını bekler.

25-30.2. Yetişkin şişe/kutu/ lobut vb. nesnelere, aralarında ortalama 10 cm olacak şekilde yan yana dizer. Bu dizi ile aralarında ortalama 1-1,5 m. mesafe olacak şekilde çocuk ile yetişkin yan yana durur. Yetişkin elindeki orta boy topu yerden hedefe doğru atarak şişe/kutu/lobut vb. nesnelere yıkmaya çalışır. Daha sonra topu alıp çocuğa verir ve “ Şimdi sıra sende!” der. Çocuğun topu hedefe atmasını bekler.

25-30.3. Çocuk, kaydırak merdivenlerini çıkar. Bacaklar önde uzatılmış olarak kaydırak tepesinde oturur. Ayakları önde, kaydırak kenarlarından tutunarak kendisini hafifçe öne iter. Kendisini bırakır ve kayarak kaydırdan aşağıya iner.

25-30.4. Yetişkin yere tebeşirle ortalama 2 m uzunluğunda bir çizgi çizer ya da kurdele yapıştırarak düz bir çizgi oluşturur. Çocuğun çizgi üzerinde geriye doğru yürümesini bekler.

31-36. AY

31-36.2. Çocuk ve yetişkin merdivenden inerken yetişkin merdivenin son basamağından atlamasını ister.

31-36.3. Yetişkin yere aralarında yaklaşık 15-20 cm. olacak şekilde kâğıtları dizer. Çocuğun kâğıtların üzerinden atlamasını bekler.

31-36.4. Yetişkin, topa ayağı ile vurarak çocuğa doğru atar. Çocuğun kendisine atılan topu, durmasını beklemeden karşılayıp tekme atmasını ister.

31-36.5. Yetişkin, çocukla aralarında ortalama 2-2,5 metre olacak şekilde karşılıklı durur. Orta boy bir topu yetişkin çocuğa doğru atar. Çocuğun topu yakalamak için kollarını uzatması ve yakalamaya çabalamasını bekler.

31-36.6. Yetişkin, yere top, ponpon gibi küçük nesnelere koyar. Çocuğun koşarak bu nesnelere birini yerden alıp tekrar koşmaya devam etmesini ister.

31-36.7. Yetişkin, iki sandalyenin bacakları arasına yerden 15 cm yükseklikte ip bağlar. "Hadi gel, şimdi seninle beraber bu ipin üzerinden atlayalım." diyerek çocuğun ipin üzerinden atlamasını bekler.

31-36.8. Yetişkin, çocuğu üç tekerlekli bisiklete oturtur. Çocuğun ayaklarını pedallar üzerine yerleştirmesini bekler. Yukarıda olan pedaldaki ayağını itmesini ve pedalı iki üç kez çevirerek bisikleti hareket ettirmesini destekler.

31-36.9. Yetişkin, çocuğun tek ayak üzerinde zıplayarak belirli bir hedefe kadar ilerlemesini ister.

UYARLAMA

25-30. AY

25-30.1. Az gören ve görme engelli çocuk için ses çıkaran, farklı dokunma yüzeyine sahip top kullanılmalıdır. Yetişkin, gerektiğinde eliyle destekleyerek çocuğun topu başının üzerinden karşıya doğru atmasını sağlamalıdır.

25-30.2. Az gören ve görme engelli çocuğun yan yana dizilen nesnelere olan uzaklığı 1 m' den daha kısa tutulmalıdır. Otizm tanılı çocuk için hem dizilen nesnelere hem de topun parlak renkli olmamasına dikkat edilmelidir. İşitme engelli çocuk için yönerge verirken yetişkinin yüksek sesle tek tek konuşması ve çocuğun yüzüne bakması gerekmektedir.

25-30.3. Özel gereksinimli çocuk kendi başına kaydırağın merdivenlerini çıkamayabilir. Yetişkin, çocuğun yardımıyla merdivenleri çıkmasını ve bacaklarını öne doğru uzatarak oturmasını sağlayıp aşağıya doğru kaymasını teşvik etmelidir.

31-36. AY

31-36.2. Az gören ve görme engelli çocuk basamaktan atlamak istemeyebilir. Yetişkin, çocuğun elinden tutup cesaretlendirerek atlamasını teşvik etmelidir. Fiziksel engelli çocuk atlayamayabilir. Yetişkin, çocuğun kollarının altından veya ellerinden tutarak atlamasına yardımcı olmalıdır.

31-36.4. Az gören ve görme engelli çocuk için parlak renkli, ses çıkaran ve farklı dokunma yüzeyine sahip top kullanmak daha uygun olacaktır. Yetişkin topu çocuğun ayağının hemen önüne yerleştirmeli, topa nasıl vuracağını çocuğa uygulama yaptırarak anlatmalıdır. Otizm tanılı çocuk için top parlak renkli olmamalıdır.

31-36.6. Az gören ve görme engelli çocuk koşarken yerdeki nesnelere fark edip alamayabilir. Fiziksel engelli çocuk koşamayabilir, yürüyerek yerdeki nesne/ nesnelere alması sağlanmalıdır.

31-36.9. Fiziksel engelli çocuk tek ayak üzerinde zıplayamayabilir. Yetişkin, çocuğu çift ayak zıplayarak ilerlemesi için teşvik etmelidir.

AÇIKLAMA

25-30. AY

25-30.3. Kaydırağın güvenlik açısından uygun koşulları içerip içermediğini mutlaka kontrol ediniz.

31-36. AY

31-36.1. Yetişkin, çocukla birlikte parmak ucunda yürüme oyunları oynamalıdır.

31-36.2. Gerekliğinde yetişkin, çocuğun iki elinden tutarak basamaktan çift ayak atlaması için ona destek olmalıdır.

Topu atması-tutması, müziğe bedeniyle eşlik etmesi, geriye doğru yürümesi, parmak ucunda adım atması, atlaması, pedal çevirmesi ve tek ayak üzerinde sıçraması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GÖSTERGELER İNCE-MOTOR

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Elleri yumruk hâlinindedir.</p> <p>1.2. Avucunun içine verilen nesneyi kavrar.</p>	<p>2.1. Ellerini orta hatta birleştirir.</p> <p>2.2. Ellerini kısa süre açık tutar.</p>	<p>3.1. Ellerine uzun süre bakar.</p> <p>3.2. El ve ayaklarıyla oynar.</p> <p>3.3. Elinin yanındaki nesneyi yakalar.</p> <p>3.4. Uzaktaki bir nesneyi almak için kolları ile uzanır.</p>	<p>4.1. Görme alanı içindeki nesneyi alır.</p> <p>4.2. Elindeki nesneyi ağzına götürür.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.1. Yeni doğan bebeğin elleri, doğum öncesi pozisyonuna uygun olarak yumruk şeklindedir, zorla açılmaya çalışılmamalıdır.</p> <p>1.2. Yetişkin, öncelikle kavramasını istediği çingirak gibi bir nesneyi bebeğe gösterir. Daha sonra nesneyi bebeğin yumruk pozisyonundaki elinin üzerine hafifçe dokundurur. Yetişkin, bu hareketle parmakları açılan bebeğin avucunun içine nesneyi koyar. Bebek nesneyi kavrar.</p>	<p>2.1. Yetişkin, bebeğin karşısında iki elini birleştirir ya da el çırpma hareketini birkaç kez yapar. Onun da yapması için ilgili sözcükleri ("Hadi sen de ellerini birleştir." ya da "Alkışlayalım." gibi) söyler. Daha sonra bebeğin arkasına geçer ve bebeğin iki elini birbirine vurmasını sağlar. Bu oyunu bebek yatarken ve bebeği kucağına aldığı anda da tekrar eder.</p> <p>2.2. Yetişkin, bebeğin elinin üzerine dokunarak onu uyarır ve bebeğin elini kısa süreli açtığını izler. Yine aynı ele doğru çingirak gibi bir nesne uzatır. Bebeğin tutma çabası gösterip göstermediğini izler.</p>	<p>3.1. Yetişkin, daha önce hazırladığı renkli yün veya bez bilezikleri bebeğin bileklerine takar. Bu bileklere ses çıkaran küçük ziller takar. Böylece bebeğin ellerini uzun süre izlemesi sağlanır.</p> <p>3.2. Yetişkin, bebekle konuşarak farklı ritmik sesler çıkaran uyarıcılar verir. Ayrıca renkli kurdele, küçük ponpon ve zil gibi uyaranları bebeğin el ve ayak bileklerine bağlayıp hareket ettirmesini ve ayaklarına dokunmasını bekler. Dokunmadığında yetişkin bebeğin dikkatini uyaranlara çekerek ona destek olur.</p> <p>3.3. Yetişkin, bebeğin dikkatini kavrayabileceği uzaklıktaki nesneye çeker ve nesneyi elinin hemen yanına koyar ya da eline doğru uzatır. Bebeğin elinin yanındaki nesneyi yakalayıp yakalamadığını gözler. Yakalamasını bekler.</p> <p>3.4. Yetişkin, bebek sırt üstü yatarken yatağın üzerinde asılı olan mobili sallayarak bebeğin dikkatini çeker. Bebeği mobile uzanması için cesaretlendirir. Bebeğin mobile uzanmasını bekler.</p>	<p>4.1. Yetişkin, bebeği kucağına alır ya da sırt üstü pozisyonunda yatırır. Göz hizasına ponpon, mobil gibi nesnelere tutar/asar. Bebeğin uzanarak nesneyi almasını/tutmasını bekler. Az gören ve görme engelli bebekler için ses çıkaran mobiller tercih edilmelidir.</p> <p>4.2. Bebek, yetişkinin kucağında oturur pozisyonda iken bebeğin eliyle uzanıp alabileceği uzaklıktan çingirak gibi nesnelere uzatılır. Bebeğin eline aldığı nesneyi ağzına götürüp götürmediğini izlenir.</p>

UYARLAMA

1. AY

1.1. Fiziksel engelli, kavrama güçlüğü olan bebekler ellerini açıp nesneyi kavrayamayabilirler. Yetişkinin gerektiğinde elle rehberlik etmesi uygun olacaktır.

2. AY

2.1. Özel gereksinimli bebek ellerini orta hatta birleştiremeyebilir. Yetişkin, bebeğin ellerinden tutup orta hatta bir araya getirip el çırpma hareketi yapmalıdır.

2.2. Fiziksel engelli bebek tek veya her iki elini de sürekli yumruk yapma, açmama eğiliminde olabilir. Yetişkin, güç kullanmadan yavaşça bebeğin kapalı tuttuğu elini açmaya çalışıp çingirak gibi bir nesneyi tutmasını sağlamalıdır.

3. AY

4. AY

4.1. Az gören ve görme engelli bebek kendisine uzatılan nesneyi fark edemeyebilir. Parlak renkli, farklı dokunma yüzeyine sahip nesnelere tercih edilmeli, bebeğin nesneyi eliyle tutması yetişkin tarafından sağlanmalıdır.

AÇIKLAMA

1. AY	2. AY	3. AY	4. AY
<p>1.2. Bebeğin nesneyi kavraması bilinçli değildir. Bebeğe verilecek nesnelere ince saplı (çingirak vb.) olmalıdır. Yetişkin, bebeğin avucuna kendi parmağını da koyabilir.</p>		<p>3.1. ve 3.2 Yetişkin bebeğin el ve ayaklarına taktığı küçük zil, ponpon vb. nesnelere yaratacağı olası tehlike ve kazalara (ağızına götürüp yutma gibi) karşı dikkatli olmalıdır.</p> <p>3.3. Yetişkin yakalamasını istediği nesnenin bebeğin elinin/avucunun içine sığabilecek büyüklükte ve hafif olmasına dikkat etmelidir.</p> <p>3.4. Bebekler bu ayda yakınındaki bir nesneye uzanmak isterken düşebilir. Bu nedenle her zaman düşmeyeceğinden emin olunacak bir yere yatırılmalıdır.</p>	<p>4.1. Yetişkin bebeğin göz hizasına astığı mobil, ponpon vb. nesnelere tehlike ve kaza (asılan nesnenin bebeğin yüzüne düşmesi, ağızına götürüp boğulmasına sebep olacak şekilde küçük olması gibi) oluşturmamasına dikkat etmelidir. Ayrıca asılan mobiller belirli aralıklarla değiştirilmeli ve bebeğin dikkati çekilerek onlara uzanması teşvik edilmelidir.</p> <p>4.2. Bebek eline almış olduğu nesneyi sahiplenircesine elinde tutar. Almak istendiğinde sıkıca tuttuğu gözlenir. Dolayısıyla zorla elinden almaya çalışılmamalıdır. Ayrıca bebeğin etrafında, küçük parçalı, tüylü, kesici, batıcı nesnelere; ip, fular, poşet gibi tehlike yaratacak nesnelere ve ekmeğe, salatalığa, elma gibi kopabilen yiyecekler bulundurulmamalıdır. Bebeğin eline alabileceği nesnelere oyuncakların temizliğinden emin olunmalıdır.</p>

DEĞERLENDİRME

Yakalama refleksi kontrol edilir. Ellerinin hareketlerini izlemesi, elleri ile nesneye uzanma ve yakalama davranışı gösterip göstermediği, görme alanı içindeki nesneyi yakalaması izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

5. AY

5.1. El bileğini çevirir.

6. AY

6.1. Elinde bir nesne varken diğer eliyle ikinci nesneyi alır.

6.2. Elindeki nesneyi yere vurur.

7. AY

7.1. Aynı eline uzatılan ikinci nesneyi almak için elindeki nesneyi diğer eline geçirir.

7.2. İki elinde birer nesne tutar.

7.3. İki nesneyi birbirine vurur.

7.4. Kabın içindeki nesnelere kabı ters çevirerek boşaltır.

8. AY

8.1. Baş parmağı ile herhangi bir parmağını karşı karşıya getirir.

8.2. Nesnelere parmaklarıyla tutar.

8.3. Tuttuğu nesneyi bir kabın içine atar.

8.4. İki elinde nesne varken uzatılan üçüncü nesneyi alır.

8.5. Kucağa alınmak için yetişkine doğru kollarını uzatır.

ÖĞRENME SÜRECİ

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Yetişkin, bebeğin karşısına geçip onunla göz kontağı kuracak şekilde ellerini el bileklerinden çevirerek tel sarar gibi oyunlar oynar. Bebeğin kendisini taklit ederek ellerini bileklerinden çevirmesini izler.</p>	<p>6.1. Yetişkin, bebeği yastıkla destekleyerek oturtur. Kendisi de karşısına oturur ve ona nesne uzatarak tutmasını ister. Yetişkin birinci nesne bebeğin elindeyken ona ikinci bir nesne uzatır. Yetişkin, bebeğin elindekini bırakıp kendisine uzatılan yeni nesneyi alması için onunla oyun oynar.</p> <p>6.2. Yetişkin, bebeğin eline tutabileceği büyüklükte çingirak gibi bir nesne verir. Bebeğin elindeki nesneyi yere vurarak ses çıkarması için ona model olur ve onu teşvik eder.</p>	<p>7.1. Yetişkin, bebekle oyun oynar. Bebeğin bir elinde oyuncak varken diğer eline de bir oyuncak uzatır. Bebeğin uzatılan oyuncacı alması için elindeki oyuncacı diğer eline geçirmesini bekler.</p> <p>7.2. Yetişkin, bebek henüz oturmuyor ise yastıkla destekleyerek bebeği oturtur. Kendisi de karşısına oturur ve iki eline aynı anda birer oyuncak vererek bebeğin her ikisini de tutmasını izler.</p> <p>7.3. Yetişkin, bebeğin iki eline birer nesne (küçük tahta kaşıklar gibi) verir. Kendisi de iki eline birer nesne alır, bebeğin iki elindeki nesneyi birbirine vurarak ses çıkarması için ona model olur. Bebeğin de benzer hareketi yapması için onu teşvik eder.</p> <p>7.4. Yetişkin, bebekle yere oturur. Bebeğin önüne içinde çingirak, küp, diş kaşığı, top, plastik dolu oyuncaklar gibi farklı büyüklük ve renkte nesnelerin olduğu bir kap koyar. Bebeğin kabı ters çevirerek içindekileri boşaltması için ona model olur ve onu teşvik eder.</p>	<p>8.1. Yetişkin, bebekle oynarken oyuncak veya nesneyi bebeğin eline verir. Oyuncacı baş ve herhangi bir parmağı ile tutması için yardımcı olur. Tuttuğu oyuncacı kutunun içine atma oyununu çocuğa önce kendisi model olarak gösterir. Sonra bebeği aynı hareketi yapması için cesaretlendirir.</p> <p>8.2-3. Yetişkin, bebeğin önüne ilgisini çekecek küçük nesnelere koyar. Ona dokunması ve kavraması için fırsat tanır. Gerekirse nesneyi bebeğin eline doğru uzatır. Bebeğin bu küçük nesnelere parmakları ile tutmasını bekler. Yetişkin yerdeki nesnelere bir kabın içine koyarak bebeğe model olur. Bebeği de nesnelere kabın içine koyması için cesaretlendirir. Bebek nesnelere kabın içine koyduğunda onu alkışlar.</p> <p>8.4. Yetişkin, bebekle oyun oynarken her iki eline de birer oyuncak verir. Bunları tutarken bebeğe üçüncü oyuncacı uzatır. Bebeğin elindeki bir oyuncacı bırakıp uzatılanı almasını bekler.</p> <p>8.5. Yetişkin, bebeğin karşısına geçer ve onu kucağına almak için sesli olarak "Gel geel gelll." diyerek kollarını ona doğru uzatır. Bebek de ona doğru kollarını uzatıyorsa yetişkin yaklaşarak onu kucağına alır. Bebeğin davranışlarını dikkatle takip eder.</p>

UYARLAMA

5. AY

5.1. Fiziksel engelli çocuk bileğini çevirme hareketi yapamayabilir. Yetişkin, uzman denetiminde bebeği el bileğini çevirmesi için teşvik etmelidir. Az gören ve görme engelli bebek için bileğe sesli bileklikler takılmalıdır.

6. AY

6.1. Özel gereksinimli bebek eline aldığı nesneyi bırakmak istemeyebilir. Bebek ikinci nesne kendisine uzatıldığında elindeki nesneyi bırakmıyorsa yetişkin, elindeki nesneyi bırakıp ikinci nesneyi alması için onu teşvik etmelidir.

7. AY

7.1. Özel gereksinimli bebek bir elindeki nesneyi diğer eline geçirmek istemeyebilir. Yetişkin, bebek elinde bir nesne varken aynı eline başka bir nesne uzattığında nesneyi diğer eline geçirmiyorsa eliyle ona rehberlik ederek bebeğin nesneyi diğer eline almasını sağlamalıdır.

8. AY

8.1. Fiziksel engelli bebek ellerini ve parmaklarını hareket ettirmekte zorluk yaşayabilir. Yetişkinin, uzman denetiminde bebeğin parmaklarını hareket ettirmeye çalışması sağlanmalıdır.

8.2.3. Otistik çocuklar için kullanılacak nesnelerin parlak renkli ve dönerek hareket edebilen nitelikte olmamasına dikkat edilmelidir.

AÇIKLAMA

5. AY	6. AY	7. AY	8. AY
<p>5.1. Bebeğin elindeki nesneyle uzun süre oynaması bekleniyorsa bu nesnelerin ses çıkaran özellikte olmasına özen gösterilmelidir. Çünkü bebek sesin tekrarı için nesnelere sallayacaktır.</p>	<p>6.1. Bebeğin eline verilecek nesnelerin avuç içinde kavrayabileceği özellikte olmasına özen gösterilmelidir. Ayrıca bebek, bu süreçte yalnız bırakılmamalıdır.</p> <p>6.2. Bebek elindeki nesneyi masaya veya yere vururken nesne kontrolünü henüz tam olarak kazanmadığı için elindeki nesne, başına çarpabilir. Yetişkin bu konuda dikkatli olmalıdır.</p>	<p>7.1. Bebeğin eline uzatılan nesnelerin bebeğin avuç içine sığabilecek büyüklükte ve ilgi çekici özellikte olması önemlidir. İkinci nesne bebeğin dolu olan eline doğru uzatılmalıdır.</p> <p>7.2. Yetişkinin, bebeğin iki eline aynı anda nesneyi uzatması gerekmektedir.</p> <p>7.3. Yetişkin, uygulama sonrası bebeğin tepkisini hemen gözleyemeyebilir. Bebeğin elindeki nesne ile günün farklı zamanlarında ilgilenmesinin sağlanması önemlidir. Bebek nesneyi tanımak için nesneyi ağzına götürme, nesneyi bir yere ya da iki nesneyi birbirine vurma gibi farklı girişimlerde bulunabilir.</p> <p>7.4. Oturma alanının, bebeğin serbest hareket edebileceği özellikte olması gerekmektedir. Mandal sepeti, yoğurt kabı gibi kaplar da kullanılabilir ancak kullanılan bu kapların kesici olmamasına dikkat edilmelidir.</p>	<p>8.1. Bebek nesneyi bağımsız olarak tutamazsa yetişkin, bebeğin elini kavrayıp nesneyi birlikte almaya çalışmalı ve bebek ile konuşmalıdır. Örneğin; “Eveeettt.....(çocuğun adı) bu(nesnenin adı) alalım.” der.</p> <p>8.2-8.3. Yetişkin, bebeğin eline tutması için verdiği küçük nesnelere (yutma-boğulma gibi tehlikelere karşı) dikkat etmelidir.</p> <p>8.4. Yetişkin, bebekle günün farklı zamanlarında bu uygulamayı tekrar etmelidir. Bebeğe sunulacak olan üç nesnenin de bebek için ilgi çekici olmasına dikkat edilmelidir.</p> <p>8.5. Yetişkin, bebeğe “gel gel” hareketi yaptığında bebek kollarını uzatarak yetişkine yöneliyorsa kucağa alınmalı ve biraz dolaştırılmalıdır.</p>

DEĞERLENDİRME

İki elin hareketleri ve ellerde küçük nesneyi tutma, parmaklarını kullanma ve parmağıyla nesneyi tutma becerileri izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Nesnelere oyun oynar.</p> <p>9.2. Dürtme-deşme hareketi yapar.</p>	<p>10.1. Kutunun içindeki nesnelere tek çıkarır.</p> <p>10.2. Nesnelere eliyle ileri-geri hareket ettirir.</p> <p>10.3. Küçük nesnelere toplamak için baş ve işaret parmağını kullanır.</p>	<p>11.1. Küçük nesnelere dar ağızlı kaba atar.</p> <p>11.2. Bardağı kulbundan tutar.</p>	<p>12.1. Nesnelere kapağını yerlerine yerleştirir.</p> <p>12.2. Kalın yapraklı kitap sayfalarını çevirir.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Yetişkin, bebeği uygun bir zemin üzerine oturtur. Bebeğin önüne onun eliyle tutup kavrayabileceği nitelikte ve sallandığında farklı sesler çıkaran renkli nesnelere koyar. Bebeğin herhangi bir nesneyi eline alıp incelemesini ve onunla oynamasını izler.</p> <p>9.2. Yetişkin, bebeğin önüne düğmeleri ve/veya delikleri olan nesnelere koyar. Yetişkin, bebeğin nesnelere ilgisini çeker. Bebeğin işaret parmağı ile düğmelerin deliklerine parmağını sokmaya çalışmasını, onları dürtmesini izler.</p>	<p>10.1. Yetişkin, bebekle oynamak için karşısına oturur ve küçük nesnelere önlerindeki kutulara atar. Kutuyu sallayarak ilgisini çeker ve nesnelere kutudan çıkarması için ona model olur. Bebeğin kutu içindeki nesnelere tek tek çıkarmasını bekler.</p> <p>10.2. Yetişkin, bebeğe araba, kamyon, tren gibi kolayca hareket edebilen tekerlekli oyuncaklar verir. Bebeğin zeminde iterek tekerlekli nesnelere hareket ettirmesini izler.</p> <p>10.3. Yetişkin, bebeği uygun bir zeminde oturtur. Bebeğin önüne baş ve işaret parmağını kullanarak kavrayıp tutabileceği nitelikte kuru üzüm gibi nesnelere koyar. Bebeğin bu nesnelere baş ve işaret parmağını kullanarak toplamasını bekler.</p>	<p>11.1. Yetişkin, bebeği rahat ve uygun bir zemine oturtur. Bebeğin önüne farklı büyüklükte ve renkte nesnelere koyar. Bu nesnelere dar ağızlı plastik bir kabın içine atmasını ister, gerektiğinde ona model olur.</p> <p>11.2. Yetişkin, bebeğin eline içinde az miktarda su bulunan kulpları olan bir bardak verir. Bebeğin iki eliyle bardağı kulplarından tutarak ağızına götürüp içindeki sıvıyı içmesini bekler.</p>	<p>12.1. Bebek oturur pozisyonda iken önüne tencere gibi kapaklı nesnelere konur. Bebeğin bu nesnelere kapaklarını tek hareketle açması/kapatması ve yerlerine yerleştirmesini beklenir. Yetişkin, gerektiğinde bebeğe yardımcı olur.</p> <p>12.2. Yetişkin bebeğe sayfaları kalın karton, bez, naylon veya mukavvadan yapılmış, gelişimsel düzeyine uygun resimli çocuk kitabı verir. Bebeğin kitabın sayfalarını eliyle çevirmeye çalışması için gerektiğinde ona model olur ve onu teşvik eder.</p>

UYARLAMA

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.1. Az gören ve görme engelli bebek için sesli ve farklı dokunma yüzeyine sahip oyuncaklardan oluşan bir sepet hazırlanmalı, bebeğin ilgisi azaldıkça içindeki oyuncaklar değiştirilmelidir.</p>		<p>11.1. Az gören ve görme engelli bebeğin eline nesnelere yetişkin tarafından verilmeli, kabın içine atması için deliği dokunarak bulması sağlanmalıdır.</p> <p>11.2. Fiziksel engelli bebek için kalın, kolayca kavranabilen çift kulplu bardak kullanılmalıdır.</p>	<p>12.2. Az gören ve görme engelli bebek için dokunma kitapları kullanılmalıdır.</p>

AÇIKLAMA

9. AY	10. AY	11. AY	12. AY
<p>9.2. Bebek için seçilen nesnelerin bebeğin parmağını sıkıştırmayacak özellikte olmasına dikkat edilmelidir. Bebeğin emekleyerek elektrik prizi, anahtar deliği gibi yerlere parmağını sokmaması için gerekli önlemler alınmalıdır.</p>	<p>10.1. Bebek, nesneleri kutunun içinden almadığında ya da kutu ile ilgilenmediğinde zorlanmamalıdır. Oyun, bir süre geçtikten sonra tekrar denenebilir. Zorlamadan bebeğin elini kutuya sokmasına yardım edilebilir. Kutu içine bebeğin en çok ilgisini çeken nesnelere konulmalıdır.</p> <p>10.3. Yetişkin, bebeğin küçük nesnelere yutarak boğulma tehlikesine karşı dikkatli olmalıdır. Ayrıca, bebeğin yerdeki tüy, toprak gibi maddeleri tutup ağzına götürmemesine dikkat etmelidir.</p>	<p>11.2. Bebeğe verilecek bardağın hafif ve kırılmayacak nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.</p>	<p>12.1. Küçük çaydanlık ya da tencereler bu amaçla kullanılabilir.</p>

Nesnelerle oyun oynaması, nesnelere ileri geri hareket ettirmesi, küçük nesnelere dar ağızlı kaba atması, kalın kitap sayfalarını çevirmesi ve kapakları yerine yerleştirmesi izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Nesneleri dengeli bir şekilde üst üste koyar.</p> <p>13-15.2. Oyunlarda her iki elini eş güdümlü kullanır.</p> <p>13-15.3. Kalem avucuyla kavrar.</p> <p>13-15.4. Açılır kapanır nesnelere, açma kapama yapar.</p> <p>13-15.5. Kâğıdı yırtar.</p> <p>13-15.6. Nesnelerin düğmelerine basar.</p> <p>13-15.7. Topu iki eliyle tutarak karşısındakine atar.</p> <p>13-15.8. Suyu kaptan kaba boşaltır.</p> <p>13-15.9. Küçük nesnelere dar ağızlı kaptan çıkarır.</p>	<p>16-18.1. Karalama/boyama yapar.</p> <p>16-18.2. Kaşık ve çatalı uygun biçimde kullanır.</p>	<p>19-21-1. Kitap sayfalarını ikişerli üçerli çevirir.</p> <p>19-21.2. En az dört küpten (5x5 cm) kule yapar.</p> <p>19-21.3. Makası iki eliyle kullanır.</p> <p>19-21.4. İri boncukları çubuğa dizer.</p> <p>19-21.5. Vidalı kapakları açar.</p>	<p>22-24.1. İki- üç küpten (2.5x2.5 cm.) kule yapar.</p> <p>22-24.2. Kapları boyutlarına göre iç içe yerleştirir.</p> <p>22-24.3. Makasla bir açıklık hamleler ile kâğıdı keser.</p> <p>22-24.4. Nesneyi iki elinin avuçları içinde yuvarlar.</p> <p>22-24.5. Kalem üç parmağı ile tutar.</p> <p>22-24.6. Kâğıdı iki eliyle buruşturur.</p>

ÖĞRENME SÜRECİ

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Yetişkin, çocukla birlikte bulunduğu mekânı toplarken çocuğun yastık, tabak, kitap, giysi gibi nesnelere üst üste koyması için ona model olur ve fırsat verir.</p> <p>13-15.2. Yetişkin, çocuğa oynaması için içinde küçük nesnelere olduğu çeşitli kaplar verir. Nesnelere kaptan kaba, kaptan yere iki elini eş güdümlü kullanarak doldurmasını ya da boşaltmasını bekler. Bahçede küçük kalıpların içine bir eliyle kalıbı tutup diğer eliyle kum doldurma oyunlarını oynamasını sağlar.</p> <p>13-15.3. Yetişkin, çocuğun önüne kolayca karalama yapabileceği büyük kâğıt (A3) ve eline kolay kavrayabileceği kalın, renkli bir kalem verir. Çocuk kalemi avucu içinde tüm parmakları ile tutar. Çocuğun kalemin ucunu kâğıda değiştirerek karalamalar yapmasına fırsat verir.</p> <p>13-15.4. Yetişkin etrafı keşfe çıkan çocukla birlikte dolaşırken çekmece, dolap kapağı gibi açıp kapayabileceği nesnelere çocuğun dikkatini çeker. Çocuğa "...(çocuğun adı) dolabı/çekmeceyi açalım ve bakalım içinde ne var?" der. Çocuğun çekmeceyi, dolap kapağını açıp kapamasını bekler.</p> <p>13-15.5. Yetişkin ve çocuk karşılıklı otururlar. Yetişkin, çocuğun önüne artık kâğıtlar koyar. Yetişkin çocuğa model olmak için kâğıtları yırtar. Daha sonra çocuğun da aynı hareketi yapmasını bekler.</p> <p>13-15.6. Yetişkin, çocuk etrafı keşfe çıktığında ya da günlük rutin işler yapılırken elektrik süpürgesi, televizyon gibi düğmesine/tuşuna basılarak çalıştırılan aletleri çalıştırmasına fırsat verir. Çocukla nesnelere ilgili konuşur.</p> <p>13-15.7. Yetişkin, çocukla karşılıklı ayakta durur. Yetişkin, çocuğa "Hadi top oynayalım." der. Çocuğa doğru topu atar ve "Şimdi sen de topu bana at." der ve çocuğu karşılıklı top oynamaya teşvik eder. Çocuğun topu iki eliyle atmasını bekler.</p> <p>13-15.8. Yetişkin, çocukla karşılıklı oturur. İçinde su bulunan çeşitli büyüklükte kaplarla boş olan kapları önüne koyar. Çocuğun suyu kaptan kaba doldurup boşaltmasını bekler.</p> <p>13-15.9. Yetişkin, dar ağızlı şeffaf küçük bir şişe içine küçük nesnelere koyar, şişeyi sallar ve çocuğun dikkatini çeker. Şişeyi çocuğa vererek oynamasına fırsat verir. Çocuğun bu küçük nesnelere çıkarmak için önce parmağıyla denemeler yapması, sonra şişeyi ters çevirerek küçük nesnelere kaptan çıkarması beklenir.</p>	<p>16-18.1. Yetişkin ve çocuk masada karşılıklı oturur. Yetişkin masaya yarım tabaka beyaz karton ve kalın iki pastel boya koyar. Birini çocuğa uzatarak "...(çocuğun adı) bu pastel boya senin, bu da benim." der. Daha sonra çocuğa model olur ve pastel boya ile karton üzerinde karalamalar yapar. Çocuğu da çizim yapmaya teşvik eder. Pastel boya yetişkin ve çocuk arasında değiş tokuş yapılarak boyamaya devam edilir.</p> <p>16-18.2. Yetişkin, çocuk yemek yerken onun kaşık/çatal kullanmasına fırsat verir. Gerektiğinde kaşığı tutmasına yardımcı olur. Kaşık /çatal kullanarak yemeğini kendi kendine yediğinde onu ödüllendirir.</p>	<p>19-21.1. Yetişkin, çocukla yan yana rahat bir yere oturur ve birlikte kitaba bakarlar. Çocuğun kitap sayfalarını açması için onu destekler, cesaretlendirir. Çocuk yapamazsa yetişkin, ona model olur, çocuğun yapıp yapmadığını gözlemler.</p> <p>19-21.2. Yetişkin, masada çocukla karşılıklı oturur ve küpleri (kenar uzunluğu 5x5 cm olan ve en az 4 tane) çocuğun önüne koyar. Çocuğa küplerden bir kule yapmasını söyler. Kule yaparken çocuğa model olur veya küpleri tek tek eline verir. Çocuğun düşürmeden en az 4 küpü üst üste yerleştirmesi beklenir.</p> <p>19-21.3. Yetişkin, çocuğun önüne çocuk boyu makas ve 10x10 cm boyutlarında karton parçalarını koyar. Çocuğa model olur ve makası parmaklarına takarak açma kapama çalışması yapar. Çocuk makası alır ve iki elinde tutarak açma-kapama hareketi yapar. Yetişkin, çocuk makası açtığı anda arasına karton parçası (10x10 cm) koyar ve tuttuğu bu karton parçasını kesmesi için çocuğu cesaretlendirir.</p> <p>19-21.4. Yetişkin, çocuğun önüne boncukların dizileceği çubuk panosunu koyar. Eline bir boncuk alır ve çocuğa boncukun deliğini gösterir. Çocuk da eline aldığı boncuğu çubuğa geçirmeye çalışır. Başarılı olduğunda "aferrin" diyerek çocuk ödüllendirilir. Boncukun deliğini çubuğa denk getiremediğinde el ile rehberlikte bulunarak boncuğu çubuğa geçirmesine yardımcı olunur.</p> <p>19-21.5. Yetişkin, içinde küçük nesnelere olduğu şeffaf ve ağzında vidalı kapağı olan kavanozu çocuğa gösterir. Yetişkin çocuğa "...(çocuğun adı) bu kavanozun kapağını aç." der. Çocuğun avuç içi ile kavanoz kapağını kavraması ve bileğini de kullanarak kavanozun vidalı kapağını açması beklenir.</p>	<p>22-24.1. Yetişkin, çocuğun önüne kenar uzunluğu ortalama 2.5x2.5 cm olan küpler koyar. Küplerden birini alır, masa üzerindeki diğer küpün üzerine koyar. Sonra masada duran diğer küpü de üst üste duran küplerin üzerine koyar. Daha sonra kuleyi yıkar ve çocuktan aynı uygulamayı yapmasını bekler.</p> <p>22-24.2. Yetişkin, çocuğa iç içe geçen kaplar, oyuncak kova veya bardaklar verir. Çocuktan bu kapları iç içe geçirmesini ister.</p> <p>22-24.3. Yetişkin, çocuğa çocuk makası verir. Elindeki kâğıdı göstererek "Bu kâğıdı keselim." der. Makası çocuğun tek elinin parmaklarına geçirir. Çocuğun yetişkinin tuttuğu kâğıdı, makası bir kez açıp kapatarak kesmesi beklenir. Gerektiğinde, çocuğa model olunur.</p> <p>22-24.4. Yetişkin oyun hamurunu ya da kendi hazırlamış olduğu hamuru çocuğun önüne koyar. Çocuğa model olur ve hamurdan bir parça koparıp avuçları içinde yuvarlamaya başlar. Daha sonra yuvarladığı hamuru çocuğa göstererek "Bir tane daha yapalım." der. Çocuğa bir parça hamur verir ve onun da avuçları içinde yuvarlamasını bekler.</p> <p>22-24.5. Yetişkin, çocuğun önüne kalın kalemler koyar. Model olarak kalemi açık ucu aşağıya bakacak şekilde, orta parmağı üzerinde baş ve işaret parmağı ile tutar. Kalemi kâğıda değiştirerek karalamalar yapar. Daha sonra çocuğun kalemi aynı şekilde tutarak karalamalar yapmasını bekler.</p> <p>22-24.6. Yetişkin, çocuğun önüne pelür kâğıt/kâğıt peçete/tuvalet kâğıdı gibi yumuşak kâğıtlar koyar. Yetişkin, kâğıttan bir parça koparır, iki elinin avuçları arasına alır ve parmaklarını kapatarak buruşturur. Çocuğun da aynı hareketleri yapmasını bekler.</p>

UYARLAMA

13-15. AY

13-15.3. Fiziksel engelli çocuk kalem tutmakta zorluk çekebilir. Kalın ve kolay kavranabilir nitelikte bir kalem ve büyük kâğıtlar kullanılarak çocuğun karalama yapması sağlanmalıdır.

16-18. AY

16-18.2. Fiziksel engelli çocuk için kolay kavranılabilen, kalın saplı ve baş kısmı ağza dönük olarak üretilmiş kaşık ve çatal kullanılması, ayrıca tabak ve bardakların altına kaydırmaz altlıklar yerleştirilmesi uygun olacaktır.

19-21. AY

19-21.1. Fiziksel engelli çocuk, kitap sayfası çevirmekte zorluk yaşayabilir. Kalın mukavva sayfalı, sayfaları kolay çevrilebilen resimli çocuk kitapları kullanmak uygun olacaktır. Az gören ve görme engelli çocuk için dokunma kitapları kullanılabilir.

19-21.5. Fiziksel engelli çocuk için vidalı kapağın kolay kavranılabilir nitelikte olması önemlidir.

22-24. AY

22-24.1. Az gören ve görme engelli çocuk için küplerin sesli ve farklı dokunma yüzeyine sahip malzemeden yapılmış olması gerekmektedir.

22-24.4. Fiziksel engelli çocuk, hamuru ellerinin arasında yuvarlamakta zorluk yaşayabilir. Yetişkin, çocuğun ellerinden tutarak hamuru avucunun içinde nasıl yuvarlayacağını göstermelidir.

22-24.5. Kavrama güçlüğü çeken özel gereksinimli çocukla çalışırken yetişkin kalemi birlikte tutarak kâğıt üzerine karalamalar yapmaya çalışmalıdır.

AÇIKLAMA

13-15. AY	16-18. AY	19-21. AY	22-24. AY
<p>13-15.1. Çocuk iki veya üç küpü üst üste düşürmeden kule yaptığında "Aferin" gibi sözel ifadelerle mutlu olunduğu belirtilmelidir.</p> <p>13-15.3. Çocuğa verilecek kalemin kalın gövdeli olması gerekmektedir. Farklı renklerdeki kalemler çocuğun daha çok ilgisini çekebilir.</p> <p>13-15.4. Yetişkin çekmece ve dolapların kapağına dikkat etmelidir. Çocuğun parmağını kıştırmasına, yaralamasına sebep olacak tehlikeleri ortadan kaldırmalı, bunlar sabitlenmeli ve fren sistemi yapılmalıdır.</p> <p>13-15.6. Düğmesine basılarak çalıştırılan (oyuncaklar, bazı müzik aletleri, bilgisayar gibi) araçlar bu amaçla kullanılabilir. Fırın, çamaşır makinası gibi düğmesine basılarak açılan ve çalışan elektronik aletler, çocuğun bunları açması ve herhangi bir tehlike yaratmasına karşı çalıştırılmadığı zamanlarda fişi çekilerek bırakılmalıdır.</p> <p>13-15.9. Çocuğun parmağını sokarak nesneyi çıkarabilmesi için şişe içine kurdele ya da kumaş parçaları da konabilir. Uygulama yetişkinin gözetimi altında olmalıdır. Çocuğun parmağını şişeye sıkıştırmasına dikkat edilmelidir.</p>	<p>16-18.1. Zaman içinde çocuğun gelişiminin takibi açısından yetişkin, çocuğun resmine adını soyadını ve yaptığı tarihi yazarak ona ait bir dosya oluşturmalıdır.</p> <p>16-18.2. Bu ay aralığındaki çocuk, çorba kaşığı kullanamayacağı için küçük tatlı kaşığı verilmelidir. Çocuk yemekte yalnız bırakılmamalıdır.</p> <p>16-18.3. Çocuktan bire bir aynısını çizmesi beklenmemelidir. Yaptığı her çizim desteklenmelidir.</p>	<p>19-21.3. Makasın çocuğa tehlike oluşturmaması için yetişkin dikkatli olmalıdır. Önemli olan çocuğun makası açıp kapamasıdır.</p> <p>19-21.4. Boncukların iri delikli olması gerekmektedir.</p> <p>19-21.5. Kavanoz kapağının çocuğun avucu ile kavrayabileceği büyüklükte ve kapağının çevirme hareketiyle açılan özellikte olmasına dikkat edilmelidir.</p>	<p>22-24.4. Çocuğun hamur parçasını iki avucunun içinde yuvarlamaya başlamasından önce sert ve düz bir zemin üzerinde, bir elinin ayası ile dairesel hareketler yaparak hamuru yuvarlatması istenir. Ardından hamuru iki avucun arasına alıp dairesel hareketlerle yuvarlatması da beklenen bir davranıştır.</p>

Nesnelerle kule yapması, nesnelere dar ağızlı kaptan çıkarması, kaşık ve çatal kullanması, kalemi kullanması, makas kullanması, kesme hareketleri yapması, iri boncukları sert bir materyale dizmesi izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

GELİŞİM GÖSTERGELERİ

25-30. AY

- 25-30.1. Yumuşak malzemelerle şekiller oluşturur.
- 25-30.2. Model olduğunda dik çizgi çizer.
- 25-30.3. Nesneleri belirli bir hat üzerinde yan yana dizer.
- 25-30.4. Dört-beş küpten kule yapar.
- 25-30.5. Paketlerin ambalajlarını açar.
- 25-30.6. Kapı kolunu kullanarak kapıyı açar.

31-36. AY

- 31-36.1. Modele bakarak yuvarlak çizgi çizer.
- 31-36.2. Kâğıdı keser.
- 31-36.3. Katlamalar yapar.
- 31-36.4. Altı-yedi küpten kule yapar.
- 31-36.5. İri delikli boncukları ipe dizer.
- 31-36.6. Tüp şeklindeki nesneleri işlevine uygun olarak sıkar.

ÖĞRENME SÜRECİ

25-30. AY

25-30.1. Yetişkin, oyun hamuru ya da kendi hazırladığı hamurdan kopardığı küçük parçaları çocuğa verir ve bir süre hamurla istediği gibi oynamasına fırsat tanır. Çocuğun hamurdan parçalar kopararak değişik şekiller yapmasını ister.

25-30.2. Yetişkin, çocuğu rahat bir yere oturtur ve kendisi de yanına oturur. Önce kendisi dik bir çizgi çizer ve çocuktan kendisini izlemesini ister. Daha sonra çocuğun en az 2.5 cm uzunluğunda ve 30 derecelik bir açıdan fazla eğik olmayan dik çizgiler çizmesini bekler.

25-30.3. Yetişkin ve çocuk yerde ya da masada oturur. Nesnelere oturdukları yere dağınık olarak koyar. Çocuğun bunları tek bir hat üzerinde yan yana dizmesini ister. Çocuk nesnelere dizdiğinde bunları kullanarak bir oyun kurmasını teşvik eder.

25-30.4. Yetişkin, çocuk ile masaya oturur. Çocuğun önüne kenar uzunluğu ortalama 2-3 cm olan beş-altı küp koyar. Çocuktan bu küpleri dengeli bir şekilde üst üste koyarak kule yapmasını ister.

25-30.5. Yetişkin, içinde çocuk için sürpriz olabilecek sevdiği bir nesnenin bulunduğu kutuyu, paket kâğıdı ile kaplayarak onun önüne koyar. Çocuk ilgilenmezse kutuyu sallayarak içinde bir şeyin olduğunu çocuğa fark ettirir. "Bu kutu senin için hadi aç." diyerek çocuğu paket kâğıdını yırtarak kutuyu açması için cesaretlendirir.

25-30.6. Çocuğun bulunduğu odanın kapısı kapalıdır. Yetişkin, çocuktan diğer odadaki bir nesneyi getirmesini ister ya da "Hadi kapıyı aç da dışarı/bahçeye çıkalım." der. Çocuktan odanın kapısının kolunu bastırarak/döndürerek kapıyı açması beklenir.

31-36. AY

31-36.1. Yetişkin, bir önceki dik çizgi etkinliğindeki gibi çocuğa ortamı hazırlar ve yuvarlak çizgiyi önce kendisi çizer. Çocuktan da yuvarlak çizgi çizmesini ister ve onu cesaretlendirir.

31-36.2. Yetişkin, çocuğa çocuk makası verir ve ".....(çocuğun adı) makas ile bu kâğıdı keselim." diyerek elindeki kâğıdı gösterir. Çocuktan makası tek elinin parmaklarına geçirmesini, diğer elinde de bir kâğıt tutmasını ister. Kâğıdı kesmesi için çocuğu teşvik eder.

31-36.3. Yetişkin çocukla karşılıklı oturur. Kâğıt ya da kumaş benzeri nesnelere çocuğa verir ve çocuktan bunları katlamasını ister.

31-36.4. Yetişkin, çocukla daha fazla sayıda küp kullanarak dengeli kule yapma oyunları oynar.

31-36.5. Çocuğun önüne içinde iri delikli boncukların olduğu kutu ve ayakkabı bağcığı kalınlığındaki ip konur. Çocuktan boncukları bu ipe dizmesi istenir. Gerektiğinde yetişkin, çocuğa yardımcı olur.

31-36.6. Yetişkin, çocuğun yapıştırıcı, diş macunu, tüp boya gibi nesnelere kullanabileceği fırsatlar yaratır. Çocuktan tüpleri kullanım amacına uygun olarak ve yeterli miktarda sıkarak kullanmasını bekler.

UYARLAMA

25-30. AY

31-36. AY

25-30.2. Fiziksel engelli çocuk, kalemi tutup çizgi çizemeyebilir. Kalemin kalın ve kolay kavranabilir özellikte olması önemlidir. Yetişkin, kalemi çocukla birlikte tutup çizgi çizmeye çalışmalıdır. Çocuk kalemi bağımsız bir şekilde tutup çizgiler çizdikçe yetişkin yardımı azaltmalıdır.

25-30.4. Az gören ve görme engelli çocuk için küplerin farklı dokunma yüzeyine sahip olması gerekmektedir. Fiziksel engelli çocuk için küplerin kolay kavranabilir özellikte olması önemlidir. Kavrama gücünü çeken çocuklar için yetişkin elle rehberlik etmelidir.

25-30.5. Otizm tanılı çocuk için paket kâğıdının parlak renkli olmaması, fiziksel engelli çocuk için paket kâğıdının kolayca açılabilir nitelikte olması gerekmektedir.

31-36.1. Fiziksel engelli çocuk, modele bakarak daire çizmekte güçlük çekebilir. Yetişkin kolay kavranabilir nitelikteki kalemi çocukla birlikte tutarak onun daire şeklinde çizgiler çizmesine yardımcı olmalıdır.

31-36.2. Az gören ve görme engelli çocuk makasla kesmekte zorluk yaşayabilir. Yetişkin, çocuk makasla kesme uygulaması yaparken ona mutlaka rehberlik etmelidir.

31-36.5. Az gören ve görme engelli çocuk için çok iri delikli boncuk ve kolayca tutulup delikten geçirilebilen bir ipe boncuk dizme çalışması yapılmalıdır. Fiziksel engelli çocuk için ise kolayca kavranabilen büyüklükte boncuklar tercih edilmelidir.

AÇIKLAMA

25-30. AY

25-30.1. Her çocuğa en az elma büyüklüğünde hamur verilmesi gerekir.

25-30.5. Küplerin üst üste dizildiği zeminin kaygan olmamasına özen gösterilmelidir.

31-36. AY

31-36.2. Çocuğun kâğıdı makasın kolları arasına koyarak art arda en az iki-üç makas açıp kapama hareketi ile kesmesi yeterli sayılabilir. Kâğıtların yaklaşık 10X10 cm olması kesme için kolaylık sağlar.

31-36.6. Tüp şeklindeki nesnelere kullanılırken çocukların bunları koklama ya da yalama tehlikesine karşı çok dikkatli olunmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Nesneleri bir hat üzerine dizmesi, paket ambalajlarını açması, yumuşak malzemelerle şekiller yapması, kesme ve katlama yapması, modele bakarak düz çizgi ya da yuvarlak çizgi çizmesi ve iri delikli boncukları ipe dizmesi izlenir. Gelişim izleme formundaki ilgili aylara ait maddeler gözlenerek değerlendirilir. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrenme süreçlerinde gerekli görülen düzenlemeler yapılır.

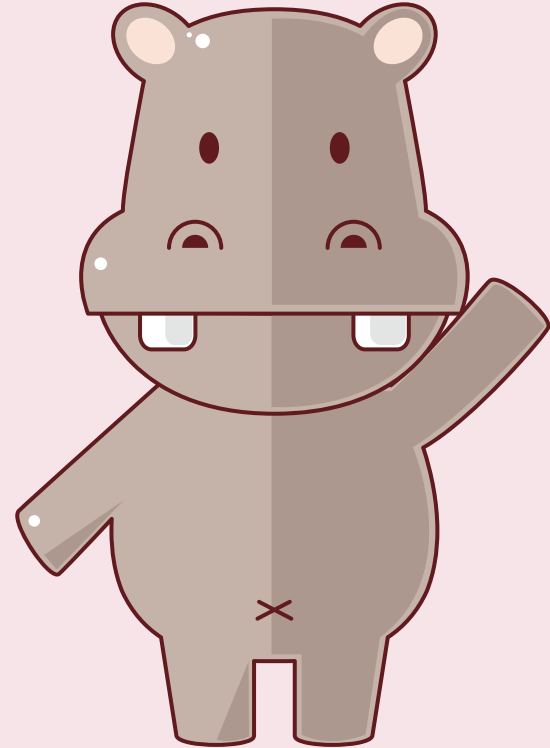
EKLER

EK-1

GELİŞİM GÖZLEM FORMU (0-36 Ay)

Değerli anne-babalar, eğitimciler, bebek/çocuk bakımı ile ilgilenen yetişkinler;

Gelişim Gözlem Formu, bakmakla yükümlü olduğunuz bebeğin/çocuğun aylara göre gelişim durumlarını gözlemek amacıyla düzenlenmiştir. Bebeğin gelişimi Bilişsel, Dil, Sosyal-Duygusal, Motor-İnce/Kaba olmak üzere dört alanda gözlemlenmektedir. Her bir gelişim alanında göstergeler verilmiştir. Bebeği/çocuğu verilen göstergeler açısından inceleyerek "Gözlendi.", "Kısmen Gözlendi." ve "Gözlenemedi." seçeneklerinden birini işaretleyerek değerlendiriniz. Eğer bunların dışında belirtilmek istenilen bir durum varsa kısaca "Açıklamalar" kısmına not ediniz. Gelişim gözlem formunu doldurduktan sonra sonuçları nasıl kullanacağınıza ilişkin açıklamaları DEĞERLENDİRME başlığı altında bulabilirsiniz.

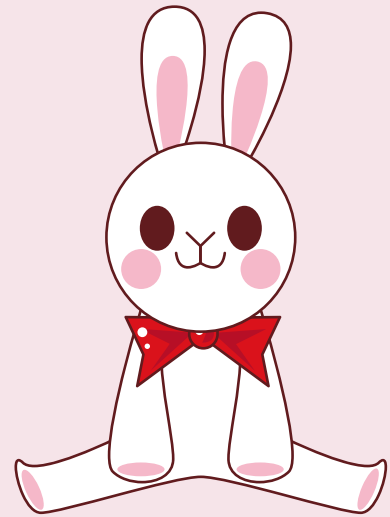
DEĞERLENDİRME

Değerli Yetişkinler,

Her bebeğin/çocuğun gelişimleri birbirinden farklıdır. Gelişim alanlarındaki bazı davranışlar kimi bebeklerde/çocuklarda daha erken görülürken kimi bebeklerde daha geç görülebilmektedir. Çünkü bebeklerin/çocukların gelişimleri üzerinde bireysel farklılıklar ve çevresel faktörlerin etkisi vardır.

Bebeklerin/çocukların gelişimlerini bütünüyle görebilmeniz için hazırlanmış olan “Gelişim Gözlem Formu”nu doldururken her bebeğin/çocuğun içinde bulunduğu ayın gelişim göstergelerini dikkate alınız. Bebek, bulunduğu ayın göstergelerini o anda göstermiyorsa farklı zaman ve mekânlarda tekrar gözlemleyiniz. Çocuğun gelişim alanlarının her biri için bulunduğu düzeyi saptayınız. Bunun için çocuğun kendi yaş grubundaki gelişim göstergelerini izleyiniz. Kendi ay grubundaki gelişim göstergelerini gösteremediğinde daha önceki ayın göstergelerini izleyin. Gelişim göstergelerinin tamamını gösterdiği ay grubunu, çocuğun bulunduğu gelişim yaşı olarak temel alıp eğitim sürecini öyle uygulayınız. Birden fazla gelişim alanında beklenen davranışlar gözlenemiyorsa bebek/çocuk tam teşekküllü bir sağlık kuruluşunun ilgili birimlerine yönlendirilmelidir.

Bebek/çocuk içinde bulunduğu ayın tüm göstergelerindeki davranışları yerine getiriyorsa gözleme bir sonraki ay veya/ay grubunun göstergeleriyle devam ediniz. Bebek/çocuk içinde bulunduğu aydan daha ileri ayların gelişimsel özelliklerini gösteriyorsa aile ile iletişime geçilmeli, bebeği/çocuğu desteklemek için ilgili birimlerle iş birliği yapılmalıdır.

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

I. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeji			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlendi	
BİLİŞSEL	1- Kendinden 20-30 cm uzaklıktaki parlak renkli nesneye bakar.				
	2- Sese tepki verir.				
DİL	3- Kendisiyle konuşan kişiye bakar.				
	4- Farklılaşmamış ağlama davranışı gösterir.				
SOSYAL DUYGUSAL	5- Kendiliğinden gülümser.				
	6- Dokunsal uyarana tepki (Yanak/çene/ayak/bacak/karın/sırt dokunulduğunda)				
MOTOR İNCE	7- Elleri yumruk hâlinindedir.				
	8- Avuç içine verilen nesneyi kavrar.				
MOTOR KABA	9- Başını ve boynunu kısa süreli kontrol etmeye çabalar.				
	10- Sırt üstü pozisyonda yatarken ani bir uyarın verildiğinde sıçrar.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

2. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Görme alanı içinde hareket eden nesnelere izler.				
	2- Yetişkinini tanıdığını belli eder.				
	3- Göz kontağı kurar.				
DİL	4- Farklılaşmış ağlama davranışı gösterir.				
SOSYAL DUYGUSAL	5- İnsan yüzüne gülümser.				
MOTOR İNCE	6- Ellerini orta hatta birleştirir.				
	7- Ellerini kısa süre açık tutar.				
MOTOR KABA	8- Kucağa alındığında başını yaklaşık on beş saniye dik ve dengeli tutar.				
	9- Sırt üstü yatırıldığında başını kaldırmaya çabalar.				
	10- Yüz üstü yatırıldığında başını hafifçe kaldırır ve kontrollü olarak indirir.				
	11- Sırt üstü yatırıldığında bacaklarını ortalama iki saniye havada tutar.				
	12- Yüz üstü yatırıldığında dizlerini karnına çeker.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

3. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Parlak renkli ve hareketli nesneyi 180 derece izler.				
DİL	2- Farklı sesler çıkarır.				
	3- Sesin kaynağına yönelir.				
SOSYAL DUYGUSAL	4- Konuşan kişiye ve ses çıkaran nesneye sesli tepki verir.				
	5- Farklı jest ve mimiklere tepki verir.				
	6- Sesli güler.				
MOTOR İNCE	7- Tanıdık durumlara tepki verir.				
	8- Ellerine uzun süre bakar.				
	9- El ve ayaklarıyla oynar.				
MOTOR KABA	10- Elinin yanındaki nesneyi yakalar.				
	11- Uzaktaki bir nesneyi almak için kolları ile uzanır.				
	12- Kucağa alındığında başını dik tutar.				
	13- Ellerinden tutulup kaldırılmaya çalışıldığında başını dik tutar.				
	14- Yüz üstü yatarken başını 45 derece kaldırır.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

4. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Elindeki nesne alındığında arar.				
	2- Elindeki nesne alındığında nesneyi almak için elini uzatır.				
	3- Sesleri ayırt eder.				
	4- Değişik tatlara farklı yüz ifadeleri ile tepki verir.				
DİL	5- Agular, babıldar.				
SOSYAL DUYGUSAL	6- Farklı yüz ifadelerine tepki verir.				
MOTOR İNCE	7- Görme alanı içindeki nesneyi alır.				
	8- Elindeki nesneyi ağızına götürür.				
MOTOR KABA	9- Yüz üstü yatırıldığında ağırlığını kollarına vererek göğsünü kaldırır.				
	10- Yüz üstü yatırıldığında ayakları ile kendini öne doğru iter.				
	11- Koltuk altlarından tutulduğunda adımlamaya benzer hareketler yapar.				
	12- Yüz üstü yatırıldığında başını kaldırarak 90 derecede tutar.				
	13- Kaşık veya küpü vücudunun orta hattına getirir.				

Çocuğun Adı Soyadı:

.....

Okul/Kurum adı:

.....

Doğum tarihi:

...../...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

.....

5. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Eline verilen nesneyle oynar.				
	2- Çeşitli kokuları ayırt eder.				
DİL	3- Yetişkinin çıkardığı sesleri taklit eder.				
	4- İsmi söylendiğinde tepki verir.				
SOSYAL DUYGUSAL	5- Yumuşak sese ve gülümseyen yüze gülme, mutlu sesler çıkarma gibi davranışlarla tepki verir.				
MOTOR İNCE	6- El bileğini çevirir.				
MOTOR KABA	7- Kucağa alındığında vücudunu dik tutar.				
	8- Yanı oturur pozisyonda destekle 10 dakika durur.				
	9- Bacaklarını kısmen dik tutar.				
	10- Yüz üstü yatırdığında ağırlığını bir kolundan diğerine aktarır.				
	11- Sırt üstü yatarken yan döner.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

6. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Kaybolan nesneyi/kişiyi arar. 2- Aynadaki görüntüsüne tepki verir.				
DİL	3- Dudak sesleri çıkarır.				
	4- Tek heceli anlamsız sesler çıkarır.				
	5- İsteklerini belirtmek için ses, jest ve mimikleri kullanır.				
SOSYAL DUYGUSAL	6- Kucağa alınmak ister.				
	7- Tanıdığı kişi kucağa aldığına ona sarılır.				
MOTOR İNCE	8- Elinde bir nesne varken diğer eliyle ikinci nesneyi alır.				
	9- Elindeki nesneyi yere vurur.				
MOTOR KABA	10- Destekle dik oturur.				
	11- Kol ve bacakları yardımıyla vücudunu iter.				
	12- Sırt üstü yatırıldığında vücudunu ileri geri hareket ettirir.				
	13- Yüz üstü ileriye ya da geriye doğru sürünür.				
	14- Sırt üstü yatarken yüz üstü döner.				
	15- Yüz üstü yatırıldığında sırt üstü döner.				
	16- Sırt üstü yatarken kendini kaldırmaya çalışır.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

7. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Görme alanı içinde saklanan nesneyi arar.				
	2- Görme alanı dışına çıkan yetişkine, ses, jest, mimik ve hareketlerle tepki verir.				
	3- Nesneyi eliyle keşfetmeye çalışır.				
DİL	4- Yüksek/alçak ses tonlamalarına tepki verir.				
	5- Yetişkinin çıkardığı sesleri kısa bir süre sonra tekrar eder.				
SOSYAL DUYGUSAL	6- Kendisiyle oynayan kişiye eşlik eder.				
	7- Müzik dinlemekten hoşlanır.				
MOTOR İNCE	8- Aynı eline uzatılan ikinci nesneyi almak için elindeki nesneyi diğer eline geçirir.				
	9- İki elinde birer nesne tutar.				
	10- İki nesneyi birbirine vurur.				
	11- Kabın içindeki nesnelere kabı ters çevirerek boşaltır.				
MOTOR KABA	12- Desteksiz oturur.				
	13- Elleriyle ayaklarını tutar.				
	14- Kol altlarından desteklendiğinde adım atar.				
	15- Otururken emekleme pozisyonuna geçer.				
	16- Tutunarak ayakta durur.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

8. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Kısmen saklanmış nesneyi bulur.				
DİL	2- Yetişkinin ilgisini çekmek için kendi kendine sesler çıkarır.				
SOSYAL DUYGUSAL	3- Dinlediği müziğin özelliğine göre farklı tepkiler verir.				
MOTOR İNCE	4- Başparmağı ile herhangi bir parmağını karşı karşıya getirir.				
	5- Nesnelere parmaklarıyla tutar.				
	6- Tuttuğu nesneyi bir kabın içine atar.				
	7- İki elinde nesne varken uzatılan üçüncü nesneyi alır.				
MOTOR KABA	8- Kucağa alınmak için yetişkine doğru kollarını uzatır.				
	9- Sırt üstü yatarken oturur pozisyona geçer.				
	10- Emekler.				
	11- Vücudunu sesin geldiği yöne çevirir.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

9. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeji			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- İstenildiğinde elindeki nesneyi verir.				
	2- Tanıdığı bir kişi ya da nesne sorulduğunda onu aramak için başını çevirir.				
	3- Sorulduğunda aynadaki görüntüsünü parmağı ile gösterir.				
DİL	4- Dinlediği sesleri taklit eder.				
	5- Kendisiyle konuşan kişiye farklı sesler çıkararak cevap verir.				
SOSYAL DUYGUSAL	6- Engellendiğinde ses çıkararak tepki verir.				
	7- Tanımadığı kişilerden utanır.				
	8- Kendisiyle yakın iletişimi olan kişiler yanından ayrıldığında ağlar.				
MOTOR İNCE	9- Oyuna katılır.				
	10- Nesnelere oyun oynar.				
MOTOR KABA	11- Dürtme-deşme hareketi yapar.				
	12- Eşyaya tutunarak ayağa kalkar.				
	13- Bir eliyle tutunarak diğer eliyle yerdeki nesneyi alır.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

10. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Gözünün önünden kaldırılan nesneyi ilk saklanan yerde arar.				
	2- Yetişkinin yaptığı el ve vücut hareketlerini taklit eder.				
DİL	3- Konuşmadaki tonlamalara benzer sesler çıkarır.				
	4- İsteklerini ses, jest ve mimikle belirtir.				
SOSYAL DUYGUSAL	5- Kişi tercihi yapar.				
	6- Oyuncak tercihi yapar.				
	7- Ses çıkaran nesnelere ve oyuncaklarla oynamaktan hoşlanır.				
	8- Basit el ve parmak oyunları oynar.				
MOTOR İNCE	9- Kutunun içindeki nesnelere tek tek çıkarır.				
	10- Nesnelere eliyle ileri-geri hareket ettirir.				
	11- Küçük nesnelere toplamak için baş ve işaret parmağını kullanır.				
MOTOR KABA	12- Hızlı bir şekilde emekler.				
	13- Eşyaya tutunarak sıralar.				
	14- Ellerinden tutulunca 1-2 adım atar.				
	15- Tek eli ile eşyaya tutunarak yürür.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

11. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Kutuların içindeki nesnelere bulur.				
	2- Nesneyi amacına uygun biçimde kullanır.				
	3- Kolayca ulaşamayacağı nesnelere çeşitli yolları deneyerek ulaşır.				
	4- Resimleri/fotoğrafları inceler.				
DİL	5- Nesnelere ve varlıkları ifade edebilmek için kendine özgü ses-sözcük benzeri ifadeler kullanır.				
SOSYAL DUYGUSAL	6- Duygularını ses, jest ve mimiklerle ifade eder.				
	7- Oyunlarında taklitleri kullanır.				
MOTOR İNCE	8- Küçük nesnelere dar ağızla kaba atar.				
	9- Bardağı kulpundan tutar.				
MOTOR KABA	10- Ortalama 10 saniye ayakta yardımsız durur.				
	11- Tek elinden tutulduğunda yürür.				
	12- Yetişkin ile oturarak top oynar.				
	13- Ayakta dururken oturma pozisyonuna geçer.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

12. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Saklanan nesnelere birden fazla yerde arar.				
	2- Bir grup nesne arasından adı söylenen nesneyi gösterir.				
	3- Çevresinde oynayan çocukları izler.				
DİL	4- Nesnelerin ya da kişilerin adlarını söyler.				
	5- Tek sözcüklü cümle kullanır.				
	6- Bir-on arasında sözcük söyler.				
SOSYAL DUYGUSAL	7- Başkalarının ilgi gösterdiği davranışları tekrar eder.				
	8- Bağımsız hareket etmek ister.				
	9- Hoşuna giden hareketleri tekrar tekrar yapar.				
MOTOR İNCE	10- Nesnelerin kapağını yerlerine yerleştirir.				
	11- Kalın yapraklı kitap sayfalarını çevirir.				
MOTOR KABA	12- Çömelme pozisyonundayken ayağa kalkar.				
	13- Yardımsız yürür.				
	14- Saplı nesnelere iter.				
	15- Basamakları emekleyerek çıkar.				
	16- Kolları ile güç gerektiren hareketleri yapar.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

13-15. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Nesneyi en son saklandığı yerde bulur.				
	2- Çeşitli nesnelere oyunlarında kullanır.				
	3- Eşyaları mekandaki yerlerinde arar.				
	4- Özellikleri söylenen nesnelere verir.				
	5- Şekilleri uygun boşluklara yerleştirir.				
DİL	6- Sorulduğunda adını söyler.				
	7- Anne- baba sözcüklerini anlamına uygun kullanır.				
	8- Bir-yirmi arasında sözcük söyler.				
	9- Tanıdığı nesnelere isimlendirir.				
SOSYAL DUYGUSAL	10- Kendi isteklerinin yapılması için ısrar eder.				
	11- Yeni karşılaştığı durumlarda duygularını ifade eden sesler çıkarır.				
MOTOR İNCE	12- Başkasının duygularını anlamak için yüzüne bakar.				
	13- Nesnelere dengeli bir şekilde üst üste koyar.				
	14- Oyunlarda her iki elini eş güdümlü kullanır.				
	15- Kalem avucuyla kavrar.				
	16- Açılır kapanır nesnelere, açma kapama yapar.				
	17- Kağıdı yırtar.				
	18- Nesnelere düğmelerine basar.				
	19- Topu iki eliyle tutarak karşısındakine atar.				
	20- Suyu kaptan kaba boşaltır.				
	21- Küçük nesnelere dar ağızlı kaptan çıkarır.				
MOTOR KABA	22- Elinde nesne taşıyarak yürür.				
	23- Yerdeki bir nesneyi eğilerek alır.				
	24- Sabit duran topa ayağı ile vurur.				
	25- Belirli bir yüksekliğe tırmanır.				

Çocuğun Adı Soyadı:

.....

Okul/Kurum adı:

.....

Doğum tarihi:

...../...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

.....

16-18. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Daha önceden tanıdığı varlıkları başka bir yerde gördüğünde tanıdığını belli eder.				
	2- Basit problem durumlarına çözüm üretir.				
	3- Uzaktaki nesneyi gösterir.				
	4- Birbirini izleyen iki yönergeye uyar.				
	5- Vücudun iki parçasını gösterir.				
DİL	6- Ritmik/melodik sesleri mırıldanarak tekrar eder.				
	7- Sözel oyunlar oynar.				
	8- Eylemleri uygun ses taklitleriyle ifade eder.				
	9- İsimleri söylendiğinde kitaptaki resimleri gösterir.				
SOSYAL DUYGUSAL	10- Başkalarının duygusal ifadelerini taklit eder.				
	11- Öfkelendiğinde yetişkin desteği ile sakinleşir.				
	12- İlgi çekmek için çeşitli davranışlar gösterir.				
	13- Aynı mekânda diğer çocuklarla etkileşime girmeden oyun oynar.				
MOTOR İNCE	14- Yetişkinle etkileşimli oyun oynar.				
	15- Karalama/boyama yapar.				
MOTOR KABA	16- Kaşık ve çatalı uygun biçimde kullanır.				
	17- Elinden tutulduğunda basamak çıkar.				
	18- Parmak ucunda yükselir.				
	19- Bisikleti ayakları yerdeyken sürer.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

19-21. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Aynı iki nesneyi eşleştirir.				
	2- Vücudun 3-4 parçasını gösterir.				
	3- Birbiriyle ilişkili iki nesneyi bir araya getirir.				
	4- Basit sınıflamalar yapar.				
	5- Yetişkinin davranışını, ses ve hareketle taklit eder.				
	6- Nesnelere çıkardıkları sese göre ayırt eder.				
DİL	7- Yirmi-elli sözcüğü anlamına uygun kullanır.				
	8- İki-üç sözcükten oluşan bağlaçsız cümleler (telgrafik konuşma) kurar.				
	9- Basit sorulara uygun yanıt verir.				
	10- Kısa öyküleri dikkatini vererek dinler.				
	11- Resmini gördüğü nesneyi isimlendirir.				
SOSYAL DUYGUSAL	12- Bağımsız davranışlar gösterir.				
	13- Akranlarına ilgi gösterir.				
MOTOR İNCE	14- Kitap sayfalarını ikişerli üçerli çevirir.				
	15- En az dört küpten (5x5 cm) kule yapar.				
	16- Makası iki eliyle kullanır.				
	17- İri boncukları çubuğa dizer.				
	18- Vidalı kapakları açar.				
MOTOR KABA	19- Yardımla merdivenleri iner.				
	20- Merdivenleri, bir ayağının yanına diğerini getirerek çıkar.				
	21- Karşısındakine topu havadan atar.				
	22- Geri geri yürür.				
	23- Dengeli koşar.				
	24- Yan yan yürür.				
	25- Yardımla tek ayağının üzerinde durur.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemeçinin adı soyadı:

22-24. Ay

Gözlem Tarihi:/...../.....

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenemedi	
BİLİŞSEL	1- Nesneleri merak eder.				
	2- Sorulduğunda nesnelere/varlıkların parçalarını isimlendirir.				
	3- Sembolik oyun oynar.				
	4- Gözlemediği bireylerin davranışlarını onlar olmadığında da taklit eder.				
	5- Yer bildiren yönergelere uygun tepkide bulunur.				
	6- Parça bütün ilişkisi kurar.				
DİL	7- Elliden fazla sözcüğü anlamına uygun kullanır.				
	8- Zamirleri kullanır				
	9- Soru cümleleri kurar.				
	10- Bildiği şarkı ya da tekerlemelere eşlik eder.				
SOSYAL DUYGUSAL	11- Sosyal iletişim kalıplarını kullanır.				
	12- Evde basit işlere yardım eder.				
MOTOR İNCE	13- İki-üç küpten (2.5x2.5 cm.) kule yapar.				
	14- Kapları boyutlarına göre iç içe yerleştirir.				
	15- Makasla bir açmılık hamleler ile kağıdı keser.				
	16- Nesneyi iki elinin avuçları içinde yuvarlar.				
	17- Kalemle üç parmağı ile tutar.				
	18- Kağıdı iki eliyle buruşturur.				
MOTOR KABA	19- Oyuncak ipinden çekerek yürür.				
	20- Merdivenden yardımsız iner.				
	21- Düz hat üzerinde yürür.				
	22- Yerinde zıplar.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemcinin adı soyadı:

25-30. Ay

Gözlem Tarihi: / /

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi	
BİLİŞSEL	1- Tek basamaklı sayıları art arda söyler.				
	2- Çeşitli rollere girerek oyun oynar.				
	3- Rengi söylenen nesneyi gösterir.				
	4- Art arda verilen üç yönergeyi yerine getirir.				
	5- Varlıkların sesiyle resimlerini eşleştirir.				
DİL	6- Çoğul ekini kullanır.				
	7- Anlaşılır şekilde konuşur.				
	8- Adını ve soyadını söyler.				
	9- Üç ve daha fazla sözcüklü cümleler kurar.				
	10- Basit cümlelerde zamirleri kullanır.				
	11- Basit cümlelerde edatları kullanır.				
	12- "Hepsi" ve "biri" ifadelerine uygun tepki verir.				
	13- Nesnelere isterken isimlerini söyler.				
	14- Anlatılan öyküyü dinler.				
SOSYAL DUYGUSAL	15- Oyun arkadaşını seçer.				
	16- Cinsiyetini bilir.				
	17- Kendine ait nesnelere paylaşır.				
MOTOR İNCE	18- Basit kurallara uyar.				
	19- Yumuşak malzemelerle şekiller oluşturur.				
	20- Model olunduğunda dik çizgi çizer.				
	21- Nesnelere belli bir hat üzerinde yan yana dizer.				
	22- Dört-beş küpten kule yapar.				
MOTOR KABA	23- Paketlerin ambalajlarını açar.				
	24- Kapı kolunu kullanarak kapıyı açar.				
	25- Topu başının üzerinden geriye atar.				
	26- Topu hedefe atar.				
	27- Kaydıraktan kayar.				
	28- Düz ve belirli bir hat üzerinde geriye doğru yürür.				

Çocuğun Adı Soyadı:

Okul/Kurum adı:

Doğum tarihi:/...../.....

Gözlemeçinin adı soyadı:

31-36. Ay

Gözlem Tarihi: / /

GELİŞİM ALANI	Göstergeler	Düzeyi			Açıklama
		Gözlendi	Kısmen Gözlendi	Gözlenmedi	
BİLİŞSEL	1- Neden-sonuç ilişkisi kurar.				
	2- Nesneleri birden fazla özelliğine göre sınıflar.				
	3- Sorulduğunda zıt kavramları söyler.				
	4- Yakın geçmişteki olayları hatırlar.				
	5- "Tek" ve "çift" kavramlarını içeren yönergelere uygun davranır.				
	6- İki nesneyi belirli bir özelliğe göre sıralar.				
	7- Basit ritim kalıplarını tekrar eder.				
	8- Basit şarkıları ezbere söyler.				
DİL	9- İki basit cümleyi birleştirir.				
	10- Resimde gördüğü olayları anlatır.				
	11- Dinlediği öyküyü anlatır.				
	12- Çevresindeki ya da öyküdeki olayları dramatize eder.				
	13- Açık uçlu sorular sorar.				
SOSYAL DUYGUSAL	14- Yaşlılarıyla birlikte oyun oynar.				
	15- Grup içi konuşmalara katılır.				
	16- İsteklerinin ertelenmesini kabullenir.				
	17- Grupla şarkı söyler/dans eder.				
MOTOR İNCE	18- Modele bakarak yuvarlak çizgi çizer.				
	19- Kağıdı keser.				
	20- Katlamalar yapar.				
	21- Altı-yedi küpten kule yapar.				
	22- İri delikli boncukları ipe dizer.				
	23- Tüp şeklindeki nesnelere işlevine uygun olarak sıkar.				
MOTOR KABA	24- Parmak uçlarında birkaç adım atar.				
	25- 15-20 cm yükseklikten atlar.				
	26- Belirli bir uzaklığı (ortalama 15-20 cm) atlayarak geçer.				
	27- Hareket eden topa tekme atar.				
	28- Kendisine doğru atılan topu yakalamak için kollarını uzatır.				
	29- Koşarken durup yerdeki nesneyi alıp koşmaya devam eder.				
	30- Alçak engellerin üzerinden atlar.				
	31- Pedal çevirir.				
	32- Tek ayak üzerinde sıçrar.				

EK-2

EĞİTİMCİ ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Değerli eğitimciler,

Bu form okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programının uygulanabilirliğini görmek, programın uygulanmasında karşılaşılan sorunları tespit etmek, kendinizi yeterli ve yetersiz olarak algıladığınız alanları belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Formda listelenen özelliklerin kendi yaptıklarınıza göre size uygun olma derecesini, ifadenin önünde yer alan boş kutucuklardan birine işaret koyarak belirtiniz. Eğer belirtilen özellikler arasında size kısmen uygun olan ya da hiç uygun olmayanlar varsa bunların gerekçelerini açıklama sütununa kısaca yazınız.

		Uygunluk Düzeyi			Kısmen uygun veya hiç uygun olmama gerekçesi
		Bana uygun	Bana kısmen uygun	Bana hiç uygun değil	
AİLE	1. Ailelerle etkili iletişim kurabilirim.				
	2. Aileleri eğitim programının bir parçası olarak görürüm.				
	3. Ailelere çocuklarının gelişim ve eğitimleri ile ilgili öneriler sunarım.				
	4. Aile eğitim programlarını uygularım.				
	5. Eğitim sürecinin her aşamasında ailelerin görüşünü alırım.				
BESLENME	6. Çocukların yeterli ve dengeli beslenmelerine özen gösteririm.				
	7. Çocukların sağlıklı ilgili (şeker hastalığı, çölyak, alerjiler vb.) özel beslenme durumlarına özen gösteririm.				
	8. Yaş gruplarına göre beslenme özelliklerine özen gösteririm.				
	9. Çocukların beslenmelerinin hazırlanması ve sunulması sürecinde hijyen kurallarına özen gösteririm.				
ETİK	10. Çocuklar arasında ayırım yapmam.				
	11. Aileler arasında ayırım yapmam.				
	12. Çalışanlar arasında ayırım yapmam.				
	13. Eleştirilere açığım.				
	14. Ailelerle/çocuklarla/kurum ve kuruluşlarla ilişkilerimde çıkar gözetmem.				
	15. Çocuk hakları ilkelerine uygun davranırım.				
PROGRAM	16. Planlama, uygulama ve değerlendirmelerde çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alırım.				
	17. Planlama, uygulama ve değerlendirmelerde çocukların gelişim özelliklerini dikkate alırım.				
	18. Eğitim ortamını, çocukların gelişimini destekleme amacıyla uygun olarak düzenlerim.				
	19. Düzenli olarak açık alan etkinliklerine yer veririm.				
	20. Uygulamalarımda oyunu temel alan bir yaklaşım benimserim.				
	21. Etkin öğrenme yöntem ve tekniklerini başarı ile kullanırım.				
	22. Etkin sınıf yönetim becerilerine sahibim.				

		Uygunluk Düzeyi			Kısmen uygun veya hiç uygun olmama gerekçesi
		Bana uygun	Bana kısmen uygun	Bana hiç uygun değil	
GELİŞİM ALANLARI	23. Çocukların dil gelişimini desteklemede yeterliyim.				
	24. Çocukların bilişsel gelişimini desteklemede yeterliyim.				
	25. Çocukların sosyal duygusal gelişimini desteklemede yeterliyim.				
	26. Çocukların ince motor gelişimini desteklemede yeterliyim.				
	27. Çocukların kaba motor gelişimini desteklemede yeterliyim.				
	28. Çocukların duyu eğitimine yönelik gelişimini desteklemede yeterliyim.				
	29. Çocuklara gelişim düzeylerine uygun öz bakım becerileri kazandırmada yeterliyim.				
	30. Çocukların gelişimlerini sık sık izler ve değerlendiririm.				
	31. Çocukların izleme ve değerlendirme sonuçlarını aileleriyle paylaşıyorum.				
	32. Gelişim izleme sonuçlarına göre programlarımı güncellerim.				
	33. Çocuklardaki gelişimsel risklerin farkında olurum.				
	34. Çocuklardaki gelişimsel risk durumlarında aileleri doğru ve uygun yönlendiririm.				
GÜVENLİK VE SAĞLIK	35. Çocukları kaza ve tehlikelerden korumaya özen gösteririm.				
	36. Acil durumlarda ne yapabileceğimi bilirim.				
	37. Fiziksel ortamları çocukları tehlikeye atmayacak şekilde düzenlerim.				
	38. Fiziksel ortamın temizliğine özen gösteririm.				
	39. Çocukların kişisel hijyenine özen gösteririm.				
	40. Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önleyici tedbirler alırım.				
	41. Düzenli sağlık kontrollerinin yapılmasına özen gösteririm.				
	42. Aşıların takibini yaparım.				
	43. Çocukların kullandıkları reçeteli ilaçların talimatlarına uygun olarak verilmesini sağlarım.				

		Uygunluk Düzeyi			Kısmen uygun veya hiç uygun olmama gerekçesi
		Bana uygun	Bana kısmen uygun	Bana hiç uygun değil	
GÜVENLİK VE SAĞLIK	44. Özel kullanım gerektiren cihazların (gözlük, işitme cihazı, protezler gibi) kullanımına ve korunmasına özen gösteririm.				
	45. Temizlik ve dezenfeksiyonla ilgili yönergeleri uygulırım.				
İLETİŞİM	46. Tüm iletişimlerimde “ben” dilini kullanırım.				
	47. Empati kurmada başarılıyım.				
	48. Etkin dinleme becerisine sahibim.				
	49. Etkili iletişim becerilerini çocuklar ve yetişkinlerle ilişkilerimde başarıyla uygulırım.				
	50. İletişim teknolojilerinden yararlanırım.				
	51. Tüm kurum çalışanları ile bilgi alışverişinde bulunarak gelişimlerine katkı sağlarım.				
MATERYAL	52. Materyal hazırlamada başarılıyım.				
	53. Hazır materyal seçmede başarılıyım.				
	54. Materyal bulmada sorun yaşamam.				
	55. Duyu materyallerinin ortamda bulunmasına özen gösteririm.				
KİŞİSEL VE MES. GELİŞİM	56. Yeterliliğimi artırmak için hizmet içi eğitimlere katılırım.				
	57. Yeterliliğimi artırmak için alanımla ilgili yayınları takip ederim.				
	58. Yeterliliğimi artırmak için alanımla ilgili toplantılara katılırım.				
	59. Yeterliliğimi artırmak için okul dışı kurum ve kişilerle iş birliği yaparım.				
	60. Dış görünüşüme özen gösteririm.				

EK-3

0-24 AY GÜNLÜK AKIŞ

Kurum Adı :
Yaş grubu :
Eğitimcinin Adı :

Tarih:/...../.....

Geliş

Karşılama

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)
Serbest Oyun

Etkinlik Zamanı

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)
Planlı Oyun, serbest oyun

Bahçe / Açık Alan Zamanı

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)

Öğle

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)
Serbest Oyun

Etkinlik Zamanı

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)
Planlı Oyun, serbest oyun

Bahçe / Açık Alan Zamanı

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)

Ayrılış

Rutin Bakım (beslenme, alt değiştirme, uyku)
Serbest Oyun
Ayrılış
Ertesi gün için hazırlık

EK-3

0-24 AY ÖRNEK GÜNLÜK AKIŞ

Kurum Adı :

Yaş grubu : 6-12 Ay

Eğitimcinin Adı :

Tarih:/...../.....

Geliş
Serbest Oyun

Etkinlik Zamanı
“Birlikte Oynuyoruz” isimli etkinlik
Serbest Oyun
“Oyuncağım Kaçıyor Ben Yakalıyorum” isimli etkinlik

Bahçe / Açık Alan Zamanı

Öğle
Serbest Oyun

Etkinlik Zamanı
“Saklananı Bul ve Dans Et” isimli etkinlik
“Müzik Kutum” isimli etkinlik
Serbest Oyun
“Kitap Okuyorum” isimli etkinlik

Bahçe / Açık Alan Zamanı

Serbest Oyun
Ayrılış

EK-4

24-36 AY GÜNLÜK AKIŞ*

Kurum Adı :
Yaş grubu :
Eğitimcinin Adı :

Tarih:/...../.....

Geliş

Grup Zamanı (Güne başlangıç)

Etkinlik Zamanı

Öğle

Etkinlik Zamanı

Grup zamanı (Günü değerlendirme)

Ayrılış

*Günlük rutin bakımlar çocuğun gereksinimine göre bakım veren kişi tarafından belirlenir.

EK-4

24-36 AY ÖRNEK GÜNLÜK AKIŞ

Kurum Adı :
Yaş grubu : 24-36 Ay
Eğitimcinin Adı :

Tarih:/...../.....

Geliş
Serbest Oyun

Grup Zamanı (Güne başlangıç)

Etkinlik Zamanı
“Bu Ses Neyin Sesi?” isimli etkinlik
Serbest Oyun
Ara Öğün
“Balon Yağmuru” isimli etkinlik
Bahçe Zamanı

Öğle
Serbest Oyun

Etkinlik Zamanı
“Toplar Sepette Toplanıyor” isimli etkinlik
“Masalın Kahramanları” isimli etkinlik
Ara Öğün
Bahçe Zamanı
Serbest Oyun

Grup zamanı (Günü değerlendirme)

Serbest Oyun
Ayrılış

EK-5
ETKİNLİK PLANI

ETKİNLİK ADI	
Gelişim Göstergeleri	Bilişsel Dil Sosyal-Duygusal İnce-Motor Kaba-Motor
Materyal	
Öğrenme Süreci	
Güvenlik Önlemleri	
Uyarlama	
Değerlendirme	

EK-6

0-36 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİM PROGRAMI KAVRAMLARA ETKİNLİK PLANLARINDA YER VERME DURUMU ÇİZELGESİ

Okul:

Öğretmen:

Grup:

KAVRAMLAR	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos
Büyük - Küçük												
İnce - Kalın												
Uzun - Kısa												
Az - Çok												
Boş - Dolu												
Tek - Çift												
Parça - Bütün												
Ön - Arka												
Yukarı - Aşağı												
İleri - Geri												
Önünde - Arkasında												
Alt - Üst												
Altında - Üstünde												
Yanında												
İç - Dış												
İçinde - Dışında												
İçeri - Dışarı												
Tatlı												
Tuzlu												
Acı												
Sıcak - Soğuk												
Sert - Yumuşak												
Islak - Kuru												
Sesli - Sessiz												
Mutlu												
Üzgün												
Kızgın												
Korkmuş												
Şişman - Zayıf												
Açık - Kapalı												
Benzer - Farklı												
Hızlı - Yavaş												
Karanlık - Açıklık												
Eski - Yeni												
Kirli - Temiz												
Renkler (Öğretmen ele aldığı renk ve renk tonlarını aylara göre kaydeder.)												
KAVRAMLAR EKLENEBİLİR												

EK-7

EĞİTİMCİ GÖZLEM FORMU (ÖZEL KREŞLER İÇİN)

İl:

Gözlem Tarihi: / /

Kuruluş Adı:

	PROGRAM ÖZELLİKLERİ	EVET	HAYIR
1	Her çocuk için gelişim gözlem formu düzenlenmiş mi?		
2	Gözlem formları, her ay düzenli dolduruluyor mu?		
3	Göstergelere yer verme çizelgesi kullanılıyor mu?		
4	Kavramlara yer verme çizelgesi kullanılıyor mu?		
5	Çocukların yaş gruplarına uygun eğitim akışı hazırlanmış mı?		
6	Günlük akışta üç boyutlu (çocuk, program ve eğitmeni açısından) değerlendirme yapılmış mı?		
7	Çocukların yaş gruplarına uygun etkinlik planı hazırlanmış mı?		
8	Etkinlik planlarında değerlendirme bölümüne yer verilmiş mi?		
9	Etkinlik planlarında aile katılımlarına yer verilmiş mi?		
10	Eğitmeni, günlük akış ve etkinlik planlarında "Etkinlik Örnekleri" kitabından yararlanmış mı?		
11	Eğitmeni, mevcut etkinlik kitabı dışında farklı etkinlik planları yapmış mı?		
12	Açık hava etkinliklerine yer verilmiş mi?		
13	Oyun odasında yeterli oyun materyali ve oyuncak var mıdır?		
14	Oyun materyalleri ve oyuncaklar, her zaman çocukların erişebileceği yerde midir?		
Aşağıdakileri sadece özel gereksinimli çocukların bulunduğu sınıflarda kontrol ediniz.			
15	*Etkinlik planlarında uyarlama yer almış mı?		
16	*Yapılan uyarlama özel gereksinimli çocuğun diğer çocuklarla aynı etkinliğe katılımını sağlıyor mu?		

Ek 8

EĞİTİMCİ GÖZLEM FORMU (ASPB KURUMLARI İÇİN)

İl / İlçe:

Gözlem Tarihi: .../.../.....

Kuruluş Adı:

	PROGRAM ÖZELLİKLERİ	EVET	HAYIR
1	Her çocuk için gelişim gözlem formu düzenlenmiş mi?		
2	Gözlem formları, her ay düzenli dolduruluyor mu?		
3	Göstergelere yer verme çizelgesi kullanılıyor mu?		
4	Kavramlara yer verme çizelgesi kullanılıyor mu?		
5	Çocukların yaş gruplarına uygun eğitim akışı hazırlanmış mı?		
6	Çocukların yaş gruplarına uygun etkinlik planı hazırlanmış mı?		
7	Eğitimci, günlük akış ve etkinlik planlarında "Etkinlik Örnekleri" kitabından yararlanmış mı?		
8	Eğitimci, mevcut etkinlik kitabı dışında farklı etkinlik planları yapmış mı?		
9	Açık hava etkinliklerine yer verilmiş mi?		
10	Oyun odasında yeterli oyun materyali ve oyuncak var mıdır?		
11	Oyun materyalleri ve oyuncaklar, her zaman çocukların erişebileceği yerde midir?		
12	Etkinlik planlarının değerlendirme bölümüne yer verilmiş mi?		
13	Günlük eğitim akışında üç boyutlu (çocuk, program ve eğitimci açısından) değerlendirme yapılmış mı?		
Aşağıdakileri sadece özel gereksinimli çocukların bulunduğu sınıflarda kontrol ediniz.			
14	*Etkinlik planlarında uyarılama yer almış mı?		
15	*Yapılan uyarılama özel gereksinimli çocuğun diğer çocuklarla aynı etkinliğe katılımını sağlıyor mu?		

EK-9
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE
DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

A. GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLER	<ul style="list-style-type: none">- Göz bebeğinin titreşmesi (Nistagmus),- Görüntüye normal dışı odaklanma (Eksentrik fiksasyon),- Göz teması yok, bağlanma gelişmez,- Orta hat (düz çizgi yol gibi) kavramı oluşmaz,- Görsel takip gelişmez,- Şaşılık olur,- Göz tembelliği (Ambliyopi),- Motor gelişim geriliği: Başını tutamaz, emekleyemez,- Kötü alışkanlıklar, göze parmak sokma, sallanma,- Uzay duygusu gelişmez,- Göz uyumu yoktur, görsel takip yapamaz,- Merak duygusunda gelişme geriliği, arama yapamaz,- Görsel haberleşme eksikliği: oyun alanında dışlanma,- Anlık-doğal öğrenme geriliği,- Çevre ile iletişim kurmada güçlük; hareket kısıtlılığı ve uyum bozukluğu.
GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım	<ul style="list-style-type: none">- Bebeğiniz biberonla beslendiği sırada biberonunu onun da tutmasına fırsat verin. Daha ileri aylarda sizin gözetiminizde kendi başına biberonu tutarak beslenmesi için onu destekleyin.- Bebeğiniz sizin yedirdiğiniz katı yiyeceklere alıştıktan sonra, bebeğinizin eline sevdiği yiyeceklerden küçük parçalar vererek (verdiğiniz yiyeceğin özelliklerini bebeğinize tanımlayın) yine sizin gözetiminizde yemesine fırsat verin.- Bebeğinizin bardağı tutması, ileri aylarda da bardaktan su içmesi ve yardımla kaşığı ağzına götürmesi için ona yardım edin. Bardağın veya kâsenin içine başlangıçta çok az miktarda sıvı koyun.

<p>Öz bakım</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebeğinizi giydirirken onunla ne yaptığınızı, hangi giysisini giydirdiğiniz ve hangi vücut kısmına dokunduğunuz hakkında konuşun.- Şapkasını, çoraplarını, bağları çözülmüş ayakkabılarını vb. giysilerini çıkarması için çocuğunuza fırsat verin.- Bağımsız olarak bardak, kaşık kullanması için fırsatlar sağlayın.- Dişlerini fırçalaması ve peçete kullanması için yemek sonrasında bunları yaptığınızı anlatarak ve bunlara ilişkin sesleri dinleterek ona model olun.
<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none">- Çocukla iletişim kurulmak istendiğinde adı söylenerek kendisiyle konuşmaya başlanmalıdır.- Etkinlikler sırasında görme yetersizliği olan bir çocuğa söylenen nesne ismi ile çocuk sadece nesnenin ismini öğrenebilir. Nesnenin şeklinin nasıl olduğu; ağırlığının, boyutlarının ne kadar olduğu çocuğa nesneye dokundurularak anlatılmalı ve nesnenin ne işe yaradığı, nasıl kullanıldığı, farklı türlerinin neler olduğu gibi genişletilmiş bilgiler sunularak nesneyle aşinalığı oluşturulmalıdır.- Soru sormanın geç gelişmesinden dolayı, çocuğa çevresinde olan olaylar, nesnelere, kişiler, ortam gibi çevresindeki her şeyle ilgili bilgi aktararak çocuk soru sormaya cesaretlendirilmelidir.- Çocuğunuzun konuşmasını genişletin. Örneğin; çocuğunuz top dediğinde siz, “Evet senin büyük/yumuşak topun.” diyerek bahsedilen nesne veya olayların özelliklerine değinin.- Konuşurken ona yaklaşıp dokunun, bazen yüzünü yavaşça kendinize doğru çevirin.- Sesinizin tonunu değiştirin ve şarkı söyleyin. Bebek şarkıyı dinlerken ellerinizle onun ellerini kavrayarak şarkının ritmine göre el çırpın.- Taklit etme yolu ile onun dikkatine, gülümsemesine ve çıkardığı seslere karşılık verin.- Bebeği hareket ettirirken “hoop, hop” veya oyuncak araba ile oynarken “düüt, düüt” gibi sesler çıkarın.- Bebeğe müzikli, sıkılınca veya sallanınca ses çıkaran oyuncaklar alın. Oyuncakın çıkardığı sesi sözel olarak tekrarlayın (Örnek: çın çın, pam pam, bu buuu.)- Siz konuşurken bebeğin sizin yüzünüze dokunmasına ve ağız hareketlerinizi hissetmesine izin verin.- Bebeğe dolgu oyuncaklar verin ve bu oyuncaklarla birlikte oynayın. Önce kendi vücudunda, daha sonra oyuncak bebekte vücut kısımlarına dokunarak ve onun da dokunmasını sağlayarak bu kısımları isimlendirin.

<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebeği sık sık dışarı çıkarın ve onunla çevresinde duyduğu sesler, kokular ve hissettiği farklı durumlar (rüzgârın yüzüne vurması ya da havanın nemli olması gibi) hakkında konuşun. Bebeği, çevredeki sesleri (kedi sesi, akan su sesi, rüzgar sesi, zil sesi gibi) fark etmesi için teşvik edin. Bu sesleri taklit etmesini isteyin.- Bebeğin evde yapılan etkinliklere katılmasına izin verin. Onunla yaptığınız işler ve o gün planladığınız günlük işler hakkında konuşun.- Oyun ve konuşmada hareket içeren kelimeleri kullanın (Örneğin; "Oturalım mı?, Yürüyelim mi?" gibi).- Çocuğunuz birden sessizleştiğinde, çevredeki seslerden olayları anlamaya çalıştığını düşünerek ona bu sesleri dinlemesi için fırsat verin, daha sonra bu sesleri ve kaynağını açıklayın.- Çocuğunuzla karşılıklı oturun ve ellerinden tutup yönlendirerek blokları, kutuları üst üste koyma, yan yana sıralama, blokları sayma çalışmaları yaparak birlikte oynayın.- Çocuğunuza günlük yaşantısında karşılaştığı durum, nesne ve olayları içeren kısa hikâyeler anlatın ya da CD'lerden hikâyeler dinletin ve bu hikâyeleri nesnelere kullanarak canlandırın (alışveriş yapmak gibi).- Oyuncak toplarken tek tek dokunarak oyuncaklarının isimlerini söyleyin ve daha sonra çocuğunuzun da bu oyuncaklara dokunarak onları isimlendirmesini isteyin.- Bebeğinizin sesi nereden geldiğini anlamasına yardımcı olun.- Bebeğinize sorular sorun.- Bebeğinizle bebek diliyle konuşmaktan kaçının.- Bebekle diğer insanlarla iletişimi geliştirmeye yönelik oyunlar oynayın.
<p>Bilişsel</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebeğin yatağının üstüne ses çıkaran oyuncaklar (mobiller) asın. Dikkatini bu oyuncaklar üzerine çekmeye çalışın. Bebek büyüdükçe mobili eli ile araması, mobile dokunması ve mobili hareket ettirmesi için elinden tutarak elini yönlendirin.- Bebeğe şarkı söyleyerek, onunla konuşarak, yumuşak bir şekilde bebek masajı yapın.- Bebeğin ellerinin boş kalmasına izin vermeyin. Bebeğe çingirak, diş halkası ve sıkılınca ses çıkaran oyuncakların yanı sıra evde bulunan plastik kap, kaşık, mandal ve kutu gibi eşyaları da verin. Bunları tanıması, kavraması, elinden bırakması ve fırlatması için onu yönlendirin.- Önce kendi vücut kısımlarınıza, sonra da bebeğin vücut kısımlarına (burun, ağız, saç, el ve ayak gibi) dokunarak isimlerini söyleyin, tekerlemeler söyleyerek çeşitli oyunlar oynayın.

<p>Bilişsel</p>	<ul style="list-style-type: none">- Değişik sesler çıkaran nesnelere farklı yönlerde hareket ettirerek bebeğin işitme duyası yardımcı ile başını ya da vücudunu çevirerek bunları takip etmesini sağlayın.- Sizin gözetiminizde dolap ve çekmeceleri boşaltıp tekrar yerleştirmesine izin verin. Bu sırada ona eşyaların özelliklerini ayrıntıları ile anlatın.- Bloklar, farklı büyüklükte toplar ve iç içe geçen kutuların yanı sıra mandal, makara gibi farklı nesnelere vererek bunları tanımasını sağlayın ve birlikte kutulara doldurma-boşaltma oyunları oynayın.- Bilişsel gelişim için tamamen görmeyen çocuklarla sesli, hareketli nesnelere kullanılmalıdır.- Bebekle dolgu oyuncaklar, evcilik oyuncakları (oyuncak bardak, kaşık, ütü, bebek gibi) kullanarak çeşitli oyunlar oynayın.- Basmalı, itmeli, parmaklarını kullanabileceği ve neden sonuç ilişkisini görebileceği oyuncaklar hazırlayın.- İç içe geçen kutuları ve küpleri ne yaptığınızı ona anlatarak ve onun eli sizin elinizi tutar konumda iken üst üste koyun ve daha sonra ondan devirmesini isteyin.- Her görme yetersizliği olan çocuğun aynı öğretim şekliyle ve aynı düzeyde öğrenemeyeceği unutulmamalıdır.- Hazırlanan materyallerin dokunsal özellikleri olmalıdır. Karmaşık özelliklere sahip materyaller olmamasına dikkat edilmelidir.- Kavram ve beceri kazandırmada hazırlanan analizlerin farklı düzeylerdeki ipuçlarıyla desteklenmesi temel alınmalıdır.- Az gören çocuklar için kavram materyalleri hazırlanırken renklerin zıtlığına ve materyalin ebadına dikkat edilmeli, bebeğin görme durumuna göre materyaller hazırlanmalıdır. Tamamen görmeyen bebeklerde ise bebeğin yaşına uygun ve dokunma duyasını etkin olarak kullanmayı öğrenebileceği materyaller seçilmelidir.- Bazı kavramlar dokunulamayacak kadar büyük olabilir. Bu durumda küçük maketler kullanılarak çocuğun anlaması sağlanmalıdır. Örneğin; apartmanları anlatmak için önce çatısı olmayan küçük ev maketleri birleştirilerek apartman oluşturulabilir. Daha sonra farklı apartman maketlerinden yararlanılabilir.
<p>Sosyal Duygusal</p>	<ul style="list-style-type: none">- Görme yetersizliği olan çocuklar iletişime geçmek için karşısındaki kişinin onunla konuşmasını bekler. Gören çocuklar göz teması ile selamlaşarak birbirlerinden haberdar olurken görme yetersizliği olan çocuğa onunla konuşulduğunu fark ettirmek için çocuğun ismiyle hitap etmek ya da ona dokunarak kendisiyle iletişim kurulduğunu fark ettirmek gerekir. Gören çocukların taklit ederek öğrendiği birçok davranışı bu çocuklara model olarak, fiziksel yardım sağlayarak yaşantı yoluyla kazandırmak gerekir.

<p>Sosyal Duygusal</p>	<ul style="list-style-type: none">- Görebilen çocukların görerek öğrendikleri tebessüm ya da kızgınlık ifadesi gibi mimik ifadelerini, görme yetersizliği olan çocuk keşfetme yoluyla öğrenecektir. Mimikleri öğretmenin en etkili yolu, karşısındaki kişinin yüzüne dokunmasına izin vermektir. Ayrıca kızgınlık, mutluluk gibi ifadeleri anlayabilmesi için sesli olarak, kızgınlık ifadesi kullanılırken karşısındaki kişinin kızgınlık ifadesi olan yüzüne dokunması da sağlanarak çocuğun model alması sağlanabilir.- Drama etkinlikleri çocuğun kendine özgüvenini ve vücudunu daha dikkatli ve etkin kullanmasını sağlar. Özellikle yaygın olarak görülen tikler göz önüne alındığında drama ve sanat etkinlikleri bu tikleri en aza indirerek çocuğun donuk yüz ifadesini ve dış görünüşünü olumlu yönde etkileyecektir.- Günlük bakımı sırasında, bebekle aranızda neşeli, öğretici deneyimler içeren bir iletişim olmasına özen gösterin.- Bebeğin yabancılara alışabilmesi için zaman zaman anne babanın yanında tanımadığı kişileri de görmesi gerekir. Bu nedenle farklı ortamlara bebekle birlikte katılmaya çalışın. Bu kişilerin bebekle iletişim sürecini başlatmasına yardımcı olun.- Bebeği çabalama başarılarından dolayı ödüllendirin. “afetin”, “cici” gibi sözel ifadelerin yanı sıra alkışlama, kucaklama gibi ödüller de verin.- Bebeği yaşlılarıyla, kendisinden küçük ve büyük çocuklarla oynama fırsatı sağlayın, birlikte oyun oynaması için onu cesaretlendirin. Diğer çocuklarla oynayabileceği basit, müzikli oyunlar öğretin.- Çocuğunuza size yardım edebileceği küçük sorumluluklar verin.- Çevreyi tanıyabilmesi ve çevredeki sosyal ilişkileri tanımlayabilmesi amacıyla çevrede gezintiler yapın. Bebeğin sosyal sözcükleri kazanabilmesi için “lütfen”, “teşekkür ederim”, “günaydın” ve “merhaba” gibi sözcükleri doğal yaşantılar sırasında sıklıkla kullanın.
<p>Motor</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebeğin yatış pozisyonunu sık sık değiştirin.- Gün içinde farklı zamanlarda (en az bir saat) düzgün yüzeyde, yüzükoyun pozisyonda yatırarak onun yuvarlanması, oturması ve emeklemesi için gerekli hareketleri keşfetmesine yardımcı olun (Bu sırada yanında bulunun.).- Bebeğinizin fiziksel gelişimi hazır olduğunda eşyalara tutunarak ayağa kalkabilmesi için uygun ortamlar hazırlayarak onu yönlendirin.- Motor gelişimde gecikme görülebilir. Çocuk çevresindeki kişileri ve olayları göremediği için onlara yönelik yapabileceği hareketler kısıtlanmakta ve yaş ilerledikçe motor becerilerdeki gecikme artmaktadır. Hareket etmeyle ilgili görmemelerinden kaynaklanan korkularından dolayı bağımsız hareket etme becerilerini kazanmada gecikmeler görülmektedir. Eğitiminin ve bebeğin bakımından sorumlu olan kişinin bebeği hareket etme konusunda desteklemesi önemlidir.

<p>Motor</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dokunarak öğrenen görme yetersizliği olan bebekler için parmak duyarlılığı çok önemlidir. Bunun için motor becerileri geliştirici, büyük ve küçük kas gelişiminin desteklediği oyuncak ve benzeri araç gereçler bulundurulmalıdır. - Bağımsız hareket becerilerinin kazandırılmasına yönelik olarak ortam düzenlenmelidir. Merdiven inme çıkma çalışmalarının yapılabileceği, denge tahtalarının bulunduğu, çocukların gezdiği koridorlarda duvar takibi yapabileceği düzenlemelerin yapılmasına dikkat edilmelidir. - Dokunarak öğrenme en önemli ihtiyaçtır. Oyun hamuru, çamur ve kil çalışmaları gibi çocuğun eğlenerek katılabileceği etkinlikler düzenlendiği ve yaşadığı dünyayı öğrenebileceği bir ortam oluşturulmalıdır. - Zilli toplarla hem sese yönelme hem de yön kavramını kazandırma çalışmaları yapılmalıdır.
---------------------	---

B. İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

<p>BELİRTİLER</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Gürültülü ortamda uyanmaz. - Yetişkini görmese de sesine güler ya da ağlayarak tepki vermez. - Normal tondaki müzik sesine tepki vermez. - Yalnızken kendi kendine mırıldanmaz. - Yanı başındaki kişilerin konuşmalarını fark etmez. - Çıngırak, zil gibi ses çıkaran oyuncaklara ilgi duymaz. - Kendi kendine mırıldanırken ses tonunda değişiklik yapmaz. - Değişik sesleri taklit etmez. - Bilinçli olarak "anne, baba" sözcüklerini söyleyemez. - Çok ileri derecede işitme kaybı olan bebekler sadece görme alanları içindeki nesne olaylarla ilgilenirler. - Yaklaşık 4-6 m uzaklıktan ismiyle çağrıldığında tepki vermez. - İsteklerini konuşarak ifade edemez. - Oyun sırasında arkadaşlarıyla konuşarak iletişim kuramaz. - Çevresine karşı fazla ilgili görünmez. - Konuşulduğunda tepki göstermez. - Doğrudan iletişim girişimlerine tepki vermez.
--------------------------	--

<p>BELİRTİLER</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Çok yüksek ya da çok yavaş sesle konuşur. - Söylenilenlerin tekrar edilmesini ister. - Sözel yönergeleri sınırlı düzeyde anlar. - Sınırlı sözcük dağarcığına sahiptir. - Dil gelişiminde gecikmeler vardır. - Arkasından seslenildiğinde cevap vermez.
<p>GELİŞİM ALANLARI</p>	<p>DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR</p>
<p>Özbakım</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Özbakım becerilerinin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir. - Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem eğitimeciye kolaylık sağlar.
<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none"> - İşitme cihazları bu çocukların eğitiminde en önemli yeri tutmaktadır. Çocuğun işitme cihazı yoksa çocuğa uygun cihazın alınması sağlanmalıdır. - Cihaz ile ilgili bilgiler (açma- kapama, pil takma-çıkarma, cihazı çocuğun kulağına takma-çıkarma) eğitimeciden edinilmelidir. - Bir nesneyi göstermeden önce ve gösterdikten sonra nesnenin adını ifade edin. - Görsel materyaller ve doğal yaşantı ortamları oluşturulmalıdır. Ancak sadece görsel materyaller çocuğun dil gelişimi için yeterli değildir. Bu nedenle görsel malzemelerin araç olarak kullanılması gerekir. - Etkinlikler sırasında anlaşılır ve kısa cümleler kullanılmalıdır. - Çocuğun ilgili olduğu olay veya nesneye yönelik konuşarak tepki verin. - Etkinlik sırasında anlatılan öykünün, olay akışına uygun resimlerden oluşmasına ve resimlerin işitme yetersizliği olan çocuğun görebileceği şekilde tutulmasına dikkat edilmelidir. - Yönerge verilirken bebeğin dinlemesi sağlanmalıdır. Çocukla göz kontağı kurulmasına ve gerektiğinde çocuğa tekrar açıklama yapılmasına dikkat edilmelidir. - Bebeğin etkinlikler sırasında çıkarmaya çalıştığı sesler, sözcükler desteklenmeli ve bebek konuşmak için cesaretlendirilmelidir. - Ritmik tekrarlar, çocuğun dil seviyesine göre (hece, sözcük, iki, üç ya da dört sözcüklük) yaptırılır. Etkinlikler sırasında çocuğun dil seviyesi dikkate alınarak ne söylemek istediğini anlamaya çalışmalı, eksikse tamamlanmalı, doğrusu söylenerek tekrar ettirilmelidir. Örneğin çocuk, 'elma' resmi gördüğünde, ses olarak 'eeu' dediğinde, 'elma' sözcüğünün doğru söylenişi eğitimeci tarafından söylenir ve çocuğa tekrar ettirilir. Eğer çocuk tek sözcükleri söylüyor ancak cümle kuramıyorsa, önce iki ya da üç sözcüklü cümlelerle genişletmeler yapılarak uygun dil modeli olunur.

<p>Bilişsel</p>	<ul style="list-style-type: none"> - İşitme yetersizliği olan çocukların sözel olmayan zihinsel etkinliklerde (nesneleri eşleştirme, benzerlikleri bulma, gruplama, resimler arasındaki farklılıkları görsel olarak saptama, görsel olarak bir seri resmi sıralama, gibi) normal işiten yaşlılarına benzer performans ortaya koydukları gözlenmektedir. Dil becerileri ile ilgili güçlükleri doğal olarak akademik performanslarını etkilemektedir. Bunu en aza indirebilmek için; <ul style="list-style-type: none"> • Daha önce kazandığı bilgiyle yeni bilgiyi bütünleştirebilmesi için çevresinde görsel destekler olmasına dikkat edilmelidir. • Görsel desteklerin yanı sıra gezi- gözlem ve deneysel yaşantılara da yer verilmelidir.
<p>Sosyal ve Duygusal</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Uyum becerileri, tıpkı işiten akranlarında olduğu gibi iletişim becerilerine, aile üyeleri ve çevresindeki diğer kişilerle etkileşimlerine bağlıdır. İşitme yetersizliği olan bebeklerde/çocuklarda kendini çevreden soyutlanmış ve yalnız kaldığını, haksızlığa uğradığını hissetme ya da özgüven eksikliği gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu tür sorunları en aza indirebilmek için; <ul style="list-style-type: none"> • Çocuğun her zaman aktif katılımının sağlanabileceği etkinliklere yer verilmelidir. • Başarılı olduğu herhangi bir alanda (Örneğin; legoları sökme takma, boyama gibi) grup içindeki bir arkadaşına yardım etmesine fırsat verilmelidir.
<p>Motor</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Motor becerilerin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir. - Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem öğretmene kolaylık sağlar.

C. ORTOPEDİK YETERSİZLİĞİ VE SÜREĞEN HASTALIĞI OLAN ÇOCUKLARIDESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLER

Serebral Palsi (SP)

- Devamlı sessiz ve uyuşuk olma,
- Emme bozukluğu,
- İsrarlı kusma,
- Etraftan gelen uyarılara cevap vermeme,
- Havalelerin olması,
- Sırt üstü, baş ve topuklar üzerinde yay gibi sert bir şekilde durma,
- Normalde gülmeye başlayan yüz ifadesinin yokluğu,
- Baş kontrolünün olmaması,
- Parmakların bükülü durması,
- Gözlerde şaşılık,
- Dönme ve oturma aktivitelerinin olmaması,
- Ellerini yeterli kullanamaması,
- Tekme atarken iki bacağını birden düzleştirmesi,
- Uzun oturma pozisyonunda bacakların ayrılmaması, çapraz durması,
- Emeklemenin olmaması veya emeklerken iki ayağını birden çekerek sıçraması,
- Tutunarak ayağa kalkmada bozukluk,
- İsmi ile çağrılınca tepki göstermemesi,
- Ağızdan fazla miktarda salya akması,
- Verilen yiyeceği almaması veya ağzına götürmemesi,
- Tutunarak yürüyememesi
- Parmak ucunda ya da bacaklarını çaprazlayarak yürümesi.

*Spina Bifida

- * Çocuğun sırtında bir keseyle doğması,
- * Kas zayıflığı,
- * Doğuştan ayak, diz, kalça ve omurgada meydana gelebilecek şekil bozuklukları,
- * Deride his kaybı,
- * İdrar ve gaita kontrolünün olmaması,
- * Kafatasının normalden daha büyük olması,
- * Kan dolaşımının bozulması ve his kusuru nedeniyle deride açık yaralar,
- * Hareket güçlüğünden dolayı çevreye ilginin azalması.

GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım	<ul style="list-style-type: none"> - Çocuğun bağımsız hareket etmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Örn: alafranga tuvaletler (alçalıp-yükselebilen oturma sistemi), dokunarak açılan musluklar, tutunma barları gibi. - Giyinme-soyunma becerilerinin kazandırılması sırasında çocuğun gereksinimlerine bağlı olarak giysilerinin çocuğun bedeninden bir beden büyük olması sağlanmalı ve başarılı girişimleri ödüllendirilmelidir. - İlikleme-açma becerilerinin kazandırılması için çocuğun gereksinimlerine bağlı olarak büyük düğmeler, düğmeye göre daha büyük iliklerle çalışmaya başlanmalı, giderek küçültülmelidir. - Yemek yeme becerilerinin kazandırılması sırasında çocuğun gereksinimlerine uygun materyal uyarlamalarına (sapı kalınlaştırılmış kaşık gibi) yer verilmelidir. - Süreğen hastalığı olan çocukların bağışıklık sistemi zayıf olduğundan hijyen bu çocuklar için daha da önem kazanmaktadır. Bu nedenle kişisel temizlikle ilgili özbakım becerilerine öncelik verilmelidir.
Dil	<ul style="list-style-type: none"> - Bebeğin çıkardığı sesler taklit edilmeli, ses çıkarması için desteklenmelidir. - Bebekle iletişim kurarken göz kontağı kurulmaya çalışılmalıdır. - Ortopedik yetersizliği olan çocukların dil ve iletişim sorunları genellikle fiziksel yetersizliklerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla çocuğun dil ve konuşma terapistine yönlendirilmesi ve terapistin önerileri dikkate alınarak çalışmalar planlanması uygun olur. - Söyledikleri anlaşılmadığında, söylemek istediklerini tekrar etmesi gerektiği çocuğa öğretilmelidir.
Bilişsel	<ul style="list-style-type: none"> - Bebeğin görüş alanı içine hareket eden, ses çıkaran nesnelere dokunulmalı, bebeğin bu nesneye uzanmaya çalışması sağlanmalıdır. - Farklı dokuma yüzeyine sahip top, bebek gibi oyuncaklara dokunması, özelliklerini keşfetmesi sağlanmalıdır. - Oyun ve oyuncaklar seçilirken kolayca kavrayabileceği ve hareket ettirebileceği materyaller olmasına dikkat edilmeli, gerektiğinde materyalleri tutup kavraması için elle rehberlik edilmelidir. - Bilişsel beceriler kazandırılırken ortopedik yetersizliği olan çocukların gereksinimlerine bağlı olarak ek süre verilerek çocukların başarılı girişimleri ödüllendirilmelidir. - Çocuğa gerektiğinde nasıl yardım isteyebileceği ve ihtiyacından fazla yardım etmek isteyenleri kibarca nasıl reddetmesi gerektiği öğretilmelidir.

<p>Sosyal ve Duygusal</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebeklik döneminden itibaren çocukların sosyal ortamlarda (pazar, market, alışveriş merkezi, hayvanat bahçesi gibi) bulunması sağlanmalıdır.- Bebeğe günde birkaç saat rahatlatıcı müzik dinletilmelidir. Hareketli müziklerde bebeğe model olunarak ya da elleri tutulup birbirine vurularak el çırpması, müziğe eşlik etmesi sağlanmalıdır.- Çocukla günlük yaşantı ile ilgili oyunlar oynanmalıdır. Bu şekilde oyun ve oyun materyalleri aracılığıyla çocukla yetişkin arasındaki sosyal etkileşim güçlendirilebilir (oyuncak bebeği yatırıp uyutma, saçını tarama, beslenme ve giydirme gibi).- Süreğen hastalığı olan çocukların pek çoğunun tıbbi gereksinimlerinden dolayı çocukla ilgili acil durumların neler olduğuna ve bu durumlarda kimlerin neler yapması gerektiğine karar verilmelidir (Örneğin; epilepsi nöbetleri geçiren çocuğun düzenli ilaç kullanımı takip edilmeli, nöbet geçirdiğinde yapılacak işlemler belirlenmeli; dil kontrolü, pozisyonlama, kafa travma riskini azaltma, herhangi bir sıvı veya ilaç kullanmama gibi.)- Çocuğun hâlsizlik ve dikkat dağınıklığı gibi özellikleri gözlenmelidir. Kurumdaki sorumlu kişiler bu durum hakkında bilgilendirilmelidir.
<p>Motor</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebek sırt üstü yatarken ses çıkaran nesnelere hareket ettirerek bebeğin sesi takip etmesine yardımcı olunmalıdır (Nesneyi sallayarak değişik yönlerde doğru çevirin.)- Büyük kaplar, yap bozlar, iç içe geçen renkli plastik kutular kullanarak yap bozları kaplara doldurma ve devirerek boşaltma gibi oyunlar oynanmalıdır.- Çocuğun arkasında durarak, yetişkinin eli çocuğun elinin üzerinde onun hareketine yardımcı olacak şekilde; uzanma, kavrama, sallanma, vurma, çekme-itme gibi etkinlikler yapılmalıdır.- Çocuğa çeşitli boyutlardaki kutuları nasıl iç içe yerleştireceği gösterilmelidir. Takmalı-sökmeli oyuncaklar vererek oynaması için teşvik edilmelidir.- Ortopedik yetersizliği olan çocukların ayakta durmasını veya yürümesini sağlayıp bu şekilde bağımsızlığını arttırmaya yönelik fizik tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları düzenli olarak yapılmalıdır.- Kalem tutamayan, boya çalışmalarına katılamayacak özellikte ortopedik yetersizliği olan çocuklar için kavraması kolay kalın boya kalemleri ve büyük kâğıtlar kullanılmalıdır.- Çabuk yorulan çocukların etkinlikleri kısa süreli planlanmalı, dinlenme araları verilmeli, bu dinlenme aralığı da aktif geçirilmelidir. Örneğin; dinlenme zamanında masa başı ince motor becerileri kapsayan etkinlikler yapılmalıdır.- Masa başı etkinlikler sırasında ortopedik yetersizliği olan çocuğun masaya yeteri kadar yaklaşabilmesi sağlanmalıdır. Bunun için masanın yüksekliğinin bebek yetişkinin kucağında olduğu duruma uygun olarak ayarlanmalı, gerektiğinde elle rehberlik edilmelidir.

D. OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU (OSB) OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLER	<ul style="list-style-type: none">- Göz kontağı kurmakta güçlük,- İsmi ile çağrıldığında çoğu zaman tepki vermeme,- Duyuyormuş gibi davranma,- Başkalarının duygularını ve düşüncelerini anlamakta güçlük çekme ya da uygun tepkilerle karşılık vermeme,- Konuşmayı bir iletişim aracı olarak kullanmama,- Beden dilini kullanmada ya da anlamada zorlanma,- Rol oynamada ve hayali oyunda güçlük,- Görme, işitme, tat, koku ya da dokunma duyularının bazılarında ya da tümünde aşırı duyarlılık gösterme,- Yetişkinlerle ve çocuklarla iletişim kurmakta güçlük,- Sosyal ya da duygusal karşılık verememe,- Tek başına kalmayı tercih etme,- Konuşulan dilin gelişiminde gecikme ya da hiç gelişmeme,- Basmakalıp ya da tekrarlı ya da özel bir dil kullanma,- Taklitlere dayalı oyunları kendiliğinden oynamama,- Eşyaların, oyuncakların parçalarıyla sürekli aynı şekilde uğraşma,- Basmakalıp, tekrarlı hareketler sergileme (parmak şıklatma, el çırpma gibi).
GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım	<ul style="list-style-type: none">- Özbakım becerilerinin kazandırılabilmesi için çocuğun önceden gerçekleştirmesi gereken ön koşul beceriler vardır. Bunlar; el göz koordinasyonu, hareketleri taklit etme, görsel dikkat, basit yönergeleri anlama gibi büyük ve küçük kasların kullanımını gerektiren becerilerdir. Öncelikle bu becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.- Özbakım becerilerini kazandırırken beceri analizi yöntemi kullanılır. Beceri analizinde, kazandırılmak istenen beceriler küçük, öğretilmesi kolay alt beceri basamaklarına (işlem basamaklarına) ayrılır. (Bakınız: Zihinsel yetersizliği olan çocukları desteklemede dikkat edilecek noktalar tablosu.)- OSB olan çocuklara beceri kazandırırken çok uzun becerilerin tamamının ele alınması yerine parçalara bölünerek kazandırılması ve sonradan birleştirilerek tüm becerinin bir arada gerçekleştirilmesi beklenmelidir. Örn: Diş fırçalama becerisinde; musluk açma kapama, diş macunu kapağı açma-kapama, diş fırçalama, tükürme becerileri ayrı ayrı kazandırılarak çocuk öğrendiğinde birleştirilmelidir.

<p>Özbakım</p>	<ul style="list-style-type: none">- Özbakım becerileri kazandırılırken, çocuğun gereksinimine bağlı olarak; sözel ipucu, işaret ipucu, model olma ve fiziksel yardım ipuçları kullanılmalıdır. İpuçlarına bağımlılık geliştirebilen OSB' li çocuklar için sağlanacak sözel ipuçlarının açık, net ve kısa olmasına dikkat edilmelidir. Öğrenme sürecinde yardım türlerinin kullanılması, yardım düzeyinin yavaş yavaş azaltılması sonunda çocuğun davranışı bağımsız olarak yapması sağlanır- OSB olan çocuklar, beceri öğrenirken daha fazla yönlendirilmeye ve desteklenmeye gereksinim duyabilirler. Bu süreç uzun süreli eğitim ve sık tekrar etmeyi gerektirir. Bu çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklara oranla daha sık başarısızlıkla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu nedenle, başarılı olma girişimlerinin desteklenmesi ve pekiştirilmesi (Çocuğun bireysel özelliklerine bağlı olarak, nesnel pekiştireçler, sözel pekiştireçler ya da saçını okşama gibi sosyal pekiştireçler kullanılabilir!) gerekir.
<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none">- OSB olan çocuklar başkaları ile etkileşim kurmada zorluk yaşarlar. Bunun için öncelikle kendisine en yakın olan yetişkin ile yapabileceği etkinlikler düzenlenmelidir.- Çocuğun çevresinde olup bitenler onun anlayabileceği sade bir dille anlatılmalıdır.- OSB olan çocukla iletişim kurarken kullanılan dil çocuğun gelişimsel düzeyine uygun olmalıdır. Kısa ve net cümleler kurmak önemlidir.- İletişim kurarken karşısındakine boş gözlerle bakma, göz kontağı kurmama gibi davranışlar (yana ya da aşağı yukarı bakma) gözlenebilir. Bu durumda çocuğun çenesinden tutularak yumuşak bir hareketle başının konuşan kişiye döndürülmesi ve karşısındakine bakması sağlanmalıdır.- OSB olan çocukların dil gelişimlerinde, hiç konuşmama, sadece bir-iki kelime söyleme, çok kelimeyle anlamsız konuşma, ekolali (söyleneni aynen defalarca tekrar etmek) konuşma, zamirleri karıştırma, konuşulanları anlamada güçlük çekme, gramer bozuklukları ve telaffuz güçlüğü gibi özellikler görülmektedir. Bu çocukların dil ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili yapılacak etkinliklerde sık tekrarlara yer vermek, çıkarabildikleri seslerden yola çıkarak yeni sözcükler kazandırmaya çalışmak gereklidir.

<p>Bilişsel</p>	<ul style="list-style-type: none">- OSB olan çocuklar çevreye karşı duyarlıdırlar. Örneğin; floresan ışığından çıkabilecek ses, ortamda fazla ışık olması gibi. Bu durumda, çocuğun gözlemlenerek rahatsızlık duyduğu özellikler belirlenmeli ve çocuğun bulunduğu ortamda buna yönelik uyarlamalar yapılmalıdır. Bazı OSB olan çocuklarda dokunsal, denge, işitsel, tat ve koklama duyularına ilişkin farklı problemler görülebilmektedir. Örneğin deri-hücre yoğunluğunun vücuttaki dağılımının farklı olması nedeniyle, bazı kumaş türleri çocuğa acı verebilir ya da sıcak ve soğuğu hissetmeyebilir. Bu durumda da çocuğun gözlemlenmesi ve etkinlikler sırasında kullanılacak materyallerin uyarlanması gerekmektedir.- OSB olan çocuklara yönelik kullanılan cümlelerin basit, kısa olmasına dikkat edilerek jest ve mimiklerle cümleler daha dikkat çekici hale getirilmelidir.- Yönerge verilirken, kısa ve net ifadeler kullanılmalıdır. Yönergeler sadece işitsel olmamalıdır. Bunun yanında kart, resim veya nesnelere desteklenmelidir.- Etkinlikler sırasında çocuktan beklenen sorumlulukların sonunda ne ortaya çıkacağı çocuğa model olarak gösterilmeli ve bu yönde çalışması sağlanmalıdır. Örneğin sallabaşta halkaları üst üste koymak gibi.- OSB olan çocuklar kendi içinde gösterdiği gelişme ile değerlendirilmelidir. Çocuğun yapamadıklarına değil yapabildiklerine odaklanılmalıdır.- Çocuğun oyun ve eğitim saatlerindeki etkinliklerini tek ve uzun bir sürede planlamak yerine bunlar kısa sürelerde sık sık tekrar edecek şekilde düzenlenmelidir.- Çocukla birlikte etkinlik yaparken çevrede dikkatini dağıtacak uyaranlar olmamasına dikkat edilmelidir.- Çocuğun dikkatini toplamasını kolaylaştırmak için abartılı mimikler ve tonlamalar yapılmalıdır.
<p>Sosyal ve Duygusal</p>	<ul style="list-style-type: none">- OSB olan çocuklar sosyal becerilerindeki sınırlılık nedeniyle oyun oynamada zorluklar yaşarlar. Örneğin; taklit gerektiren oyunları oynarken model olunmalı ve ne yapacağı açıklanmalıdır.- OSB olan çocuklar için, akranlarıyla, kendilerinden büyük veya küçük çocuklarla bir arada olabileceği etkinlikler düzenlenmelidir. (Çocuk parkına gitmek gibi) Kurumda gün boyunca yapılacak uygulamalar resimli kartlar / çizelgeler haline getirilerek çocuğun görebileceği bir yere asılmalıdır. Böylece çocuğun gün içindeki uygulamaları çok daha kolay algılaması ve kendini güvende hissetmesi sağlanmalıdır.- Çocuğun yaşları ile bir arada olması için normal gelişim gösteren çocukların devam ettiği kurumlara gönderilmesi gerekmektedir. Böylece taklit becerileri gelişecek, sosyal etkileşimi artacaktır.

Motor	<ul style="list-style-type: none"> - OSB olan çocuklar denge ile ilgili sorunlar yaşayabilirler. Akranlarına göre dengelerini daha kolay kaybedebilirler. Bu gibi durumlarda çocuğa bireysel destek sağlanmalıdır. - Sökme-takma, karalama yapma, yırtma gibi ince motor becerilerinin de oldukça zayıf olduğu gözlenmektedir. Bu durumda OSB olan çocuğa fiziksel yardım ve model olma gibi yardımlar uygulanarak aşama aşama bağımsızlaşması sağlanmalıdır.
--------------	---

E. ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ	<ul style="list-style-type: none"> - Hem uzun hem de kısa süreli bellekte sorun yaşama, - Dikkat sürelerinin kısa olması, - Dili anlamada sorun yaşama, - İfade edici dilde gecikme, telaffuz ve konuşmada akıcılık sorunları yaşama, - Oturmayı, emeklemeyi, yürümeyi akranlarına göre daha geç öğrenme, - Kendi başına karar verme ve uygulamada zorluk yaşama, - Akademik alanda akranlarından geri kalma, - Problemi çözme yolları bulmada sorun yaşama, - Öğrendikleri bilgileri genellemede sorun yaşama, - Sosyal ilişkilerde sorun yaşama, - İçinde bulunduğu ortama uyum davranışlarında sorun yaşama gibi.
GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım	<ul style="list-style-type: none"> - Bebeğin ihtiyaçları düzenli olarak karşılanmalı, sevgiyle yaklaşılmalıdır. - Bebek 5-6 aylık olduğunda ve biberonla besleniyorsa biberonu kendisinin tutmasına izin verilmelidir. - 9 aydan sonra bebeğin bardağı tutması, daha ileri aylarda da bardaktan su içmesi beklenmelidir. - Bebek yarı katı yiyeceklere alıştıktan sonra yetişkin kontrolünde kendi başına yemek yemesi için desteklenmelidir. - Kendi başına yemek yeme, giyinme, soyunma, el yıkama, kurulama, diş fırçalama ve peçete kullanma gibi özbakım becerilerinin gelişimi için çocuğa fırsat tanınmalıdır.

<p>Özbakım</p>	<ul style="list-style-type: none">- Özbakım becerilerinin kazandırılabilmesi için çocuğun önceden gerçekleştirmesi gereken ön koşul beceriler vardır. Bunlar; el göz koordinasyonu, hareketleri taklit etme, görsel dikkat, basit yönergeleri anlama gibi büyük ve küçük kasların kullanımını gerektiren becerilerdir. Çocuğa öncelikle bu becerileri kazandırmak gerekmektedir.- Özbakım becerileri kazandırılırken beceri analizi yöntemi kullanılır. Beceri analizinde, kazandırılmak istenen beceriler küçük, öğrenilmesi kolay alt beceri basamaklarına (işlem basamaklarına) ayrılır.- Zihinsel yetersizliği olan çocuklara beceri öğretirken çok uzun becerilerin tamamının kazandırılması yerine parçalara bölünerek kazandırılması ve sonradan birleştirilerek tüm becerinin bir arada gerçekleştirilmesi beklenmelidir. Örneğin: Diş fırçalama becerisinde; musluk açma kapama, diş macunu kapağı açma-kapama, diş fırçalama, tükürme becerileri ayrı ayrı öğretilerek, çocuk öğrendiğinde birleştirilmelidir.- Gerekirse, zihinsel yetersizliği olan öğrencinin takip edebilmesi için resimli beceri analizleri hazırlanarak becerinin çalışılacağı ortamda bulundurulmalıdır. (Örn.: Dışarı çıkmadan önce ayakkabı giyinmek, içeri girerken ayakkabı çıkarmak gibi beceri basamaklarını içeren beceri analizi resimleri kurumun girişine asılabilir.)- Özbakım becerilerinin kazandırılmasında, çocuğun gereksinimine bağlı olarak; sözel ipucu, işaret ipucu, model olma ve fiziksel yardım ipuçları kullanılmalıdır.- Öğretimde yardım türlerinin kullanılması, yardım düzeyinin yavaş yavaş azaltılması sonunda çocuğun davranışı bağımsız olarak yapması sağlar.- Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, beceri öğrenirken daha fazla yönlendirilmeye ve desteklenmeye gereksinim duyarlar. Bu süreç uzun süreli eğitimi ve sık tekrar etmeyi gerektirir. Bu çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklara oranla daha sık başarısızlıkla karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu nedenle, başarılı olma girişimlerinin desteklenmesi ve pekiştirilmesi gerekir.
<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebekle konuşulmalı, konuşurken gülümsemeli ve bebeğe dokunulmalıdır.- Taklit yolu ile bebeğimizin gülümsemesine, ilgisine ve çıkardığı seslere karşılık verilmelidir.- Bebek 3-4 aylıkken, büyük bir ayna karşısında kucağa alınarak durulmalı, bebeğe ismi ile hitap edilmeli, aynadaki görüntüye dokunması sağlanmalıdır.- Bebeğin görebileceği yerlere yakın çevresinde bulunan nesne resimleri (top, araba, bebek, çiçek gibi) asılmalı, gün içinde sık sık bu resimler hakkında konuşulmalı, nesnelerin isimleri söylenmelidir.- Bebek çevredeki sesleri (kedi, kuş, araba gibi) fark etmesi için teşvik edilmelidir.

<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none">- Çocukla oyun sırasında ve günlük işleri yaparken konuşulmalı, hareket içeren kelimeler vurgulanmalıdır (oturalım mı, yemek yapıyorum gibi).- Zihinsel yetersizliği olan çocuklarda dil ve konuşma gelişimi ve iletişim kurma sorunları ile karşılaşılabilir. Bu sorunların giderilebilmesi ya da en aza indirilebilmesi için çocuğa uygun uyarlamalar yapılarak programda yer alan ses çalışmaları gerçekleştirilebilir.- Dil gelişimini desteklemek için dil, dudak, yanak, çene ile ilgili (üfleme, yalama ve çiğneme-şişirme gibi) egzersizler yapılabilir.- Ses çalışmaları, çocuğun çıkarabildiği seslerden yola çıkılarak, çıkaramadığı seslere doğru yapılmalıdır.- Zihinsel yetersizliği olan çocukların sözcük dağarcıklarında sınırlılık görülür. Etkinlikler sırasında çocuğun bilmediği sözcükler üzerinde durularak gerekli açıklamalar yapılmalıdır.- Bu çocukların etkinlikler sırasında konuşabilmeleri için gerekli fırsatlar yaratılmalı ve çocuğun konuşması sabırla dinlenmeli, çocuk konuşma için cesaretlendirilmelidir.
<p>Bilişsel</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bebeğin yatağının üzerine renkli, ses çıkaran nesnelere takılmalı, böylece dikkatini toplaması sağlanmalıdır.- Bebeğin elleri meşgul edilmelidir. Eline çingirak, plastik tabak, kaşık gibi şeyler vererek incelemesi, elinden bırakması, uzanarak tekrar almasına fırsat verilmelidir.- Bebeğin nesnelere takip etmesi, saklanan nesneyi araması, fark etmesi için fırsat tanınmalıdır.- Çeşitli nesne ve olayların gösterildiği renkli kartlar alınarak ya da hazırlanarak bu kartlarla basit hafıza oyunu, taklit oyunları oynanmalıdır.- Ortamda dikkat dağıtıcı nesnelere bulundurulmamalıdır.- Çocuğun dikkatini çekecek nesnelere (hoşlandığı çizgi film kahramanının olduğu bir materyal, sevdiği renkteki ayıcık gibi) seçilerek etkinlikler sırasında kullanılmalıdır.- Zihinsel yetersizliği olan çocukların dikkat süreleri az olduğundan etkinlikler kısa tutulmalıdır.- *Zihinsel yetersizliği olan çocuk için kazanım belirlenirken programda yer alan kazanımlarda çocuğun düzeyine uygun olarak gerekli uyarlamalar yapılmalıdır. Örn.: 1'den 10'a kadar sayar yerine 1'den 5'e kadar sayar şeklinde ele almak uygun olabilir.- Bu çocuklara etkinlikler sırasında gerekli olduğunda ek süre verilerek başarılı girişimleri ödüllendirilmelidir.- Bu çocuklar bir kavramı tam olarak kazanmadan diğer kavramın kazandırılmasına geçilmemelidir.

Bilişsel	<ul style="list-style-type: none">- Etkinlikler sırasında uzun ve karmaşık cümleler yerine basit yönergeler kullanılmalıdır.- Zihinsel yetersizliği olan çocuğun kendi içinde gösterdiği gelişmeler değerlendirilmelidir.- Bu çocukların yapamadıklarına değil yapabildiklerine odaklanılmalıdır.- Zihinsel yetersizliği olan çocukların başarıları anında ödüllendirilmelidir.- Zihinsel yetersizliği olan çocuklara öğrenme sürecinde sık sık destekleyici geri bildirim verilmelidir.
Sosyal ve Duygusal	<ul style="list-style-type: none">- Günlük bakım sırasında bebekle yetişkin arasında öğretici deneyimler içeren neşeli bir iletişim ortamı oluşturulmalıdır.- Bebeği güvenli bir ortamda bulunup bulunmadığı kontrol edilmelidir.- Bebekle yapılacak etkinlikler onun huzurlu ve mutlu olduğu saatlerde olmalıdır. Bebeğin yabancı kişilere alışması için farklı ortamlara girilmeye çalışılmalıdır.- Bebekle konuşurken, oynarken mutlaka onunla göz kontağı kurulmalıdır. Bebek beslenirken mutlaka fiziksel temasta bulunulmalıdır.- Bebekle (6. aydan sonra) ce-eee oyunu oynanmalıdır. Bebekten ayrılırken ona el sallanmalı, öpülmelidir. Geri döndüğünde de tekrar kucaklayıp konuşulmalıdır.- Çocuğun kendisiyle aynı yaşta, kendisinden büyük ve küçük yaştaki çocuklarla bir araya gelerek oyun oynaması sağlanmalıdır.- Çocuk yapmasını istemediğiniz bir davranış gösterdiğinde ona bağırarak yerine "hayır" cevabı kesin bir tavırla verilmelidir.- Çocuk, çabalarından ve başarılarından dolayı ödüllendirilmelidir (aferin, çok güzel gibi sözel ödüllendirmelerin yanı sıra alkışlayarak, fiziksel yönden de ödüllendirilebilir).- Sosyal etkinliklere karşı ilgileri azdır, bu nedenle etkinliklere aktif olarak katılmaları sağlanmalıdır.- Sosyal ilişkilerde bencil davranabilirler. Oyunlar sırasında tüm materyallerin kendilerine ait olmasını isteyebilirler. İlgili kazanımlar içinde kendilerine ait olan eşyaları başkalarıyla paylaşmaya ilişkin çalışmalar yapılarak, çocuğun başarılı girişimleri ödüllendirilmelidir.- Zihinsel yetersizliği olan çocuklar grup çalışmalarına katılmaları konusunda desteklenmelidir.

Motor

- Bebeğe serbest hareket etmesini sağlayacak, kol ve bacaklarını hareket ettirebileceği rahat giysiler giydirilmelidir.
- Bebeğin vücuduna özellikle banyo sırasında masaj yapılmalıdır (masajın nasıl yapılacağı hakkında uzman kişilere danışılmalıdır)
- Bebeğin uzanma, kavrama, emikleme becerilerini geliştirmek için bebeğin görebileceği ancak ulaşamayacağı yere sevdiği oyuncaklar koyulmalı, bebek bunları alması için cesaretlendirilmelidir. Bebek oyuncaklara ulaşamazsa oyuncaklar bebeğe biraz yaklaştırılabilir.
- Bebek hareket gelişimi açısından hazır olduğunda eşyalara tutunarak ayağa kalkabilmesi ve sıralayabilmesi için uygun ortamlar hazırlanmalıdır.
- 11-12. Aydan itibaren, bebeğe büyük kaplar, iç içe geçen kutular, legolar verilerek doldurma-boşaltma oyunları oynaması sağlanmalıdır.
- Bebeğe gelişim düzeyine uygun resimli çocuk kitapları verilerek sayfaları çevirmeye çalışması sağlanmalıdır.
- Çocuk yardımsız yürümeye, nesnelere çekmeye hazır olduğunda ona araba gibi itilen ve çekilen oyuncaklar verilmelidir.
- Fırlatma, yakalama gibi becerilerinin gelişimi için küçük toplar, tekmelemek için de büyük toplar kullanılmalıdır.
- Çocuk sık sık çocuk parkına götürülerek sallanma, tırmanma, kayma, dengede yürüme gibi etkinlikler yapmasına fırsat verilmelidir.
- Şekilleri, renkleri, kule yapmayı öğrenebilmesi için başlangıçta büyük küpler, daha sonra kenar uzunluğu yaklaşık 2-5 cm olan küçük küpler kullanılmalıdır.
- Zihinsel yetersizliği olan çocuklar denge, esneklik, hız ve dayanıklılık açısından zayıftırlar. Küçük kas gelişimleri yaşlarına göre zayıf olabilmektedir. Bu çocukların küçük kas gelişimlerine yönelik egzersizler yaptırılabilir. Örnl: kağıt yırtma, oyun hamuru ile yapılan çalışmalar.
- Kas gevşekliği belirgin özelliği olan zihinsel yetersizlik türlerinde (Örneğin: Down sendromu) büyük kas becerilerini geliştirmeye yönelik egzersizlerin yapılması sırasında çocuğun fizyoterapistinden öneri almak gereklidir. Yapılacak çalışmaların çocuğun büyük kas gelişiminde kalıcı hasar bırakmasına engel olmak için fizyoterapistin raporunda yer alan öneriler özenle dikkate alınmalıdır.

F. DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞU RİSKİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLER	Alıcı ve İfade Edici Dil Becerilerine Yönelik Belirtiler; <ul style="list-style-type: none">- Gıı, oo-ah-ah gibi gııldama ve ağlama seslerini çıkarmama,- Sese karşı gülümseyerek, bakarak ya da susarak teki vermekte güçlük yaşama,- “ba-ba”, “mmm” seslerini taklit edememe,- Basit konuşmaları anlamakta güçlük çekme,- 1 yaşında tek sözcükler ifade edememe,- İletişim kurma çabasında bulunmama,- Anlamsız sözcükleri ve sesleri birleştiremememe,- 2 -2,5 yaşında iki kelimeyi birleştiremememe (anne araba gibi),- Sorular sormama, sorular sorulara yanıt vermeme,- Kendisine söylenenleri anlamakta zorlanma,- 3 yaşında üç kelimeli cümleler kuramama.
GELİŞİM ALANLARI	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
Özbakım	<ul style="list-style-type: none">- Özbakım becerilerinin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir.- Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem eğitimeciye kolaylık sağlar.
Dil	<ul style="list-style-type: none">- Şarkı veya ninni söylerken onun yün hareketleri yetişkin tarafından taklit edilmelidir.- İsmi söylendiğinde yetişkine bakması için teşvik edilmelidir.- İletişim çabasıyla çıkardığı bütün sesler için olumlu ifadeler kullanılmalıdır (“Ne güzel gülüyorsun! gibi)- Seslerin farkına vardıkça ne olduğu açıklanmalıdır (telefon çalması gibi)- Günlük aktiviteleri tanımlamak için aynı ifadeler kullanılmalıdır (“Ebru’nun banyosu”, “yatma vakti” gibi).- Nesnelere gösterilip doğal ortamında isimlendirilmelidir.- Konuşurken basit ve kısa cümleler tercih edilmelidir.- Çocuğun kelime hazinesini geliştirmek için tercihli kelimelerle soru sorarak ona model olunmalıdır (“Elma ya da muz ister misin?” gibi)- Oynayabileceği oyuncaklar sağlanmalı, özellikle de çocuğa en iyi konuşma taklidi yapacağı oyuncak telefon verilmelidir. Yetişkin yaptığı işleri ve bu işlerin ne olduğunu anlatmalıdır.

<p>Dil</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Çocuğun çıkarabildiği bir ses veya hece varsa (Örneğin; ba), öncelikle bu sesle başlayan çevredeki nesnelere kelime hazinesine kazandırılmaya çalışılmalıdır. (Örneğin; bardak gibi). Bu kelime basit cümlelerde ve duruma uygun ifadelerde kullanılmalıdır. - Geçmişten, günümüzden ve gelecekte söz edilmelidir (“Bugün ne yaptınız?”, “Yarın dede gelecek.” gibi) - Çocuğa öğretilmesi hedeflenen ve çıkarabildiği seslerin bulunduğu resimli kelime kartları hazırlanmalıdır. Karttaki resim gösterilerek ismi söylenmeli, kelimenin nasıl söylendiğini duyması sağlanmalıdır. Onun da isimlendirme yapması istenmeli, her ne şekilde isimlendirme yaparsa yapsın doğru kabul edilmeli ve resmin ismi tekrar edilmelidir. (“Evet bu bir bardak” gibi) - Çocukla normalden biraz daha yavaş ve sakin bir biçimde konuşulmalıdır. - Çocuk konuşurken dikkatle dinlemelidir. - Çocuğun taklit etmesi için ona uygun model olunmalıdır. - Çocuğun ifadeleri yeni sözcükler eklenerek genişletilmelidir. Çocuk “kedi” derse, “evet küçük kedi” / “kedi üşümüştü” gibi genişletmeler yapılabilir. - Çocuklarda dil ve konuşma bozuklukları fark edildiğinde ilgili uzmanlara yönlendirme yapılmalıdır.
<p>Bilişsel</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bilişsel becerilerin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir. - Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem eğitimeciye kolaylık sağlar.
<p>Sosyal ve Duygusal</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Grup etkinliklerine katılması konusunda cesaretlendirilmelidir. - Diğer çocuklarla oyun oynayarak iletişim kurabilmesi için fırsatlar yaratılmalıdır.
<p>Motor</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Motor becerilerin kazandırılması, normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı aşamalarda gerçekleşir. - Model olunarak yapılan çalışmalar hem çocuğa hem eğitimeciye kolaylık sağlar.

G. DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTESİ OLAN ÇOCUKLARI DESTEKLEMEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

BELİRTİLERİ	<ul style="list-style-type: none">- Aşırı ağlama,- Uykuda düzensizlik,- Beslenmede çok fazla seçicilik ve isteksizlik,- Göz kontağı kurmakta güçlük yaşama,- Davranışlarını kontrol etmede zorluk yaşama,- Aşırı hareketlilik,- Tehlikelere karşı kendini koruyamama- Dikkatini toplamakta ve sürdürmekte zorluk,- Kendini kontrol etmekte güçlük (aşırı hareketlilik), <p>O-36 ayda DEHB'da tanılama süreci zordur. Bu aşamada yukarıda sıralanan belirtilerin O-36 ay çocuklarda sıklık ve yoğunluk olarak çok fazla görülebilir olması ve bebeğin bakımından sorumlu yetişkin/yetişkinler tarafından bu belirtilerle başa çıkmakta oldukça güçlük yaşanması durumları dikkate alınmalıdır.</p>
	DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR
	<p>Bu çocukların eğitim ve tedavisinde erken tanı son derece önemlidir. Bu nedenle çocukların, yukarıda belirtilen durumlar başta olmak üzere diğer tüm davranışlarının her ortamda çok iyi gözlemlenmesi gerekmektedir.</p> <p>Çocuğun eğitim ve tedavisi, aile/bakımından sorumlu kişi-kurum-hekim iş birliği içinde yürütülmelidir.</p>

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. (Ed.) (2009). Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Arı, M. & Gönen, M. (1998). Dil Gelişimi ve Çocuk Kitapları. Ankara: Aşama Matbaası.
- Arslan, Ü. (2012). Okul Öncesi Eğitimde Temel Becerilerin ve Sosyal Davranışların Kazandırılması. Gelengül Haktanır (Ed.), Okul Öncesi Eğitime Giriş (Genişletilmiş 6. Baskı) (s. 201-226). Ankara: Anı Yayınevi.
- Atay, M., Şahin, S., Karaaslan, T. & Kurt, Ş. (2005). Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Programları İçin Alternatif Bir Model: Portage. Çoluk Çocuk Dergisi, 47, 28-38.
- Bekman, S. (1992). Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Aralıklı İncelenmesi. Eğitim ve Bilim, 84, 26-37.
- Bodrova, E. & Leong, D. (2010). Zihnin Araçları Erken Çocukluk Eğitiminde Vygotsky Yaklaşımı. T. Güler, F. Şahin, A. Yılmaz & E. Kalkan (Çev.), Gelengül Haktanır (Ed.). Ankara: Anı Yayınevi.
- Bredenkamp, S., Knuth, R. A., Kunesch, L. G. & Shulman, D. D. (1992). What Does Research Say About Early Childhood Education? Oak Brook: NCRE.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology Of The Family As A Context for Human Development: Research Perspectives. Developmental Psychology, 22(6), 723-742.
- Charles, C. M. (2003). Öğretmenler İçin Piaget İlkeleri. G. Ülgen (Çev.) 4. Baskı. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2005). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DeRousie, R. & Durham, R. (2008). Processes and Factors Influencing Family Contributions to School Readiness. Alan Booth & Ann C. Crouter (Eds.), in Disparities in School Readiness: How Families Contribute to Transitions into School (s.299-317). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Dunn, W. (2007). Supporting Children to Participate Successfully In Everyday Life By Using Sensory Processing Knowledge. Infants and Young Children, 20(2), 84-101.
- Gallahue, D. L. & Ozmun, J. G. (2006). Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults (6th International Edition). New York: McGraw-Hill Companies.
- Gönen, M. (2008, Mayıs). Okul Öncesi Dönemde Dil Eğitimi. Uluslararası Çocuk, Aile ve Okul Bağlamında Okul Öncesi Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur, Trabzon, Türkiye.
- Gönen, M. & Veziroğlu, M. (2013). Çocuk Edebiyatının Hedefleri. Mübeccel Gönen (Yay. Haz.), Çocuk Edebiyatı içinde (ss. 1-13). Ankara: Eğiten Kitap.
- Gönen, M. & Dalkılıç, N. U. (2009). Çocuk Eğitiminde Yaratıcı Drama. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Gönen, M., Şahin, S., Yükselen, A. & Tanju, E. (2006). Çocuklar İçin Yaratıcı Etkinlikler. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Gülal, H. & Akman, B. (2009). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- Güler, T. (2012). Okul Öncesi Eğitimde Okul Aile İlişkileri. Gelengül Haktanır (Ed.), Okul Öncesi Eğitime Giriş içinde (Genişletilmiş 6. Baskı) (s.201-226). Ankara: Anı Yayınevi.
- Güneysu, S., Çağlayan, E. & Kaygısız, P. (2005). Beyin Araştırmalarının Eğitime Yansımaları. Ankara: SMG Yayıncılık.
- Memillan, H. J. (2007). Classroom Assessment: Principles and Practice for Effective Standards-Based Instruction. Boston, MA: Pearson/Allyn & Bacon.
- Morrison, G. S. (2003). Fundamentals of Early Childhood Education (3rd Edition). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Özen Altınkaynak, Ş. & Akman B. (2013). İlkokula Hazırlık Sürecinde Öğretmenin ve Ailenin Sorumlulukları. Tolga Erdoğan (Yay. Haz.), İlkokula (İlköğretime) Hazırlık ve İlkokul (İlköğretim) Programları. Ankara: Eğiten Kitap.
- Payne, V. G. & Isaacs, L. D. (2005). Human Motor Development: A Life Span Approach (5th Edition). Boston: McGraw-Hill.
- Piaget, J. (1978). The Development of Thought. Oxford: Basil Blackwell.
- Pieterse, M. & Treolar, R. (1996). Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı. G. Kırcaali İftar (Çev.) (Ed.). İstanbul: Zihinsel Engellilere Destek Derneği.
- San Bayhan, P. & Artan, İ. (2004). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: MorpaYayıncılık.
- Schuck, L. A. & Bucky, J. E. (1997) Family Rituals: Implications for Early Intervention. Topics in Early Childhood Education, 17, 477-493.
- Santrock, J. W. (2011). İlk Çocuklukta Sosyo-Duygusal Gelişim. Galip Yüksel (Ed.), Yaşam Boyu Gelişim (13. Basım). A. E. Aslan (Çev.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Senemoğlu, N. (2007). Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Shepard, L., Kagan, S. L., & Wurtz, E. (1998). Principles and Recommendations for Early Childhood Assessments. Goal 1 Early Childhood Assessments Resource Group. Washington, DC: The National Education Goals Panel.
- Snow, E. C. & Van Hemel, B. S. (Eds.) (2008). Early Childhood Assessment: Why?, What? And How? Washington, DC: National Academies Press.
- TÜBA. (2011). Türkiye Bilimler Akademisi Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler. Ankara: Yeni Reform Matbaacılık.
- Uyanık Balat, G., Deretarla, E. & Çelebi Öncü, E. (2005). Okul Öncesinde Duyu Eğitimi ve Etkinlikleri. İstanbul: Kare Yayıncılık.
- Ülke-Kürkçüoğlu, B. (2012). 0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. İbrahim Diken (Ed.), Erken Çocukluk Eğitimi (s.135-168).
- Wortham, S. C. (2001). Assessment in Early Childhood Education. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice-Hall.
- Wright, R. J. (2010). Multifaceted Assessment for Early Childhood Education. Los Angeles: SAGE Publication.
- Yavuzer, H. (2001). Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı (II. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

NOTLAR:

NOTLAR:

Horizontal lines for writing notes, starting below the 'NOTLAR:' label and extending across the page.

BU EĞİTİM MATERYALİ MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR,
PARA İLE SATILAMAZ.

Bu Eğitim Materyali Avrupa Birliği'nin mali ve UNICEF'in teknik desteği ile Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen "Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında hazırlanmıştır.

Bu yayımda ifade edilen görüşler sadece "Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi"nin sorumluluğunda olup hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmaz.
The contents of this publication are the sole responsibility of "Strengthening Pre-School Education Project" and do not necessarily the views of the European Union.